Heemkundige Vereniging

DE GONDE

ISSN 0770-0393

3maand.uitgave
19de jrg.nr.2 1991
Verantw.uitgever:
A.De Baets
Klinkerlaan 23
9090 Melle

Speciale Uitgave

150 JAAR

SINT-MARTINUSKERK MELLE

Kantoor 1 Gemeenteplein 13, 9090 Melle

HEEMKUNDIGE VERENIGING
DE GONDE MELLE

VOORWOORD

Andermaal treedt onze Heemkundige Vereniging DE GONDE tijdens de kermisdagen naar buiten met een speciale tentoonstelling rond een heemkundig thema nl. "150 jaar Sint-Martinuskerk te Melle".

Al is onze kerk nu niet zo een parel van bouwkunst, het blijft steeds een gebouw waar iedere parochiaan, zij het in mindere of meerdere mate naar opkijkt.

Het bouwen van een nieuwe kerk zal, 150 jaar geleden, juist na de onafhankelijkheid van ons land, bij onze voorouders een hele belevenis geweest zijn, en zoals nu de hele Melse gemeenschap het bewijs levert dat ze met hun kerk begaan zijn, zal dat in meerdere mate nog het geval zijn geweest in de bouwperiode van de kerk. Het bouwen van een kerk is toch nog iets anders dan het bouwen van een woning. Dergelijk feit behoort bij de grote geschiedenis van een gemeente.

Niet alleen het bouwen zelf, maar de verdere afwerking en de noodzakelijke uitrusting zal destijds gewis enkele voeten in de Melse aarde gehad hebben. De toenmalige pastoor, de Z.E.H. Jozef Ferdinand DUBUISSON zal menige slapeloze nachten doorgebracht hebben eer zijn levenswerk tot een goed einde werd gebracht.

Het initiatief en de inzet van onze huidige pastoor de Z.E.H. Gustaaf VAN DAMME is een beetje te vergelijken met dat van zijn illustere voorganger. Wij feliciteren hem hier dan allen met dit gedurfd opzet en wensen hem veel geluk en moed toe. Eveneens proficiat aan zijn direkte medewerkers.

Wat de bijdrage van onze heemkundige vereniging betreft zou ik met nadruk eens willen zeggen dat ons bestuur en onze leden steeds vierkant achter dergelijke initiatieven staan. Dat is in het verleden al meer dan eens gebeurd.

Mag ik hiermede aan de lezers van dit tijdschrift vragen zich bewust te zijn van het opzoekingswerk dat schuil gaat achter deze geschiedkundige artikels. Maanden van te voren is men daarmee bezig en telkens als men een aanvullend gegeven in handen krijgt, is men veelal verplicht de vorige gegevens daaraan te toetsen en zeer dikwijls vraagt dit een herwerken van de opdracht.

Hetzelfde geldt voor het opstellen van de tentoonstelling. Tot op het laatste ogenblik komt er tentoonstellingsmateriaal binnen. Dit moet opnieuw ingepast

worden in het bestaande concept. Zodoende wordt de oorspronkelijke schikking meerdere malen veranderd en aangepast, tot men uiteindelijk een bevredigend resultaat bereikt.
Deze tentoonstelling is een bezoek overwaard. Ze is uniek en een van de mooiste tentoonstellingen van de laatste decennia in Melle. Wie ze niet zal gezien hebben, heeft een stuk van zijn kennis van de Melse geschiedenis onherroepelijk laten verloren gaan.
Proficiat aan de mensen van het museum. Hiermede bewijzen ze eens te meer hun onmiskenbare waarde voor MELLE.

de voorzitter,
P. Den Haese.

Heemkundige Reinaertprijs voor August De Baets

Dit was de titel van een artikel in het Nieuwsblad van 18.03.1991.
Inderdaad, nadat de Conservator de heer August DE BAETS in 1989 een eerste maal werd voorgedragen door onze Heemkundige Vereniging DE GONDE, als kandidaat voor de door iedere heemkundige zo begeerde Reinaertprijs, werd op voorstel van de heemkundige kring van het Land van Rode, aan de heer DE BAETS, terecht met een overweldigende meerderheid, de Reinaertprijs 1991 toegekend.
Deze prijs wordt jaarlijks door het Verbond van Heemkundige Kringen van Oost-Vlaanderen uitgereikt aan een personaliteit die zich verdienstelijk heeft gemaakt op het vlak van de heemkunde. De verkiezing gebeurt tijdens een algemene raadsvergadering van het Verbond, waarop een dertigtal aangesloten heemkundige kringen vertegenwoordigd zijn. De prijs zelf wordt uitgereikt tijdens de 16de Gouwdag, op 19 mei 1991 in Lede. De alomgewaardeerde gouwvoorzitter de heer Robert RUYS zal de prijs overhandigen.
De heer DE BAETS kreeg deze prijs voor zijn onvermoeibare jarenlange inzet met betrekking tot de heemkunde, de geschiedenis, de archeologie en de genealogie, zoals blijkt uit onderstaand overzicht :

de heer August DE BAETS (° 20 juni 1916)

funkties : - *conservator-archivaris gemeentelijk museum*
- *lid provinciale advieskommissie voor geschiedenis (prov. O.-Vl.) van 1979 tot 1989*
- *lesgever cursussen "Oud-Schrift"*
- *ere-voorzitter V.V.F. Gouw Oost-Vlaanderen*
- *ere-voorzitter V.V.F. Gent*
- *ondervoorzitter V.V.F. Melle*

stichter en bestuurslid Heemkundige Vereniging "De Gonde" te Melle

promotor Gemeentelijk Museum Melle
Dokumentatiecentrum

ontelbare adviezen : - *aan de vele heemkundige en genealogische vorsers en hulp bij opzoekingen*

- *aan de gemeente Melle, denken we aan de keuzes i.v.m. straatbenamingen, het nieuwe wapen van de gemeente, plaatsing oude schandpaal...*

organisator van belangrijke archeologische opgravingen te Melle en omstreken.

navorsingswerk in diverse archieven

inrichter van diverse tentoonstellingen

publicist :

o.a. - *Staten van Goed van Melle en Gentbrugge, Deel 1, 1673-1758*

- *Staten van Goed van Melle en Gentbrugge, Deel 2, 1759-1796*
- *"De Geschiedenis van Melle" (Oude stenen en namen vertellen ons) (Melle, 9 februari 1957) (48 blz.)*
- *Brochures : "100 jaar oud- gemeentehuis, 125 jaar gemeenteschool van Melle" (juli 1986 - de Gonde nr 23) (43 blz.)*

  "Jules Vits" (beeldhouwer Melle) (1985, spec. uitg. de Gonde) (34 blz.)
- *medewerking aan diverse nummers van het tijdschrift 'De Gonde'*
- *Staten van Goed van de Heerlijkheden afhangende van de Sint-Pieters-abdij Gent, deel I (1970)*
  deel II (1972)
  deel III (1972)
  deel IV (1974)
  deel V en VI(1976)
  deel VII (1976)
- *Medewerking aan het boek "Geschiedenis van Melle" H. Verbist, 1962*
- *Vlaamse Stam, publicaties :*
  1982 P. 337-351 : De Stam 'De Baets' te Eeklo
  nr 9 voor 1600

  1983 p. 190-199 : Het Geslacht 'De Baets' te Sleidinge
  nr 3/4 in de XV en XVI eeuw

  1978 p. 183-186 : Buitenpoorters van Kortrijk in de
  nr 3/4 roede van Deinze

  1980 nr 1 p. 15-20: Rente- en cijnsboek van het klooster van Nieuwenbos te Heusden
  nr 2 p.94-101: idem
- *"Kennismaking met Oud Schrift" (Melle/1989) (cursusboek, 237 blz.)*

Het bestuur en de leden van de Heemkundige Vereniging DE GONDE wensen de heer DE BAETS met deze Reinaertprijs van harte proficiat. Wij weten nu al dat deze meer dan verdiende blijk van waardering niet van die aard zal zijn dat de heer DE BAETS op deze lauweren zal rusten, maar een stimulans zal zijn om nog vele jaren in ons midden door te gaan met zijn bijzonder waardevol navorsingswerk en dit met de steun van zijn museumteam en van zijn lieve echtgenote.

P. Den Haese

Een nieuwe kerk te Melle

door J.Olsen

DE OUDE KERK

Melle beschikte reeds in de Xde eeuw over een eigen parochiekerk, dit blijkt duidelijk uit een charter van 8 maart 964. Bij deze schonk koning Lothaar de kerk en bijhorende gronden terug aan de Gentse Sint-Baafsabdij. Volgens H. Verbist, in zijn boek "De geschiedenis van Melle" (Leuven, 1962), zouden de monniken van voornoemde abdij de grondleggers zijn geweest van de eerste kerk te Melle. Volgens dezelfde auteur werd deze eerste, in hout opgetrokken, bidplaats door de Noormannen verbrand. Het tweede kerkje onderging hetzelfde lot. Of het derde ook uit hout bestond weten we niet. Vast staat dat later een gebedsplaats werd gebouwd in steen, in een zogenaamde Schelderomaanse stijl.

De parochiekerk werd reeds vroeg toegewijd aan de Heilige Martinus, een gewezen bisschop van Tours en één der oudste kerkpatroons van België. Zekerheid daaromtrent wordt ons gegeven door een akte uit het jaar 1366. Daarin wordt melding gemaakt van de door ons oudst gekende "pastoor der kerk van Sint-Martinus", nl. E.H. Jan van den Boxtale.

Naar aanleiding van de godsdiensttroebelen, eind 16e eeuw, werd het kerkgebouw nogmaals zwaar beschadigd. Nadien werd de kerk beetje bij beetje hersteld. De jaren die daarop volgden kon de parochiale overheid, door gebrek aan de nodige financiën, het gebouw niet behoorlijk onderhouden. Stilaan gaf de kerk dan ook een verwaarloosd uitzicht.

Van deze oude kerk bestaan nog twee mooie afbeeldingen. Een eerste, het 18de eeuwse schilderij "H. Hubertus", hangt boven het rechterzijaltaar in de huidige kerk. Een tweede afbeelding is te zien op het schilderij, daterend van 1745, met als titel "De slag van Melle". Dit doek hangt in de woning van de familie de Potter d'Indoye.

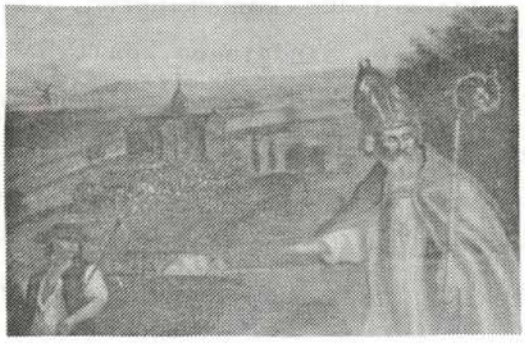

detail uit het schilderij H.Hubertus
zicht op de oude kerk

EEN NIEUWE KERK

Op 30 juni 1831 werd E.H. Jozef Ferdinand Dubuisson aangesteld als nieuwe pastoor te Melle. Volgens de bevolkingsboeken van onze gemeente (periode 1847-'70, deel I folio 174) werd hij geboren te Sint-Niklaas ± 1770, E.H. Dubuisson overleed te Geraardsbergen op 16 juli 1848.

Zijn ondernemingsgeest, een sterke kant van zijn persoonlijkheid, zorgde ervoor dat hij van aanpakken wist. Het oude en verkommerde romaanse kerkje was door de aangroei van de Melse bevolking te klein geworden. Verfraaiing en vergroting drongen zich op. E.H. Dubuisson maakte er zijn levenswerk van.

Een eerste keer dat we er iets over kunnen lezen is in het verslag van de gemeenteraad dd. 03 januari 1835 : *"... de leden van de gemeenteraad der gemeente van Melle buitengewoonlijk bijéénvergadert ten eynde te deliberaren op de request gedaen door de kerkmeesters van Melle betrekkelijk het erstellen en vergroten van de kerk derzelve gemeente berigten mits deze de voornoemde kerkmeesters dat zij ondergetekende van in de maand september laatst wanneer dito request hun is toegestuurt ingevolge afsprake met dhr. pastoor en kerkmeesters gewagt hebben naer de lijst van gewillige souscriptie waar mede de gemelden heer pastoor mondelings beloofd had zich te begeven in verscheidene partikuliere huizen te Melle en in de stad Gent, om ingevolge van deze lijst alsdan op hunne vraag te kunnen beslissen ende dat alsoo dito lijst hun nog niet is overgebragt zij geen hoegenaamde decisie hebben kunnen nemen te meer omdat de kerkmeesters in hunne request bezonderlijk op de meergemelde lijst van souscriptie zijn steunende. Voorders verklaeren de leden van de gemeenteraad dat zij het herstellen en vergrooten van het kerkgebouw met verlangen tegemoet zien indien maar de dry middelen in de petitie der kerkmeesters vervat genoegzame penningen kunnen verschaffen..."*. De pastoor zette zich aan het werk en verzamelde heel wat geld bij de plaatselijke kasteelheren alsook bij enkele rijke boeren. Na twee jaar bedelen en aandringen kon E.H. Dubuisson de intekenlijst voorleggen aan de gemeenteraad. Deze besliste in juni 1837 de werken aan te vatten en mede te financieren.

Men had reeds vroeger de gekende Gentse architect, Louis Minard (waarover straks meer), aangesproken om de plannen met betrekking tot de vergroting van de oude kerk te tekenen. Uit een paar voorontwerpen, nog bewaard in

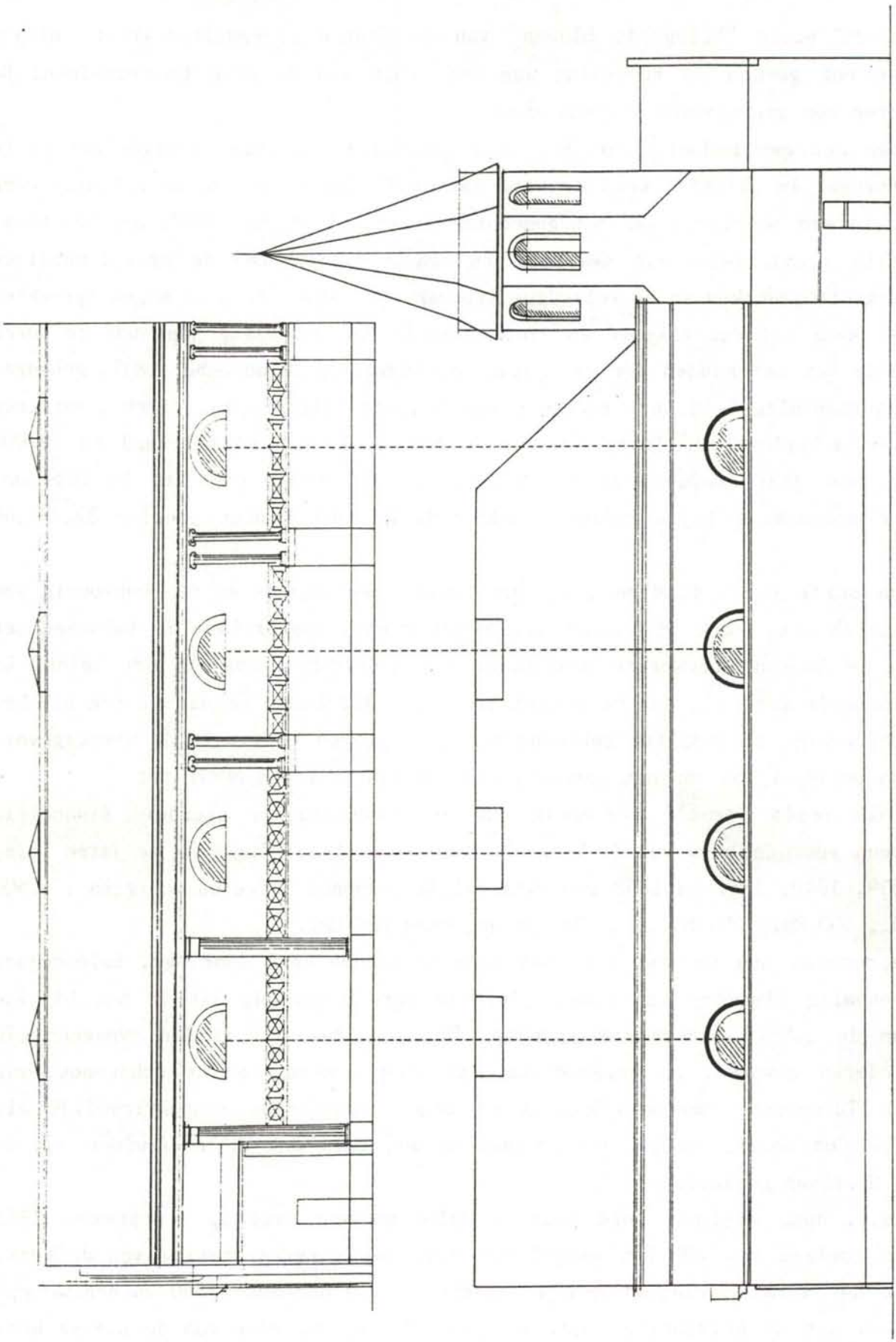

één van de voorontwerpen m.b.t. de vergroting van de oude kerk (getekend door L. Minard)
(uit de collectie 'Vliegende Bladen' van de R.U.G.)

de collectie "Vliegende Bladen" van de Gentse rijksuniversiteit, blijkt dat het gewoon de bedoeling was het schip van de kerk te verruimen. De toren zou onveranderd blijven staan.

Toen men een gedeelte van het oude gebedshuis sloopte, dreigde het in te storten. In allerijl werd de kerk ontruimd. Gezien de nieuwe situatie werd er in een schrijven van het gemeentebestuur, dd. 8 juli 1837, aan het toenmalig provinciebestuur gevraagd te mogen afzien van de oorspronkelijke vergrotingswerken en na volledige afbraak een nieuwe kerk te mogen optrekken. Het kwam tot een akkoord en eind november van hetzelfde jaar was de toren reeds tot het midden der galmgaten opgebouwd. Op 28 november 1837, gebeurde een rampzalig feit, een gedeelte van de toren stortte in. Hierbij verloren drie arbeiders het leven. De schade aan de kerk werd berekend op 19.000 BFr. Het jaar daarop werd aan het kerkgebouw verder gewerkt. In 1839 was het gebedshuis bijna volledig voltooid. De kerk kostte precies 82.787,68 BFr.

Qua stijl is de huidige Sint-Martinuskerk neoromaans en dus eenvoudig van uitzicht. De kerk bevat een driebeukig schip, opgetrokken in baksteen met op de hoeken ingewerkte zandsteen. Het zadeldak is bedekt met leien. De vierkante toren is aan de westelijke zijde ingebouwd en draagt een slanke, achthoekige torenspits, bekroond met een ijzeren kruis. In de westergevel, aan beide zijden van het portaal, zijn omlijste nissen geplaatst.

Zoals reeds vermeld verleende ook de gemeentelijke overheid financiële steun voor de bouw van de kerk. Zo werd in de begroting voor de jaren 1838, 1839, 1840, 1841 en 1842 respektievelijk volgende bedragen voorzien : 1.500 BFr., 500 BFr., 250 BFr., 125 BFr. en nog eens 125 BFr..

We moesten nog wachten tot 1841 voor de nieuwe kerk door Mgr. Delebecque, toenmalig bisschop van Gent, plechtig werd ingewijd, dit in het bijzijn van de gehele parochiegemeenschap. Op diezelfde dag werden eveneens 170 kinderen gevormd. De burgemeester, Carolus Nevejans en de echtgenote van Van Turenhout, Mevrouw Melania De Scauw fungeerden respektievelijk als peter en meter. In het hoofdaltaar werden toen ook de relikwieën van de H. Martinus geplaatst.

N.a.v. deze wijding, werd door de Melse gemeenteraad op 6 september 1841 een toelage van 200 BFr. goegekeurd voor de buitenversiering van de kerk. Uit het verslag van het schepencollege dd. 10 december 1860 kunnen we opmaken dat de kerkfabriek alle schulden i.v.m. de bouw van de nieuwe kerk heeft afgelost.

Uit het Liber Memorialis van de Sint-Martinuskerk vernemen we dat later nog heel wat werken aan de kerk uitgevoerd werden. Zo werd er in 1868 een goot aan het dak van het gebedshuis geplaatst. Kostprijs : 1.500 BFr.. In 1875 werd een nieuw oksaal gemaakt en geplaatst door de Gentse architect, dhr. August Bauwens, voor de prijs van 2.056,44 BFr..

Drie jaar later werd die nog vergroot en bijgewerkt. De plaatsing van een granieten plint in het protaal geschiedde in juli 1911. In hetzelfde jaar werden 3 nieuwe marmeren trappen aangelegd in het koor. Later werden nog diverse herstellingswerken uitgevoerd. In 1978 werd de aanbouw van een bergruimte naast de sacristie gepland. De sacristie zelf kreeg in 1982 een andere ingang en werd binnenin verfraaid met een eiken wandbekleding, aangepast aan de oude muurkast. Tenslotte werd in 1984 het plan voor de winterkapel goedgekeurd, waarvoor een subsidie toegekend werd.

In de loop van haar 150 jarig bestaan wijzigde de direkte omgeving van de kerk diverse keren van uitzicht. Nemen we het kerkhof. Tot 1963 werden de overledenen begraven rond de kerk. In 1862 werd het kerkhof een eerste maal vergroot langs de kant van de Schelde. De parochianen brachten 1300 karren aarde aan op 7 roeden (± 2 are) grond, door een zekere juffrouw Sophia De Blezer aan de kerkfabriek geschonken. In 1876 werd het kerkhof met betrekking tot de diensten eerste klasse uitgebreid. Een jaar later werd het omringd met arduin en ijzeren tralies. In 1911 volgde nog een uitbreiding en in 1916 bouwde men een begraafplaats voor priesters (zie gemeenteraadsbeslissing van 10 januari 1916 ten tijde van burgemeester Baron van Pottelsberghe de la Potterie) onder de Calvariekapel. E.H. Van Assche, toenmalig deken, wijdde op 29 januari 1922 eveneens een nieuw deel van het kerkhof. Op 6 oktober 1963 werd het mooie nieuwe kerkhof, los van het kerkgebouw, door Z.E.H. Kanunnik Van Hulle, pastoor en deken te Ledeberg, plechtig ingewijd. Tenslotte dient vermeld dat begin november 1987 een nieuwe pieta, geboetseerd door Georges Leenknecht (zie De Gonde nr. 27/1987), in het kapelletje, rechts aan de ingang van het kerkhof, werd geplaatst, dit onder grote publieke belangstelling.

De vergroting van het Dorpsplein, die in verschillende fasen geschiedde, wijzigde eveneens heel wat aan het zicht dat men had en heeft op de kerk.

Na 150 jaar is het kerkgebouw aan enige herstelling toe. Ook hier laat de tand des tijds zich gevoelen. De nodige plannen zijn gemaakt en om de uitvoering van de werken te bekostigen organiseert de parochiale overheid verschillende aktiviteiten.

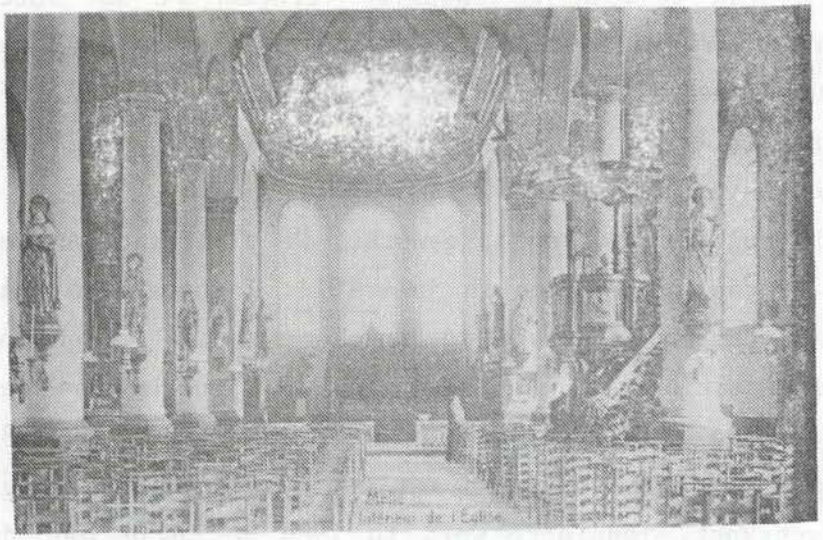

binnenzicht van de nieuwe kerk, foto genomen vóór 1910.

Mgr. Delebecque (tekening op zijn doodsprentje).

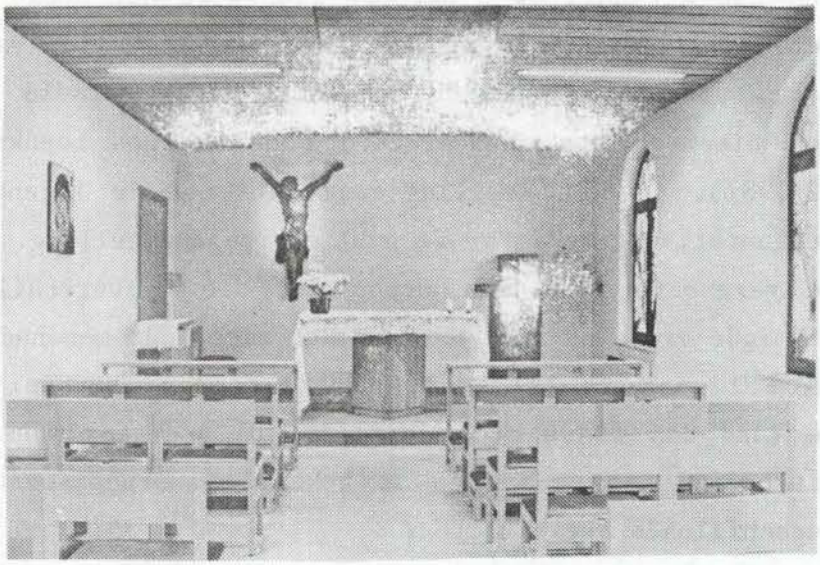

binnenzicht van de winterkapel, anno 1991.

LOUIS - FRANÇOIS - MARTIAL MINARD

Voor de opmaak van voorliggend stukje maakten we gretig gebruik van o.a. een bijdrage geschreven door Jean Van Cleven, gepubliceerd in de Engelstalige "Dictionary of Art". Jean Van Cleven is verbonden aan het Seminarie voor Geschiedenis van de Bouwkunst (Rijksuniversiteit Gent).

Louis Minard werd geboren te Gent op 7 juni 1801 als zoon van een Franse immigrant. Hij volgde een opleiding in de architectuur aan de Gentse academie waar hij o.a. les kreeg van de beroemde Louis Roelandt. In 1829 fungeerde hij als professor aan de academie te Den Haag. Na de Belgische revolutie in 1830, keerde Louis Minard terug naar zijn geboortestad. Tussen 1817 en 1835 behaalde hij diverse prijzen. Hij werd een succesvol architect-bouwmeester en maakte aldus een groot fortuin. Hij zetelde zelfs een tijdje in de Gentse gemeenteraad. Niet alleen als architect stond hij erg bekend maar ook als verzamelaar van allerhande oudheden. Deze verzameling bevatte zowel romantische prullaria als echte antieke kunstschatten of herinneringen aan het oude ambachtwezen (zoals we vernamen uit een artikel van J. Van Cleven in de uitgave 'Gent & Architectuur', verschenen in 1985). Voor de gewone mens zal de naam "Minard" echter het meest gekend zijn door het feit dat hij in 1846 op een perceel palend aan zijn woning, een schouwburg liet bouwen, die zijn naam meekreeg. De idee ontstond uit Minards bekommernis voor de volkstaal.

Louis Minard overleed te Gent op 5 augustus 1875 en ligt begraven op het kerkhof Campo Santo te Sint-Amandsberg.

Het architecturale oeuvre van Louis Minard situeert zich in hoofdzaak binnen de provincie Oost-Vlaanderen. Hij bouwde of verbouwde o.a. de kerken te Melle (1837-1839), Adegem (1842-1844), Burst (1852-1855), Ertvelde (1854) en Wetteren (1865), alsook huizen, kastelen, schoolgebouwen, industriële complexen, grafmonumenten enz. ... Te Melle werkte hij mee aan verbouwingen van de kastelen 'Coppens' (Piers de Raveschoot) en 'Pycke de ten Aerde'. Qua stijl waren zijn eerste werken, zoals het hotel Godefroy (1826) neoclassicistisch. Na 1830 speelde hij een interessante rol in de ontwikkeling van de neo-gotische stijl, alsook als pionier in de heropleving van de renaissancemode.

Zijn eigen huis te Gent, gebouwd in 1846, kan beschouwd worden als een samenvatting van zijn gehele oeuvre. Achter de neoklassieke gevel bevat

de woning een neogotische trap en gang met kamers voorzien van uitgewerkte neobyzantijnse-, renaissance- en barokdetails.
Ook na de bouw van de nieuwe kerk te Melle werd op L. Minard beroep gedaan door de kerkraad (onder voorzitterschap van J. de Potter d'Indoye) voor het maken van een afsluiting rond het kerkhof. Een document hieromtrent bevindt zich in het Gemeentelijk Museum.

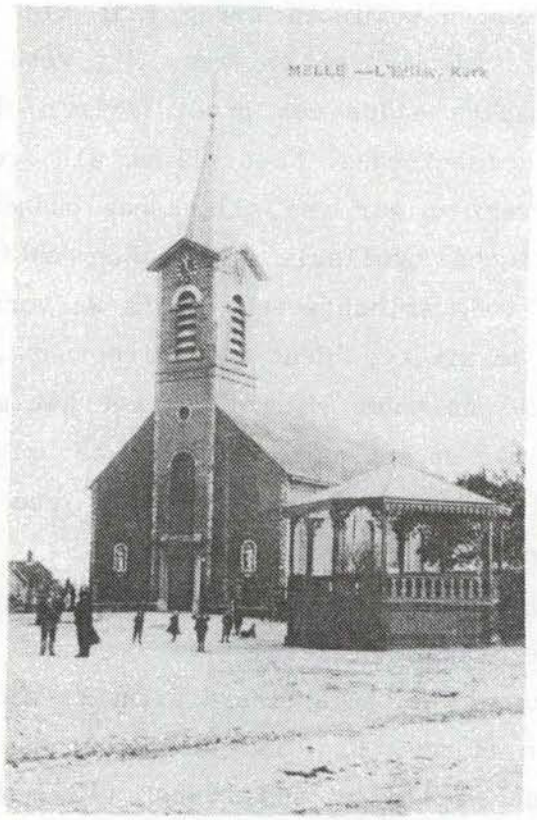

DE KERKHORLOGERIE

Het verslag van de gemeenteraad, bijéengekomen op 16 september 1834, geeft ons zekerheid dat ook de oude kerk een torenuurwerk bezat.
Op de begroting voor het jaar 1835 werd nl. een som van 42 fr. voorzien voor "het schilderen en vergulden van den uerwyser der kerk".
Met betrekking tot het uurwerk van de nieuwe kerk moeten we wachten tot 1884 voor we enige informatie vinden. Bij de bespreking van de begroting voor het jaar 1885 werd op de gemeenteraad van 25 november 1884 beslist een som te voorzien om een kast te maken die de kerkhorlogerie enigszins moest beschermen.
Het Liber Memorialis vermeldt in 1903 de plaatsing van een torenuurwerkmechaniek met 4 cadrans door de Gentse horlogemaker Louis Meire. De kostprijs, 1500 fr., werd voor de helft betaald door de gemeente, de andere helft door de parochie.
In 1940, zo blijkt uit hetzelfde Liber Memorialis, bekostigde de gemeente het vergulden van de 4 cadrans van het torenuurwerk. Kostprijs : 6.000 fr..
Oorspronkelijk moest het uurwerk dagelijks worden opgewonden. In de toren staat vandaag nog steeds de kast waarin het mechanisch gedeelte van het uurwerk was ondergebracht. Later, in 1978, werd een elektrische aandrijving geïnstalleerd door de firma Clock'o'Matic.

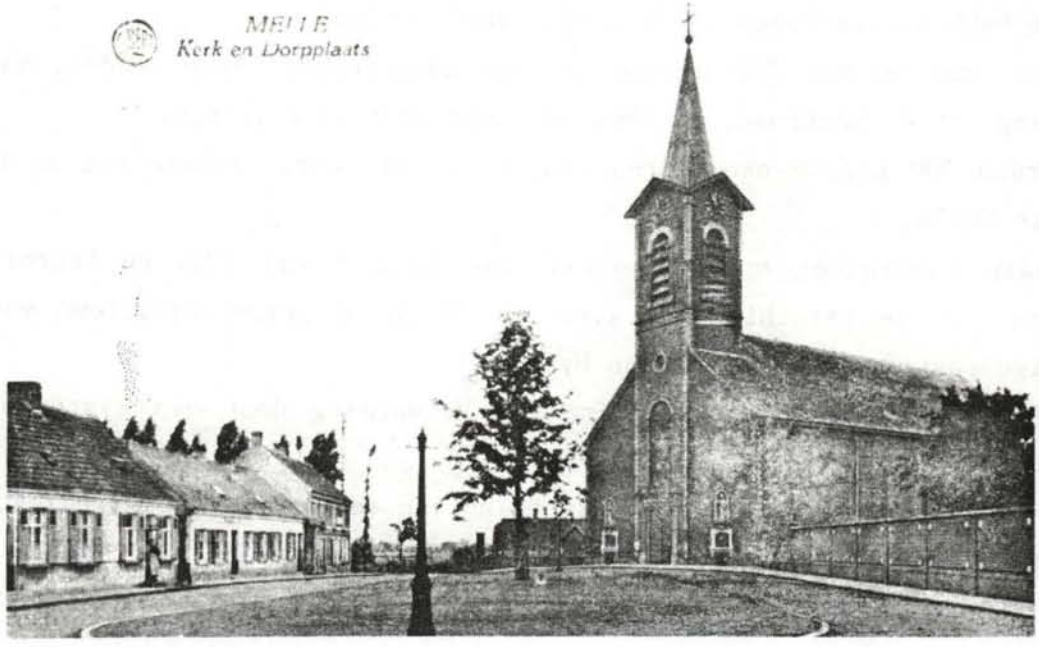

DE KERKMEUBILERING

De bouw van een volledig nieuwe kerk vergde heel wat van de financiële draagkracht van de parochiegemeenschap. Dat de binneninrichting slechts beetje bij beetje kon worden gerealiseerd is dan ook logisch.
Een eerste aanzet, zo lezen we in het Liber Memorialis, bleek de aankoop van een kunstig gemaakte preekstoel. Deze nieuwe kansel werd uitgevoerd door de Gentenaar Lyon naar een tekening van zijn stadsgenoot, bouwmeester Van Hoeck. De totale kostprijs bedroeg 9.000 BFr.. Enkele jaren later, namelijk in 1879 verving men de 4 kartonnen kaders, met de afbeelding van de evangelisten erop, door exemplaren van verguld koper.
In 1850 werden beide zij-altaren met bijhorende tabernakels geplaatst. Een jaar later schonk de familie Kervijn-Bauwens een communiebank voor elk der drie altaren. Vele jaren later, namelijk op 31 januari 1903 monteerde een zekere Lequine uit Geraardsbergen, op deze communiebanken een witte marmeren plaat. De kostprijs was 900 BFr. Eveneens in 1851 werd de nieuwe doopvont geplaatst. Een milde gift kon op 7 januari 1870 de aankoop van drie acajouhouten en met rood fluweel afgewerkte koorstoelen realiseren. Een maand later werd een stevige, sobere kast getimmerd, achteraan in de kerk naast de doopvont. In 1892 leverde het huis Lynen-Moegaerts uit Brussel twee dubbele biechtstoelen, dertien jaar later, in 1905 liet men Daniël De Smet nog twee identieke biechtstoelen plaatsen.
Vanaf 1904 werd door middel van twee kachels voor enige verwarming in de kerk gezorgd. In 1911 werd de gasleiding in de kerk gelegd, zodat 23 aangekochte bekkens voorzagen in de nodige verlichting.
Hetzelfde jaar werden 200 nieuwe stoelen aangeschaft. Deze werden, na een beslissing van de kerkraad, in 1964 verkocht voor 25 fr./stuk.
Toen werden 500 nieuwe exemplaren aangekocht bij dhr. Lemaire uit de Tuinstraat te Melle.
Het huidig tabernakel op het hoofdaltaar dateert van 1936 en betrof een schenking van de parochianen n.a.v. het 50-jarig priesterjubileum van de toenmalige pastoor, E.H. Emiel Van Hyfte.
In 1939 moderniseerde men de wijze van verwarming door een systeem met warme lucht.
Het was wachten tot 1957 voor de plaatsing van een micro op de predikstoel. Deze werd geplaatst door het huis Icorat voor de prijs van 27.000 BFr..

In het parochieblad van 3 februari '57 had de pastoor het over een "moderne techniek om Gods woord beter tot u te brengen".
Met kerstmis 1958 zorgde een vernieuwde verwarmingsinstallatie voor een groter comfort.
Na het tweede Vaticaans Concilie werden in 1964 de heiligenbeelden die destijds aan de zuilen bevestigd waren naar de zijmuren van de kerk verplaatst.
In 1979 schafte de parochie een nieuw electronisch orgel aan voor de inmiddels gebouwde winterkapel.
Een blikseminslag in 1980 had als belangrijkste gevolg de verbranding van de geluidsinstallatie. Deze werd dan ook volledig vernieuwd. In 1982 kon een nog zwaardere verwarmingsinstallatie worden geproefdraaid.
Een beetje apart in dit hoofdstukje willen we het nog hebben over het kerkorgel. De plechtige inhuldiging van dit nieuwe orgel vond plaats op 29 mei 1865. Het werd vervaardigd door de bekende Gentse firma Van Peteghem-Cornet. De kostprijs bedroeg 18.866 BFr. zonder het houten buffet, dat werd gerealiseerd door de eveneens uit Gent zijnde Van Biesbrouck ; deze vroeg voor zijn aandeel 1.115 BFr.. Bijna honderd jaar later, nl. in 1963 werd het orgel grondig hersteld door Paul Anneessens uit Menen. Op 13 oktober van voornoemd jaar werd het plechtig gewijd door de toenmalige pastoor, E.H. Bohyn en ingespeeld door dhr. Karel Paukert.

De Sint-Martinusparochie: *TERRITORIAAL BEKEKEN*

door J. Olsen

Vroeger omvatte de Sint-Martinusparochie het gehele grondgebied van de gemeente Melle. Meer nog, in 1808, na een referendum georganiseerd door het bisdom in de wijken Mellehoek en Bommels, werd de wijk Mellehoek bij de parochie van Melle gevoegd. Veertig jaar later, namelijk in juli 1848, ging naar aanleiding van een beslissing van de toenmalige bisschop van Gent, Mgr. Delebecque, een gedeelte van deze wijk terug naar de parochie van Heusden. Enkele straten bleven onder de parochie Sint-Martinus, zoals nu nog steeds het geval is.

Ook de mensen van Melle-Vogelhoek, o.a. uit de Zwaanhoek en de Roskam, volgden de eredienst in de Sint-Martinuskerk. Zo vonden we in documenten uit de vorige eeuw enige briefwisseling m.b.t. een geschil over een publieke doorgang (de vroegere heirweg) waarin o.a. dhr. Charles Coppens, die toen het kasteel ter hoogte van de huidige Tuinbouwschool bewoonde, betrokken was. Tussen deze papieren vonden we een lijst van gelovigen uit voormelde wijk, zij maakten blijkbaar gebruik van voornoemde weg om ter kerke te gaan. Deze lijst werd opgemaakt in 1841 door E.H. Dubuisson, toen pastoor te Melle. Later konden de gelovigen van Melle-Vogelhoek de mis vieren in de publieke kloosterkapel van het Sint-Franciscusinstituut. Tot in 1938 verzorgde de priester-directeur aldaar de eredienst. In 1944 verkreeg de kapel een officieel benoemd pastoor.

Op witte donderdag van 1949 ontving E.H. D'Hollander, pastoor van de Sint-Martinusparochie het bericht dat vanaf Pasen dat deel van de parochie, gelegen tussen de spoorlijn en de Gontrode Heirweg op Melle-Vogelhoek zou worden gehecht bij Merelbeke-Flora. In 1954 werd de nieuwe parochiekerk op de Florawijk, door Mgr. Callewaert, plechtig ingewijd.

Bij ministrieel besluit van 31 december 1970 werd positief gereageerd op het verzoek van het bisdom Gent om de wijk 'Vogelhoek' te Melle te erkennen als hulpparochie, onder de aanroeping van Onze-Lieve-Vrouw Onbevlekt Ontvangen. Eveneens werd bepaald dat overeenkomstig het decreet van 30 december 1809 onmiddellijk een kerkfabriekraad diende te worden ingesteld.

Zo bevat de Sint-Martinusparochie territoriaal het gebied van de gemeente Melle (van vóór de fusie van 1976) verminderd met het grondgebied van de wijk Vogelhoek en vermeerderd met een aantal straten van Heusden (zie de beslissing van Mgr. Delebecque in 1848).

De patroonheiligen van de Sint-Martinus-parochie te Melle

door C. Bruyneel

SINT-MARTINUS (eerste patroonheilige van de kerk van Melle)

Feestdag : 11 november.

Martinus werd ca. 316 geboren te Sabaria, Hongarije als zoon van een Romeins tribuun (tribuun = functionaris in het Romeinse Rijk), die wou dat hij zich in de krijgskunst bekwaamde. Martinus had echter andere aspiraties. Toen hij 10 jaar oud was liep hij van huis weg omdat hij christen wou worden. In 331, hij was dan 15 jaar, trad hij in dienst van de Romeinse keizer Constantijn en belandde op die manier in Amiens, Frankrijk.

De legende vertelt dat hij op een dag de stadspoort van Amiens uitreed en door een bedelaar om een aalmoes gevraagd werd.

Martinus had enkel zijn wapens en zijn soldatenmantel bij zich. De ene helft van die mantel was zijn eigendom, de andere helft was door het Rijk betaald en dus het bezit van de keizer. Hij sneed zijn krijgsmantel in twee en schonk het deel dat hém toebehoorde aan de arme. De volgende nacht zag Martinus in een visioen Christus, bedekt met de mantelhelft die hij aan de bedelaar geschonken had.

In 334 liet hij zich dopen. Hij bleef nog 2 jaar in militaire dienst en sloot zich daarna aan bij St.-Hilarius, bisschop van Poitiers, die hem in 360 tot priester wijdde.

Hij stichtte het eerste klooster in Ligugé (Gallië) dat een uitgangspunt van missionering was, en werd er abt. Hij leidde een zeer sober leven.

In 371 verkoos het volk hem tot bisschop van Tours waar hij in 375 het klooster van Marmoutier oprichtte.

Hij organiseerde de eerste landelijke parochies en verspreidde zijn geloof tot ver buiten zijn bisdom.

Sculpius Severus beschreef enkele van zijn wonderen. Zo zou hij tot drie maal toe een dode opgewekt en veel zieken genezen hebben.

Op hoogbejaarde leeftijd werd hij ziek en voelde dat hij weldra zou sterven. Zijn leerlingen vroegen hem wanhopig wie dan voor zijn volgelingen zou zorgen.

Martinus bad : "Heer, als ik nog nodig ben, dan weiger ik niet om nog verder te arbeiden".

Hij genas en kon zijn missiewerk voortzetten.
Martinus stierf op 11 november 397 op 81-jarige leeftijd nabij Tours, dat een bedevaartsoord werd. Hij werd in heel Europa vereerd en Clovis I riep hem uit tot patroon van het Frankenland.
Hij was de eerste heilige die niet als martelaar stierf.
In ons land bestaan meer dan 350 kerken waarvan hij de schutheilige is - over de wereld verspreid zijn er meer dan 4000.
Nog niet zo lang geleden was "Sint-Maarten" in Vlaanderen de kindervriend wiens naamdag op 11 november gevierd werd met speelgoed en snoep.
Op sommige plaatsen is hij dat nog, maar hij heeft veelal plaats moeten ruimen voor Sinterklaas, patroon van Amsterdam, die vanuit Nederland onze streken veroverde.

SINT - MARTINUS TE MELLE

Sint-Martinus is de eerste patroonheilige van de parochiekerk van Melle. In de oude Romaanse kerk (vóór 1837) was het hoogaltaar aan hem toegewijd. In 1876 liet E.H. pastoor Van Besien (1873-1888) een klok gieten die de naam van de H. Martinus droeg. In 1943 (WO II) kwamen de Duitsers de klok weghalen. Dankzij E.H. pastoor Bohyn (1949-1965) werd in 1954 een nieuwe Martinusklok gewijd.
Onze kerk heeft ook relikwieën van de H. Martinus in haar bezit. Deze bevinden zich in het hoofdaltaar dat aan hem toegewijd is.
Kunstvoorwerpen in de kerk, opgedragen aan de H. Martinus :

- vergulde beeldengroep "St.-Martinus door de Gentse Pieter de Vigne-Quyo (1812-1877) in 1865 gebeeldhouwd.
- Op 24 maart 1900 werd een ceremoniestaf in verguld koper, dragende de H. Martinus, geschonken. Toenmalige waarde : 37 BFr.. De maker was Ferdinand-Geeraert De Masure, eveneens uit Gent.
- Op 4 mei 1903 schonk Henri Clement een nieuwe kerkschaal met vergulde plaat van de H. Martinus. Toenmalige waarde: 55 BFr.
- Drie gebrandschilderde ramen in het koor van de kerk die het leven van de H. Martinus voorstellen en dateren van 1910.

SINT-HUBERTUS (tweede patroonheilige van de kerk van Melle)

Feestdag : 3 november.

Hubertus werd geboren omstreeks 655.
Hij stamde in rechte lijn af van Clovis, de eerste christelijke, Frankische koning.
Hij kreeg een degelijke, veelzijdige opvoeding en was o.a. onderlegd in de kunst, de letteren en het schoonschrift - maar ook in de krijgskunst.
Hij hield zeer veel van de jacht, waarover volgende legende :

Op Goede Vrijdag van het jaar 683 waagde Hubertus het, ondanks het verbod van de H. Kerk, te jagen in de uitgestrekte Ardense wouden.

Hij achtervolgde reeds lang een prachtig hert. Na verscheidene uitputtende uren kreeg hij het dier in zicht en slaagde er eindelijk in het te naderen.

Plots draaide het edelhert zich om. Het was als omgeven door een glanzend aureool, zo schitterde zijn vacht.

De jachthonden en de paarden bleven staan alsof ze tegengehouden werden door een onzichtbare hindernis. Hubertus gaf z'n paard de sporen, doch het weigerde.

Plots zag hij tussen de horens van het hert een oplichtend kruisbeeld. Hij viel op zijn knieën en hoorde een stem : "Hubertus, Hubertus, hoelang nog zal je de dieren van het woud vervolgen !? Hoelang nog zal de passie voor de jacht je je zieleheil doen verwaarlozen !? Zo je je niet bekeert zal je eeuwig branden in de hel !!".

"Heer", antwoorde Hubertus, "wat wilt U dat ik doe ?"

En de stem sprak : "Ga naar Maastricht bij mijn dienaar Lambertus. Hij zal je zeggen wat je te doen staat".

Tot zover de legende van de H. Hubertus.
Het is een feit dat hij zich inderdaad grondig liet inwijden in de katholieke leer door Lambertus, bisschop van Tongeren & Maastricht.
Na de gewelddadige dood van deze laatste (703) volgde Hubertus hem op.
In 717 verplaatste hij de bisschoppelijke zetel naar Luik nadat hij ook het stoffelijk overschot van zijn geliefde leermeester, Lambertus, daarheen had laten overbrengen.
Na een leven van soberheid, prediken (voornamelijk in Wallonië) en het verrichten van wonderlijke genezingen, stierf Hubertus, na een langdurige

ziekte, in mei 727 te Tervuren. Zijn lichaam werd eerst naar Luik en in 825, ± 100 jaar na zijn dood, naar de abdij van Andage, het huidige St.-Hubert, overgebracht.

St.-Hubertus, patroon van de jagers

Volgens enkele auteurs ligt de oorsprong van de Hubertusdevotie in de verering van de Galliërs voor Diana, de heidense godin van de jacht.
Deze "Diana-cultus" zou in Duitsland zelfs tot ver in de middeleeuwen doorlopen. Door de opkomst van het Christendom verdwenen geleidelijk de heidense goden. Hun plaats werd ingenomen door heiligen uit de katholieke godsdienst.
In onze streken werd Hubertus vanaf ± de 10de eeuw algemeen erkend als patroon van de jacht.
De legende van St.-Hubertus en het hert is nog niet zeer oud. Vóór 1500 bestond een identiek verhaal - echter niet met Hubertus maar met Eustachius, een Romein, als hoofdpersoon.
Waarschijnlijk verkozen onze jagers een heilige uit eigen streek boven een "vreemdeling" als patroon.
Mettertijd (vanaf ± de 15de eeuw) ontstonden in onze streken o.a. te Antwerpen, Gent, Kortrijk, Leuven en Mechelen, broederschappen, gilden of orden van St.-Hubertus.
Ook nu nog is Hubertus de patroonheilige van de jagers en wordt zijn feestdag op 3 november gevierd.
De Internationale Jachtorde van St.-Hubertus werd opgericht omstreeks 1700 en bestaat nog steeds.

Hubertus, beschermer tegen razernij en hondsdolheid

Veel mirakels en genezingen worden aan de H. Hubertus toegeschreven.
Aan één ervan besteden we onze bijzondere aandacht omdat het kan verklaren waarom Hubertus aanroepen wordt i.v.m. hondsdolheid :

Hubertus was aan het prediken toen men een man, in duidelijke staat van razernij, bij hem bracht.
Hij knarste met de tanden, een bloedig schuim stond hem op de lippen en hij rolde met zijn ogen alsof hij door de duivel bezeten was.
Als een wild dier ging hij, temidden van de luisterende gelovigen, tekeer.
Velen vluchtten uit angst voor dit bizarre schouwspel.
De man sprong op Hubertus af en wou hem aanvallen.

Deze bleef kalm en sprak : "Dat de Heer Jezus je geneze" en op slag werd de man weer rustig.

Sindsdien - en tot op heden - is Hubertus de heilige die aanroepen wordt als beschermer tegen de gevreesde hondsdolheid.

Bedevaarten werden ter zijner ere georganiseerd en ook vandaag nog eten veel mensen op 3 november een stuk Hubertusbrood als afweer tegen de razernij.

Ook médaillons, ringen, jachthoorns (de jachthoorn = symbool van de H. Hubertus) enz., zouden tegen hondsdolheid e.d. beschermen.

Van al deze amuletten is de St.-Hubertussleutel het belangrijkste.

Deze sleutel werd roodgloeiend verwarmd en in de bijtwonde van het slachtoffer (mens of dier) gebrand. Dieren - vooral honden - werden dikwijls preventief met een St.-Hubertussleutel gebrandmerkt.

Een dergelijke sleutel wordt nog steeds bewaard in de archieven van de st.-Catharinakerk te Antwerpen.

SINT - HUBERTUS TE MELLE

Te Melle is de H. Hubertus de tweede patroonheilige van de parochie.

In 1672 schonk de baron van Rode de relieken van de H. Hubertus aan de kerk.

In 1873 vierde de parochie het tweede eeuwfeest van de aankomst van deze relikwieën.

Van een eerste (1772) en een derde (1972) eeuwfeest is ons nog niets bekend.

Dankzij de vele schenkingen ter gelegenheid van dit feest beschikte de toenmalige pastoor, E.H. Hendrik Van Besien (1873-1888), over de nodige gelden om door Gustaaf de Groote uit Melle een Hubertusbeeld te laten kappen. Dit beeld, in gepolychromeerd hout, is nog steeds in het bezit van de kerk.

De parochiekerk van Melle beschikt heden ten dage, naast het beeld van G. De Groote, nog over volgende kunstvoorwerpen i.v.m. Hubertus.

- Een 18de eeuws schilderij waarop de H. Hubertus voorkomt, door T. de Reckers.
- Een zilveren reliekhouder H. Hubertus, geschonken door baron de Rodes (1672).
- Een kelk op voet in verguld zilver - 19de eeuws. H. : 28 cm. Op deze kelk komen vier medaillons voor. Op één ervan wordt de H. Hubertus voorgesteld.

De invloed van de Hubertusverering was ook op wereldlijk vlak merkbaar :

1. De winterkermis te Melle begint op de eerste zondag na de feestdag van de H. Hubertus (3 november) en werd tot voor kort nog de "Hubertuskermis" genoemd.
2. Uit een studie over de herbergen te Melle door dhr. A. De Baets weten we dat "Sint-Hubertus" in de naam van een drietal herbergen van deze gemeente voorkwam.
   - In de 17de eeuw stond op "de Spijker", aan het einde van de Wezenstraat, de herberg "Sint-Hubert", ook het "Ryckhuys" genoemd.
   - Ook op de Dorpsplaats stond een herberg "St.-Hubertus". Deze werd in 1887 aangekocht door de gemeente die hem sloopte om het dorpsplein te vergroten.
   - Ca. 1930 is er sprake van een herberg "St.-Hubert" in de kerkstraat. Op de lijst van de herbergen van 1 mei 1964 wordt "Sint-Hubert" niet meer vernoemd.

Bronnen

- P. Duyck, H. Martinus, De Brabantse Folkore, sept. 1981, nr 231, p. 287-290.
- R. Van der Linden, Bedevaartvaantjes, Volksdevotie rond 200 heiligen op 1000 vaantjes, uitg. Tabor, Brugge, 1986.
- Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen, uitg. Brepols, Turnhout, 1989.
- H. Verbist, Geschiedenis van Melle, uitg. A. Dewallens, Leuven, 1962.
- A. De Baets, Sint Hubert, De Gonde, 1986, nr 22, p. 531-534.
- Parochie Melle, Liber Memorialis.

De klokken luiden ...

door D.Lemmens

Klokken en klokgelui zijn niet weg te denken uit het maatschappelijk leven van een gemeente. Vreugde en verdriet, weelde en nood, oorlog en vrede, leven en dood kondigen ze aan.

Het gebruik om de gelovigen samen te roepen door middel van klokken zou volgens een overlevering ingevoerd zijn door paus Sabinianus in de 7de eeuw. In de 9de eeuw schijnt dit gebruik in de westerse Kerk veralgemeend te zijn. De oudst bewaard gebleven klokken in de Nederlanden gaan terug tot de 12de eeuw en wegen doorgaans maar 100 kilo. De klokkengietkunst in onze streken komt pas na de 14de eeuw tot volledige ontwikkeling.

In ons middeleeuws romaans kerkje hing er wellicht een eenvoudige klok die vanuit het achtkantig torentje voorzien van vier galmgaten, over het dorp zong.

De Kerk heeft de gewoonte alles te wijden wat nodig is voor de eredienst: kerken, openbare bidplaatsen, beelden, orgels, kerkhoven, kelken, ...

Ook klokken worden gewijd of "gedoopt" zoals men het in de volkstaal soms uitdrukt. Ze dragen meestal de naam van een heilige en krijgen een peter en meter.

Voor het eerst wordt de wijding van een nieuwe klok vermeld in 1642 tijdens het bestuur van E.H. Van Durme. Deze pastoor bracht heel wat vernieuwingen aan. Dit was wel nodig want de Lotharingen hadden immers de kerk geplunderd en alles stuk geslagen. We bevinden ons trouwens in een zeer woelige tijd van de Tachtigjarige Oorlog tussen de Verenigde Provincies en Spanje. Na "zoveel jaren" klonk weer de bronzen stem over het dorp.

Het opschrift vermeldde : (1)

" Ter ere van Sinte Maerten ende ten dienste van de parochie van Melle, ben ik gheghoten in het jaar 1642."

Meer dan honderd jaar zal deze klok de mensen samenbrengen voor de goddelijke diensten.

In het najaar van 1770 waren de Mellenaars verwonderd hun kerkklok niet meer te horen luiden. Bij nazicht stelde men vast dat ze gebroken hing. Na overleg met de schepenraad en na lange palabers besloten de "vroede vaderen" hun kerk te voorzien van twee nieuwe kleinere klokken.

De gebarsten klok werd op een wagen geladen om 2 km verder in het "Bourgondisch Kruis" (toenmalig café gelegen even voorbij de Tuinbouwschool) te worden gewogen.

> "Op den thienden Juny 1771 is alhier ghewoghen de ghebroken clocke van Melle en bevonden twee duysen honder en een en twintigh pont Braebants ghewichte (ca. 486,35 kg) - Actum Bourgoens den thienden Juny." (2)

Met toevoeging van de nodige klokspijs kon een meester van Overmere twee nieuwe klokken gieten : de ene van 900 kg en de andere van 1600 kg.
Pastoor Pannecouck, die niettegenstaande zijn plezante naam, een moeilijk karakter had, dacht "omne trine perfectum" en zes jaar later liet hij, gesteund door de schepenraad, een derde klok gieten. Op de grote feestdagen en bij uitvaarten bengelden in het fiere torentje van Melle nu drie plechtige klokken. Het dorp telde op dat moment ook drie priesters want elke zondag kwam een coadjutor de pastoor en de onderpastoor bijstaan zodat we hieruit kunnen afleiden dat het godsdienstig leven bloeide.
Hierop brak de Franse Revolutie uit. In 1795 werd België bij Frankrijk ingelijfd. Het republikeins bewind was fel anti-godsdienstig. Priesters die weigerden de eed van trouw af te leggen doken onder. Zo verdween pastoor Pannecouck van het toneel. Ook de klokken verdwenen uit de toren. Het was de regering te Parijs ter kennis gekomen dat de uitvoering van de opeising van de klokken overal werd tegengewerkt en met minachting werd bejegend. In vele gemeenten werden de klokken zelf afgenomen en bij burgers verborgen. Daarom werden op 15 mei 1799 nieuwe onderrichtingen gegeven voor de wegvoering van de klokken. Zij moesten voortaan in grote stukken worden kapotgeslagen. Kleinere stukken waren minder aangewezen want die kon men veel te gemakkelijk stelen. Men had zelfs vastgesteld dat ook ongeschonden klokken bij transport werden gestolen.
Op 8 december 1799 werd door de voorzitter P.F. De Saegher en de secretaris, J.B. Gyselinck, van het kantonbestuur aan de administratie van het Scheldedepartement te Gent medegedeeld dat alle klokken van het kanton Oosterzele uit de kerken waren weggenomen en naar het aangewezen depot in Gent gevoerd. Enkel de klokken van Balegem, Gentbrugge, Landskouter, Oosterzele en Scheldewindeke waren aan stukken geslagen. De andere waren in hun geheel naar het depot van het departement overgebracht. Dat wijst erop dat de meeste klokken van het kanton Oosterzele reeds voor de nieuwe onderrichtingen waren weggenomen.
Door het Concordaat van 1801 tussen paus Pius VII en de Franse regering

met een herschikking van de bisdommen tot gevolg, werd Melle bij het bisdom Gent ingelijfd (vroeger Mechelen) en mochten de kerken terug hun deuren openen.

E.H. De Nayere volgde Pannecouck op en werd een "schamel" pastoor van een "schamele" kerk. In de toren zongen geen klokken meer; alle waren geroofd. Dat kon de parochieherder niet lang verdragen en het volgend jaar klepte weer een klokje met het eenvoudig opschrift : (4)

"J.F. Craeynest me fundit anno 1803"

Het is deze klok van ongeveer 650 kg die later zal opgehangen worden in de nieuwe kerk van 1841.

In 1878 vroeg de kerkfabriek aan de provinciale overheid een onderzoek in te stellen naar de stevigheid van de toren ten einde een nieuwe zwaardere klok te kunnen plaatsen. Niettegenstaande dit onderzoek gunstig uitviel, liet men toch enkele nieuwe eiken balken steken, vernieuwde men de zolderring en werd ook een nieuw wiel aan de klok gedaan (kostprijs 650 fr.).

In de gemeenteraadszitting van 10 februari 1879 verleende de gemeentelijke overheid aan de kerkfabriek de toelating tot het plaatsen van een nieuwe klok voor 4541,57 fr. (3)

Bemerkende dat gemelde kerkfabriek de kosten zal kwijten:

1e Met de som van frs. 409,08 zijnde het batig slot der rekening van 1877;

2e Met eene rente van frs. 85,08 ingeschreven op het grootboek der nationale schuld van Belgen den 18 december 1873, waarvan de verkoop approximativelijk zal belopen tot frs. 1957.

3e Het overig frs. 2175,49 met bijzondere giften.

De raad daarvoor delibererende, is eenparig van gevoelen, bovengemelde beraadslaging der kerkfabriek goed te keuren.

Op 27 juli 1880 werd de nieuwe Martinus plechtig ingewijd door E.H. Vicarisgeneraal en deken Meganck. Ze was gegoten door de firma Van Aerschot te Leuven, een zeer gekende gieterij die naast de gerenommeerde Hollandse families Van Helmond en Moers mag geplaatst worden. Ze woog ± 1250 kg en de prijs bedroeg 2,30 fr. per kilo.

Het opschrift luidde : (4)

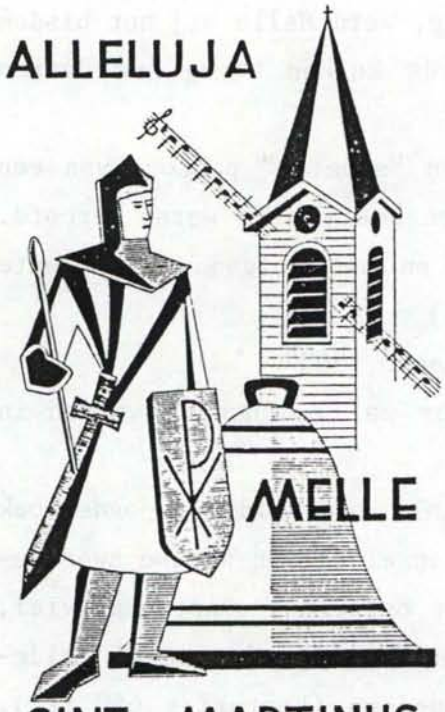

SINT MARTINUS

prentkaart uitgegeven n.a.v. de klokkenwijding in 1954
(ontwerp : Ludgard De Vloed)

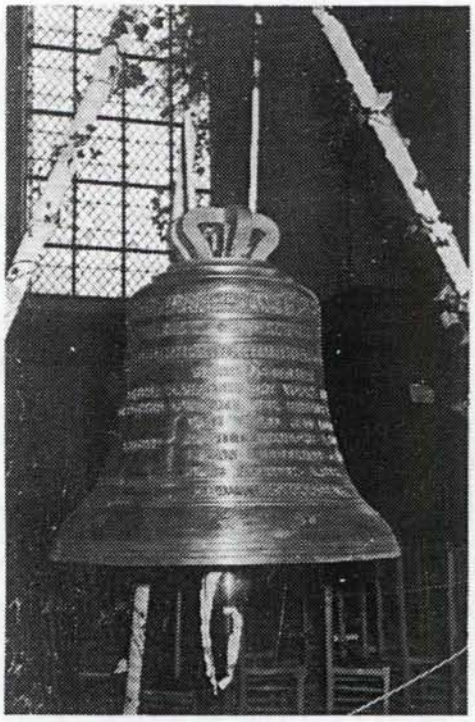

Sint-Martinusklok, gewijd in 1954

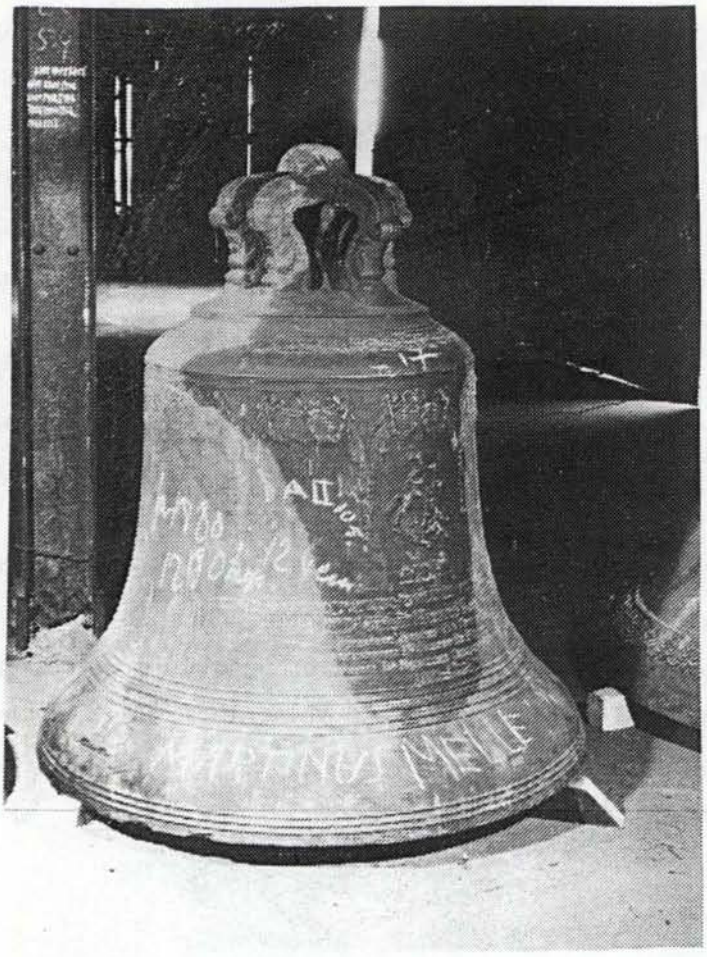

Sint-Martinusklok, gewijd in 1880

D.O.M.

Sancta Martino Patrono Ecclessa de Melle consecrat Reverendo Domino Carolo Henrico Van Besien Vice Pastor Joseph de Potter d'Indoye Martino Domina Humbelina Maria Kervyn-Bauwens

Deze klok werd niet alleen gebruikt voor kerkelijke doeleinden maar ook de gemeentelijke overheid deed er beroep op. In verslagen van de gemeenteraad en het schepencollege op het einde van de 19de eeuw spreekt men van de "aftochtsklok", "politieklok" of "avondklok". Hiermee bedoelt men nl. dat het luiden van de klok op een bepaald uur (21u in de winter - 22u in de zomerperiode) het teken was waarop de cafés moesten gesloten worden. De burgemeester zelf en later de politie deed de controle ten einde bij overtreding een procesverbaal op te stellen. Dat men geen uitvluchten aanvaardde, getuigt art.5 van de reglementering van 1872. (3)

> "Het plaatselijk bestuur zal iedere avond de aftochtsklok gedurende eenen door hetzelfve te bepalen tijd, doch in geen geval korter dan gedurende een kwartier uurs, laten luiden; welk het luiden zal ophouden juist op het uur, bij art. 1 en 2 tot het sluiten der herbergen vastgesteld. Het beweren dat men het luiden niet heeft gehoord of niet kunnen hooren, of zelfs de klok niet geluid heeft zal door de overtreders niet als geldende redens van verschooning kunnen worden aangevoerd."

Hierbij aansluitend kunnen we stellen dat de kerkklok ook een echte sociale rol vervulde want ze was de "tijdsmeter" bij uitstek. Eeuwenlang was ze het uurwerk van de gewone man. Om het uur en half uur klonk haar geklep tot in de verste uithoeken van de gemeente. Bovendien klepte ze vanaf de 15de eeuw 's morgens, 's middags en 's avonds voor het "Angelus". Zo riep ze de gelovigen op tot het gebed. Voor de landarbeider was het een aanwijzing dat het tijd was om te middagmalen of om de dagtaak te beëindigen.
De Franse landschapschilder Jean-François Millet heeft dit gebruik op een ontroerende manier op het doek gebracht. In veel christelijke gezinnen hing de reproduktie hiervan op een ereplaats.
Klokken moeten ook bediend en onderhouden worden. L. Verbist schrijft dat

in 1830 de klokkenluider zijn zeel trok gedurende een jaar voor 12 gulden (vgl. een trommelaar die de berichten kwam voorlezen kreeg 20 gulden). In de begroting van het gemeentebestuur van 1835 vinden we dat de "klokkenist" 25 frank ontving terwijl een mandaat van 1883 aan Petrus Maes spreekt van vijftig frank. In 1886 was dat bij Romain Gyselinck opgelopen tot 75 frank.

In 1939 wordt het werk van de klokkenluider overbodig want een nieuw elektrisch systeem komt in voege, aangebracht door het huis Restau uit Brussel voor 120.000 frank. Dezelfde firma plaatste ook de elektrische beiaard in het college. In hetzelfde jaar brak de 2de wereldoorlog uit en deze zou nare gevolgen hebben voor onze kerk. Zoals in vele gemeenten van ons land eisten de Duitsers onze klok op.

In een schrijven van 1 juli 1943 van de Oberfeldkommandantur van Gent aan de pastoor :

> "... wordt hierbij de inlevering van alle bronzen klokken van uw kerkbestuur bevolen."

De opgeëiste klokken werden in 4 categorieën ingedeeld :

1. de klokken van 1850 en later kwamen eerst in aanmerking
   De klok van Melle behoorde dus tot de eerste groep.
2. de klokken van 1790 tot 1850
3. de klokken van ±1700 tot 1790
4. de klokken van voor 1700

De klokken van staal zouden niet worden gesmolten voor oorlogsdoeleinden doch zouden uit de kerken worden weggehaald om elders als oproepklokken te dienen ter vervanging van weggenomen bronzen klokken.

In ons land werd op die manier 70% van het totale klokkengewicht van 4.670.000 kg opgevorderd en daarvan is 19% teruggewonnen.

Tegen deze manier van handelen protesteerde kardinaal Van Roey heftig. Samen met de andere Belgische bisschoppen liet hij in alle kerken van het land een protestbrief voorlezen. Niets mocht baten.

Op 19 juli 1943 kwam de firma Van Campenhout uit Haren-Noord in opdracht van de Duitse overheid de St.-Martinusklok, gegoten in 1876, weghalen.

> "Wie opzettelijk of door nalatigheid in strijd handelt met deze beschikking en het afnemen van klokken tracht te verhinderen of te bemoeilijken wordt overeenkomstig een verordening van 19 december 1942 gestraft."

Zo luidde de waarschuwing hierbij.

Als een getergde leeuw sloeg pastoor A. Fonteyne midden op het dorpsplein deze operatie gade. Van de weggenomen klok kreeg hij wel een ontvangstbewijs en een mededeling dat de vergoeding voor de afgestane klokken nog moest worden vastgesteld door het Militair Bestuur. Of men ooit een vergoeding heeft gekregen, hebben we niet kunnen achterhalen.

Op de toren hing nog een klok van de oude kerk, geplaatst in 1803. Deze diende uitsluitend voor het slagen van de halve uren. Mr. Emiel Van Anderlecht samen met zijn schoonbroer hebben ze gehangen op de plaats van de verdwenen klok. Zij hebben ook de elektrische leiding aangeschakeld en na drie dagen was alles terug in orde en konden ze weer luiden en kleppen (kostprijs 880 fr.). Toch bleef er een wrange nasmaak achter. De uitdrukking "Wie met klokken schiet, wint de oorlog niet", werd deze keer weer bevestigd.

Een degelijke klok is altijd het symbool geweest van een bloeiende parochie. Dat moet ook het idee geweest zijn van de dynamische pastoor Bohyn. Daarom werd er, na elf jaar zwijgen, besloten twee nieuwe klokken aan te schaffen. In het Mariaal jaar 1954, op Beloken Pasen, werden twee nieuwe klokken gewijd door de deken van Ledeberg E.H. Bossuyt. De grootste klok "Martinus" woog 1050 kg, de andere "Maria" 520 kg.

De Martinusklok draagt de volgende tekst : Caritas

Peter : René Meirschaert

Meter : Mevr. Joseph de Potter d'Indoye, geboren barones Van der Straten-Waillet

Kerkraad : Georges De Vloedt, Albert Leus, Gaspard De Mulder, Armand Sels, Leon Van Helleputte, Rudolf Witterwulghe, M. De Poorter.

De Mariaklok : Maria Soli Deo

Peter : Jonkheer Henri de Potter d'Indoye, burgemeester

Meter : Juf. Hélène ter Horst, Mevr. L. Huyghe

A. Bohyn, pastoor, M. Roelants, onderpastoor, A. Polfliet, onderpastoor.

Beide kostten ze 120.000 fr. waarvan 93.000 fr. door de parochianen werd samengebracht en 20.000 fr. als gift van Mevr. Hélène ter Horst van Caritas. De elektrificatie beliep 37.000 fr.. De klokken werden gegoten door klokkengieterij Fritsen-Aarle Rixtel uit Nederland en geleverd door de firma Bauwens-Goossens van Gent.

Persverslagen uit die tijd vermeldden dat, tijdens het plechtig lof, prachti-

ge meerstemmige zangstukken ten gehore werden gebracht en dat de kinderen werden vergast op suikergoed zoals dat bij elke "dopeling" past.
Zoals bij elk mechanisch werktuig komt er na zekere tijd ook sleet op sommige onderdelen en is men aan herstelling toe. Zo vermeldt de Liber-Memorialis dat in 1971 de klepel van de klok een tweede maal afgebroken is en de luid- en klepinstallatie het nu en dan laat afweten. In 1978 wordt aan de firma Clock 'o' Matic de vernieuwing aangevraagd van de elektrische aandrijving van de klokken, torenuurwerk, kleppen en luiden wat ± 86.000 fr. kost waarbij geen beroep gedaan werd op gemeentelijke subsidies. In 1984 vermeldt men opnieuw pech aan de klokken : 2 hamers die de klokken deden zingen waren stuk en werden vervangen. Kostprijs 44.000 fr. niet voorzien op de begroting. Tot op onze dagen luiden en kleppen onze klokken ongestoord verder. Ze zijn het hoorbare teken van een rijkbewogen geschiedenis van welvaart en armoede, van schoonheid en verval, van oproer en berusting.
Zoals hun voorgangers, eeuwen geleden blijven ze de gelovigen samenroepen voor de goddelijke diensten. Ze vormen het symbool, de stem van de christelijke aanwezigheid in een jachtige, luidruchtige en laïciserende wereld.

Geraadpleegd

(1) H. Verbist, De Geschiedenis van Melle (1962).
(2) A. De Baets, Oude stenen en namen vertellen ons... (1957).
(3) Gemeenteverslagen 1830-1930
Schepenverslagen 1852-1896
Liber Memorialis - kroniekboek van 1842-1989
M. Van Iseghem, Vlaamse beiaarden en kerkklokken
P. De Wilde, Klokkentoon (uitgave De Gonde nr 15)
(4) De Potter F. en Broeckaert J., Geschiedenis van de gemeenten van Oost-Vlaanderen, 1e reeks - 4de deel 1860.
Kroniek van België onder leiding van L. Struye (standaarduitg. 1987).

Aspecten van 150 jaar volksdevotie te Melle (1841 - 1991): missies, retraites, bede - vaarten, processies, broederschappen.

door N. Lehoucq

1. De volksmissies of "zendingen".

1.1. historisch overzicht.

Hoewel de missieprediking reeds vroeger bestond, wordt ze in de periode 1830 - 1914 één van de meest opvallende apostolaatsmethoden. Dit beweert althans J. Art, auteur van een standaardwerk over het godsdienstig leven in het bisdom Gent in die periode (1). Deze bewering geldt zeker vanaf 1869, jaar waarin de toenmalige bisschop van Gent, Mgr. H.-F. BRACQ, een missie verplicht stelde om de 7 à 10 jaar (1). Ook in de parochie Melle werd die bisschoppelijke instructie goed nagevolgd, zoals blijkt uit tabel 1.

In het Liber Memorialis van deze parochie vinden we pas in 1875 de eerste vermelding van een missieprediking (2).

Uit de verdere gegevens blijkt dat de missies regelmatig herhaald werden, ook na de eerste wereldoorlog.

Dit bevestigd de bevindingen van A. Lion, die voor de periode 1920 - 1940 voor het bisdom Gent 725 volksmissies en vernieuwingen van die missies terugvond, zijnde 36 per jaar ! (3).

---

(1). J. ART, Kerkelijke structuur en pastorale werking in het bisdom Gent tussen 1830 en 1914. Kortrijk - Heule, 1977 (Standen en Landen LXXI) - citaat p. 202.

(2). Nochtans vinden we in het standaardwerk over Melle : "in 1722 predikten de bedelorden hun jaarlijkse staties zoals naar gewoonte. De Dominicanen kregen graan en de Capucienen boter".
H. VERBIST, Geschiedenis van Melle, Leuven, 1962, p. 135. En J. ART vermeldt een missie te Melle tussen 1840 en 1850. J. ART, op cit., p. 225.

(3). A. LION, De volksmissies in de tussenoorlogse periode.
De missie-activiteiten van de redemporisten in Oost-Vlaanderen, R.U.G., onuitgegeven licentiaatsverhandeling , 1982, p. 65.

Haar studie was gebaseerd op onderzoek van het archief van de paters redemporisten (C.s.s.R. : Congregationis sanctissimi Redemptoris), een orde die in 1732 gesticht werd door Alfonsus Maria de Liguori en zich tot doel stelde "afgedwaalde christenen via retraite en missiepreek terug naar de kerk te brengen". In 1841, het jaar waarin het in Melle gonst van de activiteiten rond de bouw van de nieuwe kerk, werd de Belgische redemptoristenprovincie officieel opgericht door paus Gregorius XVI.
De redemptoristen werden algauw de leidende congregatie inzake missieprediking. Zij namen rond 1844 deze rol over van de paters jezuïeten die zich - zeker na 1860 - meer op het onderwijs en de retraites gingen toeleggen (4).

Voor Melle klopt deze bevinding niet helemaal : tot 1886 komen hier hoofdzakelijk paters jezuïeten de sermoenen verzorgen. De eerste zending door paters redemptoristen vindt plaats in 1882 - zij het voor drie welomschreven groepen -. Pas vanaf 1888 prediken paters redemptoristen de grote tienjaarlijkse zendingen en de vernieuwingen van die zendingen, die binnen het jaar plaatshebben (5). Het doel van die vernieuwingen is uiteraard de resultaten van de missie in herinnering brengen, de gelovigen bevestigen en de "lauwen" of "hervallenen" terug te leiden.

Ook na W.O. II werden in Melle nog regelmatig volksmissies georganiseerd. In 1957 schreef de pastoor in zijn Liber Memorialis dat er eerst gedurende 9 weken een "gebedsoffensief" werd ingezet, waarin het bidden van de rozenkrans en het bijwonen van de vrijdagmis gepropageerd werden. Daarna werden in de week die de grote missie voorafging huisbezoeken georganiseerd door vijf paters.
Deze huisbezoeken werden op het zesde Katholiek Congres van Mechelen (1936) gepropageerd als middel om de catechese, predikatie en missionering aan te passen aan de menselijke behoefte. Men zag deze aanpassing als antwoord op de toenemende ontchristelijking. In dit kader werd op 10 januari 1938 de zgn. "Missieconferentie" opgericht die naar samenwerking streefde tussen de verschillende orden die in Vlaanderen de buitengewone zielzorg en de parochiemissies behartigden. Er werkten acht kloosterorden aan mee.

---

(4). A. LION, op cit., pp. 45 en 57 en J. ART, op cit., p. 202.
(5). Parochie Melle, Liber Memorialis. (gegevens verwerkt in tabel 1).

Het voorzitterschap werd waargenomen door E. THEYSKENS, C.s.s.R., die in 1942 opgevolgd werd door L. ARTS, s.j. (6).
De resultaten van deze samenwerking worden ook in Melle zichtbaar : de na-oorlogse missies (en ook het triduum van 1939) worden weer door E.E.P.P. jezuïeten, oblaten, Norbertijnen,... gepredikt.

1.2. De organisatie van de missie.

1.2.1. Duur en doelstelling.

Een missie begon bij voorkeur op zaterdagavond of zondagmorgen. De duur was voorgeschreven : op "kleine" parochies was dat 8 à 10 dagen (dit was het geval voor Melle) ; voor parochies met minder dan 4000 zielen : 12 dagen ; voor parochies met meer dan 4000 zielen duurde de missie "zoolang er zielen gerust te stellen waren" (7). In geen geval mocht de missie beëindigd worden vooraleer iedereen de kans had gekregen te biechten : "Een missie is één van de bijzonderste middelen om de zielezaligheid van de mens te bevorderen, om Gods genade te verspreiden en om het geloof te bewaren". Met dit doel voor ogen worden de missionarissen naar de parochie gezonden (8).

1.2.2. De predikant

De keuze van de predikant berustte bij de parochiepriester. De parochie diende alles zelf te bekostigen : logies, maaltijden, propaganda, missiekruis... . Ook het loon van de predikant, dat tijdens het interbellum 1000 tot 1500 frank per predikant bedroeg (9).

---

(6). A. LION, op cit., p. 17. Zij besluit dat : "het ontstaan van de missie conferentie wijst op de behoefte bij een aantal missionarissen maar ook bij tal van seculieren om door samenwerking de volksmissie aan de moderne normen aan te passen en ze op die manier te behoeden voor verstikking in haar eigen traditionalisme" p. 33.

(7). A. LION, op cit., p. 69.

(8). L. ARTS, Mission populaire en ville, Nouvelle Revue Théologique, 64, 1937, nr. 1, p. 59-62.
geciteerd in A. LION, op cit., p. 93.

(9). A. LION, op cit. p. 69 en p. 72-73

J. M. J. A.

GEDACHTENIS DER H. MISSIE

GEPREDIKT TE

MELLE

door de EE. PP. Redemptoristen

in October 1898

Ten verzoeke van den Eerw. Heer MATTHYS, pastoor der parochie.

I. — Leve regel.

Zoodaanig zijt gij, wanneer gij ontwaakt, maak het teeken des heilig Kruis en zeg: « Mijn God, ik geloof dat Gij hier tegenwoordig zijt; ik aanbid U en bedank U dat Gij mij dezen nacht bewaard hebt. Ik offer U op alle de gedachten, woorden, werken en kruisen van dezen dag: ik vereenig ze met die van Jesus, mijnen Zaligmaker. »

Kleed u dan met zedigheid en bid op uwe knieën drie *Wees gegroeten* ter eere van de zuiverheid der Allerheiligste Maagd Maria, en zeg: « Heilige Maagd, mijne goede Moeder, ik stel mij onder uwe bescherming, ik wil er onder leven en sterven; geef mij uwen heiligen zegen; bevrijd mij gedurende dezen dag van alle kwaad, bijzonderlijk van alle doodzonde. »

Doe daarna uw morgengebed.

Indien uwe bezigheden het toelaten, hoor dagelijks de heilige Mis: gelukkig zij die de godvruchtige gewoonte hebben van dagelijks

aandenken i.v.m. de missie van 1898

Moeder van Gedurigen Bijstand b. v. o.

Gedachtenis der H. Zending der PP. Redemptoristen.

aandenken i.v.m. de missie van 1911

PAROCHIE MELLE

GEDACHTENIS DER H. MISSIE

gepredikt van

29 September tot 8 October 1929

door de EE. PP. Redemptoristen

A. DEBAST, C. VAN HORENBEECK en A. VAN BIESEN

op aanvraag van Z E Heer Van Hijfte, pastoor.

1. **Gedenk uw uitersten, en in der eeuwigheid zult gij niet zondigen.** Ecc IX. 40.

Verlies dan nooit uit het oog dat gij een God moet dienen, uwe ziel zalig maken, den hemel winnen, de hel vermijden.

2. **Wie het gevaar bemint, zal er in vergaan.** Eccl III. 27.

Vlucht dus de naaste vrijwillige gelegenheid van doodzonde: slechte gezelschappen, verboden vermaken, gevaarlijke lezingen, zekere huizen en zekere personen.

3. **Wie zich over mij zal geschaamd hebben, over dien zal de Zoon des menschen zich schamen.** Luc. IX. 26

Treed dus alle menschelijk opzicht onder de voeten; wanneer het er op aan komt uw geloof te belijden en te verdedigen.

4. **Wie bidt wordt zalig, wie niet bidt gaat verloren.** S. Alfonsus.

Bid 's morgens en 's avonds, vóór en na het eten, in beproeving en in bekoring. Viert den Zondag met Mis te hooren, de goddelijke diensten bij te wonen, u te onthouden van alle verboden werk. Eer het H. Hert van Jezus; nader dikwijls tot de Heilige Sacramenten.

5. **Een kind van Maria zal nooit verloren gaan.** H. Bernardus

Bemin dus Maria: draag haar schapulier, bid haren Rozenkrans, wees getrouw aan de drie Wees Gegroeten 's morgens en 's avonds, en gij Jonge Dochters, weest vurige Congreganisten.

Zoo doende, zult gij de vruchten der H. Missie bewaren.

Sint-Alfonsus-drukkerij. — Leuven.

aandenken i.v.m. de missie van 1929

† GEDACHTENIS †

der

GROTE MISSIE

(13-27 october 1957)

KIND: Leer als Jezus gehoorzamen uit liefde. Blijf uw ouders dankbaar.

JONGEN, MEISJE: Leeft schoon, eerbiedigt elkander. In de reinheid van uw jeugd en de ernst van uw omgang ligt het geluk van uw toekomst.

MAN: Vrees God en niemand anders. Handhaaf en draag met wijsheid uw gezag

VROUW: Maak van uw huis een kristelijk tehuis. Wees als Maria een voorbeeld van zelfopoffering en goedheid, van volmaakt geloof en vertrouwen in God.

OUDERS: Onderhoudt in liefdetrouw al wat het heilig huwelijk van U vraagt. Kinderen zijn kostbare schatten door God U toevertrouwd. Zolang uw kinderen God en de H. Kerk eerbiedigen zolang en niet langer zullen ze U eerbiedigen.

GIJ ALLEN: Onderhoudt de geboden van God en de H. Kerk. Geen dag zonder morgen- en avondgebed, verzuimt nooit uw 3 weesgegroeten. Geen zondag zonder een hele H.Mis eerbiedig medegebeden. Geen maand zonder biecht en Heilige Communie. Weest goed voor iedereen. Beoefent de kristelijke versterving en onderhoudt de vastendagen.

Leden van de Bond van het H. Hart, katolieke actie, Congregatie Derde Orde en St Raphaëlsgilde, neemt uw zaak trouw ter harte als een ereplicht. Helpt uw priesters in het apostolaat der parochie die tot een grote familie moet uitgroeien.

H. Martinus, patroon der parochie, bid voor ons.

Z.E.H. A. BOHYN, pastoor — E.P. MARINUS

E.H. A. POLFLIET, onderp. — E.P. DESPLENTER

E.H. VERHAEGHE, onderp. — E.P. SEGHERS, Oblaten van Maria.

aandenken i.v.m. de grote missie van 1957

Uit de studie van A. Lion blijkt dat onder de paters redemptoristen pater BOUCKAERT (1867-1925) ; pater BLOETE (1844-1923) en pater DE BAST (1886-1947) met resp. 13(12) (9) missies en 11(22) (14) retraites per jaar tot de aktiefste volkspredikers behoorden (9). Het zijn namen die ook in Melle regelmatig terugkeren. Van Pater J. BOUCKAERT en ook van een aantal andere paters kon A. Lion het dagboek en het sermoenboek terugvinden. Daardoor krijgen we beter zicht op :

1.2.3. Het verloop van de missie

Een missie begon altijd met bekeringssermoenen of zgn. "donderpreken". Meestal werden er twee 's morgens gehouden, één na de vroegmis (5u30 of 6u) en één na de mis van 8u30. De hoofdklemtoon lag evenwel op de avondsermoenen, die "het hoofdbestanddeel van de missie vormen en meeslepend zijn, overtuigend, krachtig naar vorm en inhoud". Deze sermoenen werden ongeveer tot de woensdag gepreekt. Dan begonnen de biechten. Hierop volgden de zgn. "volhardingspreken" : over Maria, het gebed, de sacramenten, de hemel, het H. Hart... . Ieder sermoen werd door het bidden van de rozenkrans, de aankondiging van de andere sermoenen en plechtigheden en de aansporing tot het bijwonen daarvan voorafgegaan (10).
Het zeer nauwkeurig verslag van de pastoor uit 1957 geeft ons een goed beeld van de realiteit hier in Melle :

"In oktober had de "grote missie" plaats. Gedurende negen weken werd een gebedsoffensief ingezet met klemtoon op de vrijdagmis bijwonen en de rozenkrans bidden. In de week van 6 tot 13 oktober deden 5 paters huisbezoeken. Vanaf 13 oktober begon de zending, gepreekt door drie paters Oblaten : zeer goede predikanten. Drie avonden werd er kaarskensprocessie gehouden: van de Kerk naar de Lindestraat, naar de Dries en dan terug met het O.L.V. Beeld naar de kerk.

De ziekendag werd goed bijgewoond. 80 zieke en oude mensen werden door vrijwilligers naar de kerk gevoerd. Na de mis volgde een koffietafel met gelegenheid tot ontspanning.

De biechtdag was de zaterdag : van 3 tot 6 en van 6 tot 9 werd biecht gehoord met 4 biechtvaders.

De avondoefeningen werden goed bijgewoond : H. Harthulde ; dodenhulde, Kruishulde, ...

Op 27 oktober (het feest van Christus-koning) werd het laatste sermoen gehouden. Er werden twee kinderen gedoopt.
De plechtigheden werden gefilmd door P. DE VLOED en E. DE VLOED (11).

---

(10). L. ARTS, Mission populaire en ville, op cit. p. 59-62.

(11). Parochie Melle, Liber Memorialis.

1.2.4. de uitwerking van de missie

Kunnen we ons vandaag nog voorstellen wat er in het hart van mensen is omgegaan , als ze gedurende een tiental dagen door ervaren predikanten werden ondergedompeld in een waar bad vol sermoenen, vermaningen, onderrichtingen... ? We kunnen enkel de bronnen laten spreken. In het Liber Memorialis van de parochie Melle staan af en toe randbemerkingen van de pastoors, die ons een beeld kunnen geven :

1875 : "met veel succes"

1881 : "Zij heeft de allerbeste uitwerksels gehad. Verscheidene parochianen die sedert veele jaren hunnen Paesschen niet meer hielden zijn tot de HH. Sacramenten genaderd".

1886 : "Ter die gelegenheyd zijn er 1400 genaderd tot de HH. Sacramenten".

1888 : "Zending bij de welken rijken en armen wedijverd hebben om dagelijks de sermoenen en andere goesdienstige oefeningen bij te woonen. 2300 communiën zijn buiten de Algemeene Communie uitgedeeld. Gansch de bevolking is ten uiterste te vreden geweest. Ook getuigen de Eerw. Paters dat zij zelden zoo goede gesteltenissen bij elkeen hebben aangetroffen".

1898 : "Zij is bekroond geweest met den besten uitslag en heeft veel goede vruchten voortgebracht".

1906 : "Deze zending heeft veel bijval gehad".

1907 : "Met bijzonderen uitslag bekroond".

1946 : "buitengewoon goede paaschtijd en zeer veel communiën".

1947 : "Eerst 3 dagen voor de kinderen en daarna 10 dagen voor de massa. Eerste dagen 1170 aanwezigen. Aangegroeid tot 1400. Het was een groot succes. Er zijn 5600 H. Communiën uitgedeeld".

1960 : Op vrijdagavond werd een modelmis met Vlaamse gezangen gecelebreerd op een altaar voor de predikstoel. Bomvolle Kerk. 5000 fr. opgehaald"

In haar werk verwerkt A. LION ook interessante cijfergegevens voor zowat alle parochies van het bisdom Gent ; Voor Melle werden evenwel geen cijfers teruggevonden, noch van het exate aantal aanwezigen, noch van het aantal biechtelingen ; terwijl de communiecijfers : 1920 0,26/0,89 per persoon,; 1929 : 0,49 ; 1937 : 0,30 communies per persoon ook niet veel zeggen aangezien zij hiervoor de cijfers deelt door het aantal inwoners van de gemeente en in Melle de parochiegrenzen niet overeenstemmen met de gemeentegrenzen. Wat de vrijgevigheid van Mellenaars betreft ; die kan o.a. afgelezen worden uit de opbrengst van de Sint-Pieterspenning. Voor de jaren 1928-1932 werd daarvoor in Melle gemiddeld 4,30 fr. per persoon gegeven. Melle behoort daarmee tot de 61 parochies (op 287) die het hoogst scoren (12).

---

(12). A. LION, op cit., tabellen en kaarten.

2. De broederschappen.

2.1. "De voortplanting van het geloof." "De H. Naam Gods".

In 1841, het jaar dat de nieuwe kerk werd ingewijd, richtte pastoor DUBUISSON het werk of genootschap op van de Voortplanting van het geloof, dat toen 340 leden telde. Dat betekent dat ongeveer 1 Mellenaar op 6 er lid van was. Melle telde toen namelijk 1896 inwoners en 409 huizen. Daarvoor had deze pastoor reeds een andere broederschap opgericht, nl. deze van de H. Naam Gods, in 1832 (13). Volgens H. Verbist beklaagde de pastoor zich er over dat de inwijkelingen uit naburige dorpen "vuile praat en vloeken" invoerden (14).

De oprichting van deze broederschap kan ook geplaatst worden in de context van het herderlijk schrijven van de Aartsbisschop en de bisschoppen van België, die, naar aanleiding van de cholera-epidemie die ons land teisterde rond 1832, opriepen tot "het laten van de godslasteringen, de zondagen te heiligen, de pasen te vieren, overdaad te vluchten..." (15).

Onze gebieden zouden opnieuw getroffen worden rond 1847-1848. In dat jaar overleed pastoor DUBUISSON. Hij had zijn levenswerk, de bouw van de nieuwe kerk, kunnen voltooien en zelfs bijna afbetalen : zijn opvolger, pastoor LAMME, zou slechts 2000 fr. schuld erven (16).

---

(13). "Confraternitas de Sanctissimo Nomine Dei et Jesu contra Blasphemias et juramenta en malas inspirationes".
Pastoor DUBUISSON, Liber Memorialis. In het gemeentelijk Museum te Melle bewaart men een herderlijk schrijven van Mgr. VAN DE VELDE waarin ook de reglementen van deze broederschap vermeld staan.
In het Bisschoppelijk Archief in Gent wordt een kleine nota bewaard uit 1832 betreffende de oprichting en een gift van deze broederschap.

(14). H.VERBIST op cit., p. 253.

(15). Liber Memorialis, 23 april 1832.

(16). H. VERBIST, op cit., p. 255.

2.2. De Congregatie van O.L.V.

De nieuwe kerk van Melle werd plechtig ingewijd door Mgr. L.J. DELEBECQUE die de relieken van de H. Martinus en van de apostel Filippus en van de H. Donatus in het hoofdaltaar plaatste. Bij deze gelegenheid werden 170 kinderen gevormd (16). Mgr. DELEBECQUE bestuurde het bisdom Gent van 1838 tot 1864. Zijn hoofdbetrachting was Gent uit te bouwen tot het "bolwerk van de Ultramontanen" en de kwalen van zijn tijd in zijn bisdom te bestrijden. De strijd ging hoofdzakelijk tegen de liberalen, die een anti-religieuze weg insloegen. In die strijd zette Mgr. DELEBECQUE o.a. een missiebeweging in, die met het oprichten van broederschappen gepaard ging (17). Ook de uitbouw van de Mariaverering kaderde in dit doel. In 1838 had Mgr. DELEBECQUE zijn bisdom aan Maria opgedragen. Tussen 1848 en 1859 schreef hij tien herderlijke brieven over de Onbevlekte Ontvangenis en de geloofsleer daaromtrent. In 1849 vroeg hij daarin zelf aan de pastoors te laten bidden opdat het dogma van de Onbevlekte Ontvangenis van Maria er door zou komen (18).

Dat dogma, (dat uiteindelijk in 1854 tot stand kwam) werd sinds 1849, via de encycliek "Ubi Primum", voorbereid door paus PIUS IX. Deze paus had een grote interesse voor de volksdevotie in het algemeen en voor de Mariaverering in het bijzonder. Aan de Mariale bedevaartplaatsen verleende hij gul volle aflaten (19). In 1846 herstelde hij de devotie tot O.L.V. van eeuwige bijstand in eer. In 1847 richtte hij opnieuw de "Genootschappen van de kinderen van Maria" en de "Mariacongregatie" in (20).

2.2.1. De congregatie in Melle.

Ook op dit vlak bleef Melle niet achterop : op 8 september 1863 werd hier de congregatie van Onze Lieve Vrouw opgericht. Al kwamen we dat slechts indirect te weten : via de dekanale visitatieverslagen (zie tabel 2) en via een verslag van de viering van het 50-jarig jubileum van deze congregatie (21).

---

(17). J. Art, op cit., p. 270
(18). Recueil des mandements, lettres pastorales, instructions et autres documents publiés par L.J. DELEBECQUE, Gent, III, 1838-1864, passim.
(19). Voor een overzicht van deze devotiestimulansen, een lijst van verleende aflaten enz. : N. LEHOUCQ, Volksdevotie en bedevaartpraktijk in Vlaanderen. Analytisch en vergelijkend onderzoek van de Mariaverering, 1830-1925, RUG, 1980, onuitgegeven licentiaatsverhandeling - citaat p. 153.
(20). Bron : Handboek der Mariacongregaties van jonge dochters, Brugge.
(21). Parochie Melle, Liber Memorialis, 1913.

Om lid te worden van deze congregatie moest men zijn (of beter haar - want het lidmaatschap was bedoeld voor "jongedochters") naam laten inschrijven en de verplichtingen van de congregatie nakomen. Dit betekende : de vergaderingen stipt bijwonen, elke maand biechten en communiceren, elke week de kruisweg doen en elke dag het rozenhoedje en de andere gebeden van de congregatie bidden (22).

De congregatie moet zeer actief zijn geweest. Ze kreeg ook zeer veel giften, o.a. een Doorniks tapijt, voor de vergaderingen van de congregatie geschonken door Juffrouw Maria De Potter d'Indoye in 1864; een standbeeld van O.L.V. Onbevlekt Ontvangen van Mw. Bracq-De Potter in 1877 (23).

In 1867 kocht de kerkraad een blauw met goud geborduurde standaard van Maria met de opbrengst van een omhaling ; in 1877 kocht de kerkraad een standaard van O.L.V. van La Salette, ...

2.2.2. De werking van deze congregatie.

Op O.L.V. Lichtmis 1876 werd door congreganisten, processiegewijs, vanuit de pastorij een prachtige standaard ingehaald, vervaardigd door de Zusters van het Crombeen te Gent voor deze congregatie. De kosten werden gedekt door de opbrengst van een tombola. De pastoor wijdde deze standaard tussen Vespers en Lof. De congreganisten zongen Marialiederen. Blijkens zijn verslag in het Liber Memorialis moet de pastoor onder de indruk zijn geweest van deze viering.

In 1909 werden voor de congregatie een nieuw harmonium en een nieuw kader met namenlijst van levende en overleden leden aangekocht. Kader en standaard zijn nog te bezichtigen in de Kerk, links van het O.L.V. altaar (24).

In 1913 werd het 50-jarig bestaan van deze congregatie plechtig herdacht met o.a. een triduum, gepredikt door pater BOUCKAERT, C.s.s.R..

De congregatie zelf organiseerde regelmatig plechtigheden n.a.v. de viering van jubilerende leden, zoals bvb. in 1923 toen het "gulden jubilé" werd gevierd van de juffrouwen Justine VENNEMAN, Louise DE PAUW, Julienne MAHIEU, Charlotte HOOGEWIJS en Melanie DE LUST.

---

(22). Gemeentelijk Museum Melle, Aandenken van aanvaarding als lid van de congregatie van O.L.V..

(23). Pastoor DE COENE hield nauwkeurig de vele giften aan de kerk bij een lijst die we in deze context moeilijk kunnen opsommen, maar die geïnteresseerden wel grotendeels kunnen terugvinden bij H. VERBIST, op cit., p.256 e.v.

(24). Gegevens uit het Liber Memorialis van de parochie Melle, aangevuld met gesprekken met de Heer Roger FEWAN, dit jaar zelf 25 jaar trouw in dienst van de Kerk.

1954 moet voor de congreganisten een hoogtepunt zijn geweest : in dit "Mariaal Jaar" werd de honderste verjaardag herdacht van de plechtige dogmaverklaring van O.L.V. Onbevlekte Ontvangenis. Er werd een -zeer druk bijgewoonde- Mariawake in de kerk georganiseerd, waarbij de congreganisten de kaarskensprocessie verzorgden.
In 1963 was het opnieuw feest : ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van deze congregatie hier te Melle, werd het nieuw Mariabeeld, dat nog steeds op het O.L.V. altaar staat, plechtig gewijd door E.H.Pastoor. De wijding ging gepaard met een plechtig lof, een sermoen en achteraf kon men gezellig nakaarten tijdens een koffietafel. De congreganisten hadden vooraf een bezinningsdag georganiseerd, verzorgd door pater DE PAUW, s.j., op 29 september. Ter gelegenheid van de jubelviering werd een "godsdienstige causerie" gehouden door insp. juf. DE WINNE. Mr. Pastoor merkte in zijn Liber Memorialis op dat de viering in beperkte kring bleef.

2.2.3. En nu...

Thans is de werking van de congregatie van O.L.V. (niet alleen in Melle) stilgevallen. De spiritualiteit van deze Mariacongregaties leeft wel verder in de huidig G.C.L. groepen (Gemeenschappen voor christelijk leven).
Hoe groot de individuele devotie tot O.L.V. ook moge zijn, er wordt geen uiting meer aan gegeven via een congregatie, die vroeger een zeer actieve organisatie moet zijn geweest.

2.3. Enkele andere congregaties.

Er zijn nog een aantal congregaties waarvan we het bestaan door hun werking moeten achterhalen. Uit tabel 2 blijkt dat E.H. Deken Kan. J.L. MEGANCK in 1869-'75 in Melle broederschappen van de H. Kindsheid, de H. Rozenkrans en de HH. Harten aantrof.
De broederschap van de H. Rozenkrans bestond toen ongeveer 200 jaar : ze werd opgericht in 1642 (25). Volgens een prentje dat de aanneming van een nieuw lid vermeldt en als datum 23 nov. 1887 draagt, worden de leden van deze broederschap verondersteld drie paternosters per week te bidden en de mysteries te overwegen. Zij zullen daarvoor een gewijd paternoster gebruiken. Men wordt lid door zich door een priester te laten inschrijven in het register van de broederschap (26).

---

(25). H. VERBIST, op cit., p.131
(26). Gemeentelijk Museum Melle, verzameling bidprentjes.

Daarnaast bestond ook een Godvruchtige Vereniging van de Wekelijkse Kruisweg : geen echte broederschap maar een "vereniging van godvruchtige personen die het voornemen maken (zonder zich te verplichten) éénmaal per week de H. Kruisweg te maken" (27).

Ook voor de Broederschap van het H. Hart van Jezus was de enige voorwaarde om lid te worden dat men zich in het boek van de broederschap liet inschrijven. In 1868 werden de voorgeschreven gebeden goedgekeurd, nodig om aflaten te verdienen. In datzelfde jaar werden alle parochies van België plechtig aan het H. Hart opgedragen, tot herstel van de godslasteringen (27). In 1875 werd aan de kerk van Melle een nieuwe standaard van het H. Hart van Jezus, in goud geborduurd, geleverd, vervaardigd door Dhr. De Roy uit Gent. De kosten bedroegen 800 fr., daarvan werd 200 fr. geschonken door de broederschap (28). Het vaandel van het H. Hart hangt nog steeds in de kerk. In 1878 werd een standbeeld van het H. Hart van Jezus en het H. Hart van Maria geschonken (28).

In de maand maart 1938 kreeg de H. Hartbond de toelating een beeld van het H. Hart op te richten op het dorpsplein, voor de kerk (29), wat met grote feestelijkheden gepaard ging. In 1957 werd ter gelegenheid van de grote missie ook een H. Harthulde als avondoefening georganiseerd en druk bijgewoond (30).

2.4. De "Patronage".

In 1875 startte Dhr. Alfred PIERS DE RAVESCHOOT -die ook veel giften aan de kerk schonk- de bouwwerken van de Stichting die zijn naam zou dragen nl. het "H. Hartgesticht" in de Kloosterstraat, dat voor 99 jaar verhuurd zou worden aan de Zusters van Sint-Denijs-Westrem (31). In 1877 werd in dat "Gesticht" een "Patronage" opgericht voor jongelingen van 13 tot 18 jaar.

---

(27). Gemeentelijk Museum Melle, verzameling bidprentjes en J. Art., op cit., p.293.
(28). Parochie Melle, Liber Memorialis.
(29). H. VERBIST, op cit., p.262.
(30). Parochie Melle, Liber Memorialis.
(31). H. VERBIST, op cit., p. 343.

X

AARTSBROEDERSCHAP

DER

GEDURIGE AANBIDDING

VAN HET

Allerheiligste Sakrament

EN VAN HET

LIEFDEWERK DER ARME KERKEN

Ik, ...

verklaar in deze godvruchtige vereeniging te willen treden, ten einde mede te werken om Jezus-Christus in het Allerh. Sakrament gedurig te doen aanbidden, en hem eerherstelling aan te bieden voor al de oneer en de smaad Hem in dat heilig liefdegeheim aangedaan, om hem te verheerlijken in de arme parochiën door het toezenden van al wat noodig is om de goddelijke diensten behoorlijk te houden.

Ik smeek Onzen Heer Jezus-Christus mij steeds in die gevoelens te bevestigen, opdat ik zijne overvloedige genaden moge ontvangen in dit leven en hierna de eeuwige belooning des Hemels. Amen.

M Paula en Laura Gyselinck

zy is ingeschreven den 22 September 1926

De Bestuurder der Broederschap,

Ean Van Hayfte pastoor

Het wapenschild van het broederschap der Gedurige Aanbidding en van het liefdewerk der arme kerken, herinnert ons het vermaard mirakel welk op Goeden Vrijdag 1370 gebeurde in de Brusselsche synagoge: alwaar uit verschillende, door de Joden ontstolen en doorstoken heilige Hosties, een wonderbaar bloed vloeide. Deze synagoge werd in de XVe eeuw in kapel veranderd. Daar onstond in 1848 de vereeniging en de kloosterorde er aan verbonden. Hunne spreuk: *Violatae caritatis reparatio* (Herstelling van de onteerde liefde) drukt doel en verlangen uit.

BROEDERSCHAP

VAN

HET ALLERHEILIGSTE HART VAN JESUS,

WETTIGLIJK INGERICHT

in de kerk van MELLE

De bestuurder ~~A. De Dryver~~ V. T. Matthys, Pastoor.

Petrus De Coene

is in het Broederschap aangenomen den ... 1872

OPDRACHT.

Ten einde de glorie van Jesus Christus voor ons op het kruis gestorven altijd meer en meer te vermeerderen, en aan de vurige liefde van zijn Goddelijk Hart te beantwoorden, liefde die zoo zeer uitschijnt in het Allerheiligste Sacrament des Autaars, maar bijzonderlijk ten einde de versmadingen te herstellen die hem in dit Sacrament van liefde worden aangedaan, ik vereenig mij met al de leden van dit godvruchtig broederschap; ik wensch deelachtig te zijn aan al de aflaten die hieraan zijn vergund en aan het geestelijke voordeel dat het bewerkt, tot voldoening van mijne zonden en ter verzachting van de zielen in het vagevuur.

BROEDERSCHAP

van den

HEILIGEN ROZENKRANS

wettig ingericht in de Kerk van Melle, den 23 Nov. 1887.

—o—

Bewijs van aanneming:

Gyselinck Gustaaf

is aanvaard in het Broederschap, den 3. Oct. 1915.

—o—

Merkwaardig bericht.

Om deel te maken van het Broederschap moet men:

1° Ingeschreven worden door eenen priester daartoe bemachtigd.

2° Zich bedienen van eenen paternoster gewijd door eenen priester daartoe bemachtigd.

3° Wekelijks drij paternosters bidden en de mysteriën overwegen.

Eenige bijzondere aflaten die de leden van het Broederschap kunnen verdienen mits te biechten en te Communiceeren en een gebed te lezen ter intentie van Z. H. den Paus:

1. - Een volle aflaat op den dag hunner intrede in het Broederschap ofwel op den Zondag daarop volgende. H. C. der afl.

2. - Een volle aflaat op den feestdag van den H. Rozenkrans of op eenen dag der Octaaf. Ben. XIII.

3. - Een volle aflaat voor die na de octaaf, binst October, tien maal gezamentlijk of op hun eigen eenen paternoster bidden. H. C. der afl.

2.5. Het Franciscus Genootschap.

In datzelfde jaar 1875 kwam Mgr. H.F. BRACQ persoonlijk naar Melle om het vormsel toe te dienen (wat toen niet jaarlijks gebeurde !) aan 102 jongens en 102 meisjes. Mgr. BRACQ, die als voornamen Henricus-Franciscus had, had er voor gezorgd dat Melle ook een gemeenschap kreeg van de H. Franciscus. Dat was namelijk op zijn aandringen in 1868 door E.H. Pastoor DE DRYVER opgericht. Dat Genootschap betaalde een nieuwe "branche" voor het beeld van de H. Franciscus (32).
In 1875 schonk de heer DE POTTER D'INDOYE een standaard van de H. Franciscus Xaverius voor dit genootschap. In datzelfde jaar had de memorabele bedevaart plaats van het Franciscus-Xaveriusgenootschap naar Oostakker, waarover we later berichten.

Het beeld van de H. Franciscus stond in de kerk, rechts, aan het altaar van de H. Hubertus. Volgens R. Fewan werd het in 1956 bij de schilderwerken, weggehaald.

---

(32). "Door bevel van zijne Hoogweerdigheid den bisschop Henricus Bracq is het genootschap van den H. Francisus van Sales in de parochie van Melle ingerigt". Zo staat het in het Liber Memorialis. Nochtans vinden we in verdere vermeldingen, ook in de verslagen van de dekanale visitaties, alleen de naam van het "Franciscus Xaveriusgenootschap terug. Die vermelding komt voor het eerst voor in de dekanale visitatie van 1869.
Het gaat wel degelijk om twee verschillende heiligen :
Franciscus van Sales (1567-1622), stichter van de orde van de visitatie. Bisschop van Genève. Kerkleraar. Patroon van schrijvers en journalisten.
Franciscus Xaverius (1506-1552), gezel van Ignatius van Loyola, jezuiet-missionaris van Indië.

Het gaat ook om twee verschillende organisaties :
- het werk van de H. Franciscus van Sales werd in alle parochies ingevoerd, onder impuls van Mgr. Bracq.
Het had tot doel : "de gelovigen door een band van gebed en aalmoes rond hun herder te verenigen, in de strijd voor het behoud van het geloof". De leden betaalden min. 60 centiemen per jaar en moesten dagelijks een weesgegroet bidden met de aanroeping "H. Franciscus van Sales, bid voor ons".
- het Franciscus Xaveriusgenootschap, sterk gepropageerd onder Mgr. Bracq, was eigenlijk reeds onder Mrg. Delbecque verspreid. Het was in 1853 ontstaan in Brussel en sinds 1856 tot aartsbroederschap verheven. Het genootschap beoogde "de bekering van de werkman door de werkman".
J. ART, op cit., p. 285 en p. 255.

De congregatie moet ook na de tweede wereldoorlog nog actief geweest zijn. Zo E.H. Pastoor A. VAN DEN FONTEYNE er de algemene leiding van opgedragen op 29 november 1942 (33). In 1943 maakt deze pastoor dan ook melding van een prediking voor de leden van deze zgn. "Derde Orde" waarop ondanks zeer slecht weer, toch 65 leden aanwezig waren. Deze prediking werd verzorgd door een pater Recollet (34).

2.6. Het Genootschap van de Gedurige Aanbidding van het Allerheiligste Sacrament.

Ook hier is een naamverwarring mogelijk : het Liber Memorialis zegt dat op 4 juni 1876 door E.H. BODDAERT, secretaris van de bisschop, het genootschap "der gedurige aanbidding van het allerheiligste Sacrament des altaars en tot onderstand der arme kerken" werd ingesteld ; en dat in mei 1878 het "Broederschap van het allerheiligste Sacrament des autaers" werd opgericht, waarvan de statuten werden goedgekeurd door de bisschop en met de "gewoone aflaten verrijkt" (35). Beiden kunnen naast elkaar hebben bestaan : want waar de confrerie van het H. Sacrament reeds uit de 16de eeuw dateert, blijkt het werk der Gedurige Aanbidding en der Arme Kerken vooral in de 19de eeuw verspreid te zijn. Het zorgde o.a. voor het verschaffen van de liturgische voorwerpen voor de eredienst. Het werd vanaf 1851 te Gent, later ook te Geraardsbergen en te St-Niklaas onder voorzitterschap van Markiezin de Courtebourne opgericht (36).
Bij zijn dekanale visitatie in 1888 maakt Z.E.H. Deken A. BOGAERT enkel melding van het bestaan van het Broederschap van het Allerheiligste Sacrament - terwijl dat in 1907 en 1910 niet wordt vermeld (37).
Volgens de statuten van de eerstvermelde broederschap, dienden de leden zicht te laten inschrijven in het register van de broederschap, gedurende één uur per maand het H. Sacrament te aanbidden en jaarlijks een aalmoes te storten van 1 fr. of 25 ct. (2,50 fr. voor weldoeners).

---

(33). "... Praesentium Te in Directorem Congregationis Sororum et Fratrum Tertii Ordinis ejusdem S. Francisci a nobis in Ecclesia S. Martini in Melle erectae..." - brief van Fr. Dionysius Van Ruytegem, minderbroeder, aan de pastoor, 1942.

(34). Parochie Melle, Liber Memorialis.

(35). Parochie Melle, Liber Memorialis.

(36). J. ART, op cit., p. 245

(37). Bisschoppelijk Archief Gent, Dekanale Visitaties

Het lidmaatschap stond open voor mannen en vrouwen. De broederschap had als doel "Jezus Christus in het Allerheiligste Sacrament des Autaers te doen kennen, beminnen en aanbidden, de oneer Hem in dit verheven Sacrament aangedaan, te herstellen" (38).

2.7. Het Genootschap van de H. Familie

Het Genootschap van de H. Familie was opgericht bij breve van 14 juni 1892 door paus Leo XIII en had als eerste bedoeling alle devoties tot de H. Familie, ontstaan sinds de 17e eeuw, in één genootschap te verenigen onder het voorzitterschap van een curie-kardinaal. In het bisdom Gent werd dit genootschap gepropageerd door Mgr. STILLEMANS. De leden bidden dagelijks enige gebeden ter ere van de H. Familie en leven de deugden van de H. Maria, de H. Jozef en het kind Jezus (vb. trouw, gehoorzaamheid enz.) stipt na (39).
In 1911 werd dit Genootschap in Melle opgericht door E.H. DE LA CROIX. De doelgroep waren hier de huismoeders. Het ledenaantal bedroeg bij de stichting reeds 300 vrouwen. In 1912 deden deze christene huismoeders "hunnen plechtige opdracht" en werd het nieuw vaandel van de H. Familie plechtig gewijd op 9 september. Het was vervaardigd door Juf. LEROY en had 625 frank gekost (40).

2.8. De Congregatie van de H. Agnes

In 1922 werd deze Congregatie opgericht onder impuls van E.H. pastoor VAN HYFTE. Volgens Roger Fewan heeft dit genootschap niet lang stand gehouden. Het voetstuk van het - verdwenen - borstbeeld van de H. Agnes wordt nog in de kerk bewaard. Het draagt de inscriptie=HA.
Waar kwam deze verering vandaan ? Op vraag van de parochianen van Melle ? Uit persoonlijke devotie van deze pastoor ? Of heeft het iets te maken met de inwijding van de kerk, toen Mgr. DELEBECQUE o.a. een stukje van de beenderen van de H. Donatus in de kerk plaatste ; beenderen die afkomstig zouden zijn uit de Romeinse begraafplaats van St. Agnes (41) ?

---

(38). Gemeentelijk Museum Melle, verzameling bidprentjes.
Parochie Melle, Liber Memorialis.
(39). J. ART, op cit., p. 310.
(40). Parochie Melle, Liber Memorialis.
(41). H. VERBIST, op cit., p. 266.

2.9. De Sint-Raphaëlsgilde

In september 1951 werd de Sint-Raphaëlsgilde voor mannen van "openbare diensten" in Melle gesticht, onder impuls van E.H. Pastoor BOHYN, de heren Michel CARDON en Remi FAUCONNIER. Er werden onmiddellijk meer dan 40 leden ingeschreven. Er werd een verzilverde schaal als gift geschonken. In 1954 werd de vlag van dit genootschap plechtig gewijd door Z.E.H. Kanunnik DE SWAEF. Deze viering werd ingezet met een plechtige Eucharistiviering met hulde aan de gesneuvelden. Daarna volgde een optocht langs de Brusselsesteenweg. De viering werd afgesloten met een koffietafel in het College (42).

In 1968 schreef E.H. pastoor DE CRAENE dat deze gilde een "steeds bloeiende vereniging, zeer actief", was (42). Ze is - van alle hierboven opgesomde congregaties - de enige die tot op vandaag is blijven bestaan.

---

(42). Parochie Melle, Liber Memorialis.

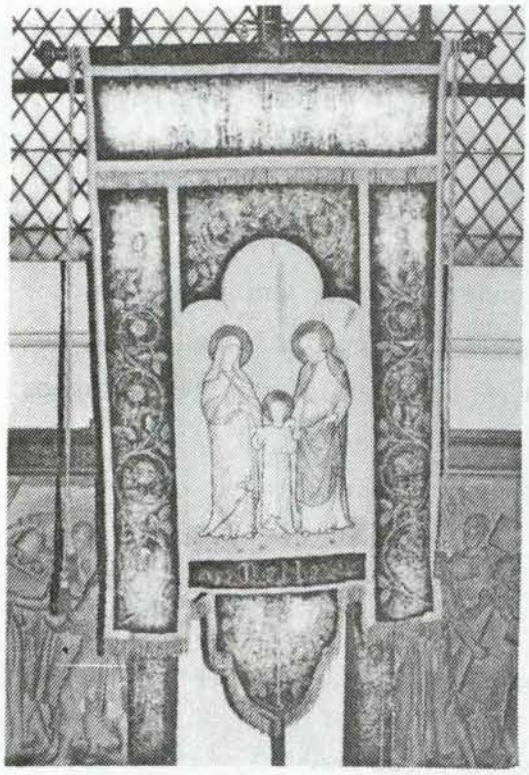

standaard van het genootschap der H. Familie

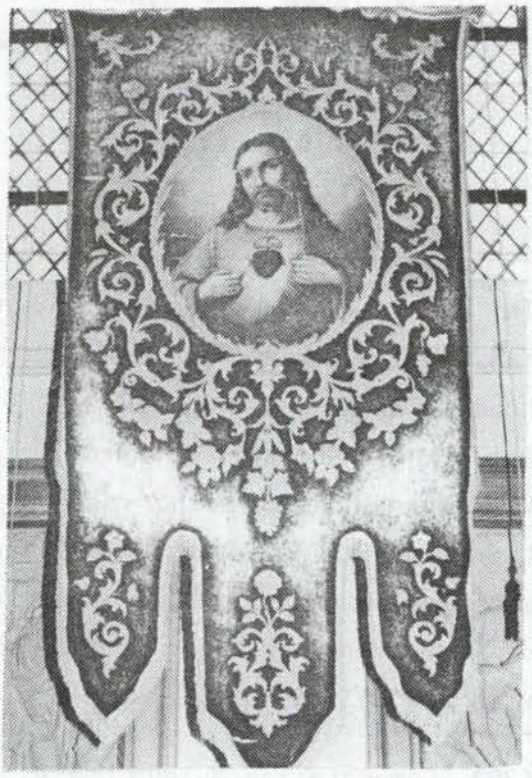

standaard van de H. Hartt

3. Andere uitingen van volksdevotie : bedevaarten, processies, Mariaverering.

3.1. De bedevaarten

Er zijn weinig sporen bewaard gebleven van bedevaarten van Mellenaars of naar Melle na 1841. Een eerste verwijzing vinden we terug in 1873, wanneer, ter gelegenheid van het jubileumfeest van de H. Hubertus, dagelijks zo'n bedevaart werd georganiseerd : uit Heusden, St. Anna-ten Ede, Oosterzele, Bottelare, Merelbeke.

Dan komt in het Liber Memorialis ook de vermelding "voor de verlossing van Pius IX" voor. Dit hoeft niet te verwonderen. De Paus was op dat ogenblik de "gevangene van het Vaticaan", in het kader van de strijd om de éénmaking van Italië en de daaraan gekoppelde strijd om de hegemonie in de zgn. Pauselijke Staten. Er werden overal in Vlaanderen massale bedevaarten voor de paus georganiseerd, vooral maar Mariale bedevaartoorden zoals Lede, Melsele-Gaverland, Halle, ... waar zo'n 40 à 100.000 gelovigen aan deelnamen (43).

In 1875 vond in dat kader o.l.v. Mgr. BRACQ een grote bedevaart plaats naar het door hem opgerichte Maria-oord Oostakker-Lourdes. Er namen 20.000 leden van het Franciscus-Xaveriusgenootschap aan deel. Zij waren afkomstig uit 118 parochies uit Oost-Vlaanderen (44). Deze bedevaart werd evenwel gewelddadig verstoord door vrijzinnigen (45). Ook uit Melle namen 50 "sodales" van het Franciscus-Xaveriusgenootschap deel aan deze bedevaart. De pastoor maakt melding van de aanval van de liberalen, en vermeldt er bij : "onze leden ontsnapten eraan" (46).

---

(43). N. LEHOUCQ, Volksdevotie... op cit. : Kalendarium

(44). N. LEHOUCQ, De Mariale bedevaart in de 19de eeuw - Dadizele - Oostakker - Scherpenheuvel. - Funtionele en tijdsgebonden aspekten in Oostvlaamse Zanten, LXIV, 1989, afbeelding p. 267.

(45). In de strijd tussen liberalen en katholieken rond 1870 bespotten en verstoorden de liberalen de bedevaartbewegingen. Geweld werd met geweld beantwoord : ook katholieken vielen de zgn. "Geuzenstoeten" aan.
Voor een goede beschrijving van deze woelige periode: K. VAN ISACKER, Werkelijk en Wettelijk land, De katholieke opinie tegenover de rechterzijde, 1863-1884, Antwerpen, 1955.

In 1879 beschrijft de pastoor zijn bedevaart naar Lede met een aantal leden van de Congregatie van O.L.V., waarbij hij "een wierookvat (heeft) gekogt in platine en het zelve aan onze Lieve Vrouw van de 7 Weeën opgedragen. Alles is in de beste orde geschied."
Er wordt niet vermeld of deze bedevaart kaderde in de diocesaan georganiseerde bedevaart o.l.v. Mgr. DE BATTICE, hulpbisschop van Gent, "ter bezwering van de noodlottige gevolgen van de schoolwet" die doorging op 2 juni 1879 en waaraan "tienduizenden deelnamen" (46).
In 1886 werd een bedevaart naar Sint-Anna te Bottelare gehouden op 14 april door leden van de congregatie van O.L.V., van het Franciscus Xaveriusgenootschap en van een groot aantal parochianen (46).

3.2. De Mariaverering.

De negentiende eeuw, die dikwijls in de pers van die tijd of in de talrijke pastorale brieven is voorgesteld als een tijd van godsdienstig verval (...) was bij nader inzien ook een tijd van spirituele gisting, waarin "de herontdekking van Christus vergezeld ging van een hernieuwde vroomheid jegens Zijn Moeder" schrijft Kan. R. Aubert in zijn kerkhistorisch overzicht (47).
Die Mariale devotie werd ongetwijfeld sterk gestimuleerd door de verschijning aan Bernadette Soubirous (1858), vier jaar na de plechtige afkondiging van het dogma van de Onbevlekte Ontvangenis van Maria (1854) door paus Pius IX.

---

(46). Parochie Melle, Liber Memorialis
en J. DE BROUWER, LEDE, Mariaal hart van het Land van Aalst, Lede, 1954, p. 40.

(47). R. AUBERT, DE Kerk van de crisis van 1848 tot Vaticanum II, Bussum, 1974, p. 133-144 (Geschiedenis van de Kerk in tien Delen, Xa).

De verering van O.L.V., spontaan gegroeid vanuit de volksdevotie, werd in Melle sterk gestimuleerd door een zeer aktieve congregatie van O.L.V.. We stelden reeds dat slechts een paar stille getuigen in de kerk van Melle aan deze periode herinneren. We krijgen echter wel nog een levendig beeld van wat deze vieringen kunnen betekend hebben als we lezen hoe in 1958 het Lourdesjaar werd gevierd met "kaarskensprocessie en sermoenen."
En vooral hoe in 1954 de 100e verjaardag van het dogma van de Onbevlekte Ontvangenis werd gevierd met een plechtige volkshulde waaraan 2000 mensen deelnamen en waarop leden van V.K.A.J., burgersjeugd, Chiro, de Sint-Raphaëlsgilde en de Bond van het H. Hart aanwezig waren. De Mariawake in de kerk met gebedsoefeningen rond een verlicht Mariabeeld en met kaarskensprocessie door de congreganisten moet een aparte ervaring geweest zijn. De viering werd reeds voorbereid door het herbouwen (1950) van de kapel aan de Pontstraat en het inhuldigen van de kapel van O.L.V. aan de Dries (1953).
Nog steeds worden gebuurtekapelletjes zeer goed onderhouden. De Mariawakes aan de verschillende kapelletjes gedurende de Meimaand heeft aangetoond dat deze devotie nog steeds (sluimerend?) aanwezig is.

3.3. De processies.

Wie herinnert zich niet hoe de processie door de straten trok? Helaas, de bronnen zijn hier uiterst karig met informatie (48).
Waarschijnlijk vonden E.H. Pastoor en de parochianen het zo evident dat er jaarlijks twee processies uitgingen en waren deze zo ingeburgerd in de volksdevotie, dat men er niet veel over noteerde. Gelukkig voor de onderzoeker zijn er de levende getuigen. Roger Fewan vertelde ons hoe de "grote" processie op de zondag na het octaaf van het H. Sacrament langs het Dorpsplein voorbij de Rijkswacht trok om zo via de Kloosterstraat en Pontstraat langs de Brusselsesteenweg, de Statiestraat -dit is het gedeelte van de Kerkstraat tussen de Steenweg en het Station (49)- en via de hof van de Heer DE POTTER, de Kapellestraat en de Wezenstraat terug te keren. De tweede processie ging uit op 15 augustus langs dezelfde route, maar in plaats van langs de Kapellestraat keerde men terug langs de Brusselsesteenweg en de Kerkstraat. De laatste processie zou in 1964 plaats gehad hebben onder E.H. Pastoor BOHYN (50). Dat klopt met wat E.H. DE CRAENE in zijn Liber Memorialis noteert in 1966. Vanwege de bezwaren die de burgemeester maakte tegen de processie wegens het drukke verkeer op de Brusselsesteen-

weg, werd de processie van H. Sacramentsdag enkel rond het dorp gehouden. De klederen en groepen waren aan vernieuwing toe. De belangstelling nam zodanig af dat op 15 augustus zelfs besloten werd de processie af te gelasten (51). Zo kwam ook in Melle aan deze zinvolle traditie een eind.

---

(48). Het Liber Memorialis vermeldt :
- -1889 : ter gelegenheid van de processie van het Allerheiligste Sacrament werden drie kleine standaarden met het symbool geloof - hoop - liefde geschonken door Mevr. Verplancke de Diepenhede.
- -1902 : 25 "lanternen" gekocht voor de processie.
- -1903 : processiekruis verzilverd en verguld.
- -1909 : Nieuwe mantel voor het processiekruis van O.L.V. geschonken door Mevr. DE POTTER D'INDOYE.
- -1952 : Nieuwe groep van 9 engelen in de processie.
- -1957 : Drie avonden kaarskensprocessie gehouden met het O.L.V. beeld

(49). H. VERBIST, op cit., p. 348.

(50). Gesprek met de heer R. Fewan, 23.02.1991.

(51). Parochie Melle, Liber Memorialis.

processie, foto genomen ter hoogte van de huidige Gemeentelijke Basisschool langs de Brusselsesteenweg (begin van de jaren 1920).

Tabel 1

Missies, gepredikt te Melle, 1873-1960.

Bron : Liber Memorialis.

- 1873 : Missie en novene t.g.v. het jubileum van de H. Hubertus met elke dag een bedevaart, een plechtige Mis en een sermoen door een pater Capucijn. Volle aflaat verleend door paus Pius VII.
- 1875 : Missieprediking door pater Vermeulen s.j.. "Ter ere van het jubileumjaar en ter voorbereiding van de parochiale biddag en eeuwige aanbidding van 12 september."
- 1878 : Retraite voor de congreganisten van O.L.V. (15-19 dec.) gepredikt door pater Isacq s.j..
- 1881 : zending gepredikt door E.E.P.P. Lemoine en Bogaerts s.j., van 3 tot 12 sept. t.g.v. de feestdag van de gedurige aanbidding en van het jubileum.
- 1882 : zending door E.P. Braeckman, C.s.s.R., gedurende 7 dagen voor de kinderen van de patronage, en de leden van het Franciscus-Xaverius-genootschap. Retraite van 8 dagen door dezelfde pater voor de leden van de congregatie van O.L.V..
- 1886 : Triduum gepredikt door twee paters jezuïeten ter voorbereiding van de feestdag van de gedurige aanbidding en tot viering van het jubileum.
- 1888 : zending van 1-12 sept. gepredikt door E.E.P.P. redemptoristen Bloete, Sanoye (?) en Bouckaert.
- 1889 : Vernieuwing van de zending gepredikt door E.E.P.P. redemptoristen Hendrickx, Meunier en D'Haese van 12 tot 18 okt. (dag van de gedurige aanbidding).
- 1898 : Plechtige zending van 22 okt. - 1 nov. gepredikt door E.E.P.P. redemptoristen Adriaenssens, Clement en Bouckaert.
- 1899 : Vernieuwing van de zending geopend op 5 nov., gepredikt door E.E.P.P. redemptoristen Adriaenssens, D'Haese en Bossuit.
- 1902 : Inhuldiging en wijding van het beeld van de gelukzalige Gerardus Majella. (*) Pater Romelaer, redemptorist, hield een preek over de godsvrucht tot deze gelukzalige.

(*). Dit beeld zou, volgens verklaring van R. Fewan, links in de kerk hebben gestaan (aan het Maria-altaar) en verwijderd zijn bij schilderwerken in 1956.

- 1906 : "grote zending" van 21 okt. - 2 nov. gepredikt door drie paters redemptoristen. Deze werd in
- 1907 : vernieuwd van 27 okt. - 3 nov. door twee paters redemptoristen.
- 1911 : opnieuw een "grote zending" van 17-26 sept. gepredikt door E.E.P.P. redemptoristen Meulenbergs, Baeyens en Bouckaert.

- 1913 : Retraite t.g.v. het 50-jarig bestaan van de congregatie van O.L.V. gepredikt door E.P. Bouckaert.

- 1918 : 9 x elke eerste vrijdag herdenking van het H. Hart.

- 1920 : zending in Melle wordt vermeld in het archief van de paters C.s.s.R. - maar niet in het Liber Memorialis.

- 1923 : feest van de congregatie van O.L.V. met gulden jubileum van 5 congreganisten. Het Triduum werd bij deze gelegenheid gepreekt door pater Van Driessche, redemptorist.

- 1929 : "H. Zending" van 19 sept. tot 8 okt. gepredikt door E.E.P.P. redemptoristen De Bast, Van Horenbeeck en Van Biesen. Het schilderij "O.L.V. van Altijddurende bijstand" dat links achteraan in de kerk hangt, herinnert aan deze missie.

- 1939 : Er zou een heilige zending hebben plaats gehad, maar verdere gegevens ontbreken.

- 1939 : Triduum gepredikt van 7-10 december met viering van 10 congreganisten - jubilarissen en opdracht van 15 nieuwe leden van de congregatie van O.L.V.. De sermoenen werden gepredikt door een E.P. Pater jezuïet uit Brugge.

- 1946 : Triduum gepredikt drie dagen voor Passiezondag door een pater jezuïet.

- 1947 : "Grote missie" gepredikt van Passiezondag (23 maart) tot Pasen (6 april) door twee paters jezuïeten.

- 1957 : "Grote missie" van 13 okt. tot 27 okt. (feest van Christus Koning) door drie paters Oblaten : De E.E.P.P., Marinus, De Splenter en Seghers.

- 1960 : Misweek gehouden met dagelijks sermoenen en godsdienstige oefening, gepredikt door twee paters uit de abdij van Tongerlo, de E.E.P.P., Duytschaever en Hermans.

Tabel 2.

Tabel 2a.

Bestaande Broederschappen in Melle 1869-1910.
Bron : Bisschoppelijk Archief Gent, Dekanale Visitaties.

Z.E.H. Deken Kan. J.L. MEGANCK.
constateert op 27 juli 1869 het bestaan van :
een broederschap van de - H. Naam Gods
- H. Rozenkrans
- H. Franciscus-Xaverius
- H. Kindsheid
- HH. Harten
- O.L.V. (genoemd Congregatio puellarum)

Z.E.H. Deken A. BOGAERT.
constateert op 14 november 1888 het bestaan van :
een broederschap van de - H. Naam Gods
- H. Franciscus-Xaverius
- H. Kindsheid

een broederschap van het H. Sacrament
de HH. Harten
de H. Rozenkrans
O.L.V.

In de Dekanale Visitaties van Z.E.H. Deken J.A. CORNAND (16.12.1906 en 30.11.1910) worden de broederschappen van de H. Kindsheid en het H. Sacrament niet meer vermeld.

Tabel 2b.

Tabel van de broederschappen opgericht te Melle, 1841-1951.
Bron : Liber Memorialis.

- 1832 : ° Broederschap van de H. Naam Gods.
- 1841 : ° Genootschap tot voortplanting van het geloof.
- 1863 : ° Congregatie van O.L.V.
- 1868 : ° Genootschap van de H. Franciscus.
- 1876 : ° Genootschap der gedurige aanbidding van het Allerheiligste Sacrament des altaars en tot onderstand der Arme Kerken.
- 1878 : ° Broederschap van het Allerheiligste Sacrament des Autaars.
- 1911 : ° Genootschap van de H. Familie.
- 1922 : ° Congregatie van de H. Agnes.
- 1951 : ° Sint-Raphaëlsgilde.

(*). ° = Stichting

het aangekleed processiebeeld v
Onze Lieve Vrouw

Kunst in de Sint-Martinuskerk te Melle

door J. Olsen

In dit artikel beperken we ons tot het bespreken van wat nog aanwezig is aan schilder- en beeldhouwwerk in de Sint-Martinuskerk van onze gemeente. Uitzonderlijk maken we ook melding van enkele kunstvoorwerpen die om één of andere reden in de loop der jaren uit de kerk werden verwijderd. Hier komen niet aan bod : de waardevolle reliekhouders, de liturgische gewaden, het vaatwerk - dienstig voor de eredienst (zoals kelken, cibories ...),- enz. ... .

De Sint-Martinusparochie is nooit echt rijk geweest. Getuige daarvan het sobere, doch stemmig ingerichte interieur. De vele giften aan de kerk van zowel de gewone mens als van de meer begoede en vooraanstaande families, zorgden er voor dat het artistiek patrimonium enigszins werd verruimd. Enkele kunstwerken dateren nog uit de periode van de oude kerk. Denken we maar aan de twee XVIIIe eeuwse schilderijen (beide 250 cm x 180 cm groot), elk hangend boven een zij-altaar. Links hangt het doek "De boodschap van de engel Gabriël aan Maria", rechts het schilderij van T. De Reckers,getiteld "H. Hubertus", dit laatste is vooral iconografisch van belang daar de oude romaanse Sint-Martinuskerk er op afgebeeld wordt. Op een foto van het binnenzicht van de kerk, daterend van ± 1911 (na de plaatsing van de drie glasramen i.v.m. de H . Martinus in 1910 en voor 1912 toen de vroegere, geschilderde kruisweg er nog hing) zien we het beeld, van Sint-Antonius abt, bevestigd aan een pilaar tegen de preekstoel. Het betreft hier een houten, gepolychromeerd beeld, vermoedelijk uit de 18de eeuw. Deze sculptuur werd in 1964, na het tweede Vaticaans concilie, uit de kerk verwijderd. Jaren later kwam het terecht in het Gemeentelijk Museum, waar het vandaag nag te bewonderen is.

Het artistieke werk gesigneerd door de Mellenaars Gustaaf De Groote en Jules Vits, alsmede dat van de Gentenaar (Duitser van geboorte) Mathias Zens, bespreken we verder in afzonderlijke bijdragen.

De eerste jaren na de bouw van het nieuwe gebedshuis had de parochie uiteraard weinig financiële mogelijkheden. Het was dan ook pas in 1865 dat een eerste nieuwe sculptuur werd aangekocht. Het betrof een vergulde, uit hout gesneden beeldengroep m.b.t. de Heilige Martinus. Dit werk werd gere-

aliseerd door de Gentenaar Pieter de Vigne-Quyo (1812-1877), stammend uit een gekende kunstenaarsfamilie.
In november 1878 schonk dhr. de Potter-Rooman aan de kerk twee nieuwe standbeelden, namelijk het H. Hart van Jezus en het H. Hart van Maria. Beide sculpturen werden vervaardigd door de Gentse beeldhouwer van Biesbrouck (voor de prijs van 575 fr.) en bevinden zich heden respektievelijk rechts en links van het koor. De gesteenten voor deze beelden werden geschonken door E.H. Van Besien.
In hetzelfde jaar schonk juffrouw Bracq-de Potter (uit Gent) een beeld van O.-L.-Vrouw Onbevlekt Ontvangen dienstig voor de Congregatie van O.-L.-Vrouw. Dé parochie mocht eveneens een gift noteren van mevr. Cannaert Poelman (woonachtig op het kasteel 'de Varens'). Het betrof een beeld van O.-L.-Vrouw van Lourdes.
Het jaar 1888 herinnert ons aan de organisatie van een eerste grote missie. Naar aanleiding daarvan schafte de parochie een mooi (en relatief groot) kruisbeeld aan. Het werd in de kerk opgehangen, eerst achteraan aan een pilaar, later in de rechter zijbeuk. Op 27 januari 1902 werden het beeld alsmede de relikwie van de gelukzalige Gerardus Majella plechtig ingehuldigd. Het was dhr. René Kervyn die voor deze mooie schenking zorgde. Volgens dhr. Roger Fewan werd dit beeld ten tijde van de schilderwerken binnenin de kerk, in 1956, omwille van de slechte toestand waarin het zich bevond, verwijderd. In het Liber Memorialis lazen we dat in datzelfde jaar 1902 dhr. Joseph de Potter d'Indoye een mooie kerststal met toebehoren schonk. Nu nog worden deze beeldjes n.a.v. de kerstperiode in de kerk uitgestald. Zeven jaar later, namelijk in 1909 ontving de parochie uit de hand van mevr. R. Eechaute een mooi beeld van Marguerita de Cortone. Deze sculptuur bevindt zich heden niet meer in de kerk. Op 19 juli 1924 schonk E.H. Emiel Van Hyfte, pastoor te Melle van 1921 tot 1938, een beeld van de H. Theresia van Jezus. Vandaag bevindt het zich in de linker zijbeuk. In de nabijheid ervan hangt een schilderij uit 1929 getiteld "O.L-Vrouw van Altijddurende Bijstand". Het herinnert aan de heilige zending van dat jaar (19 september tot 8 oktober). Jaren gingen voorbij. Pas na wereldoorlog II, in de beginjaren vijftig, zo wist dhr. R. Fewan ons te vertellen, schonk een vrouw naar aanleiding van haar genezing een beeld van de H. Rita.
Het laatste beeld dat de Sint-Martinuskerk in ontvangst mocht nemen werd geschonken door de Congregatie van Onze-Lieve-Vrouw, met name op 29 september 1963 toen deze godsdienstige vereniging haar honderdste verjaardag

vierde. Het werd plechtig gewijd door G.H. A. Bohyn, pastoor te Melle van 1949 tot 1965. Het beeld werd geplaatst op het linker zij-altaar, ter vervanging van het in 1878 geschonken beeld van O.L.Vrouw van Lourdes.
Tenslotte dienen we te vermelden dat er zich in het koor nog een drietal beelden bevinden waarvan we de herkomst niet hebben kunnen achterhalen. We hebben het hier over de H. Macharius (vermoedelijk een 19e eeuws houten en gepolychromeerd beeld) en de twee engelenfiguren (gekapt uit hout en daarna wit gelakt). Tevens stond er vroeger nog een beeld in de kerk van de H. Appolonia.

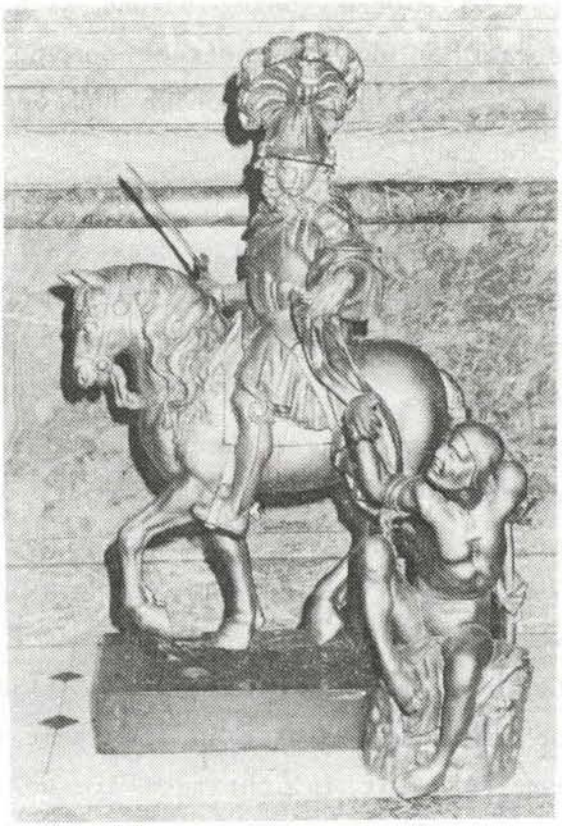

beeldengroep (verguld) Sint-Martinus, daterend van 1865 en in hout gesneden door Pieter de Vigne-Quyo.

de beelden, het H.Hart van Jezus en het H. Hart van Maria, beiden gemaakt in 1878 door de Gentse beeldhouwer Van Biesbrouck

GUSTAAF DE GROOTE

Een drietal heiligenbeelden, die zich vandaag nog in de Sint-Martinuskerk te Melle bevinden, werden kunstig gebeiteld door een zekere Gustaaf De Groote. Deze kunstenaar werd geboren in onze gemeente op 4 juli 1847 als tweede en jongste telg uit het tweede huwelijk van zijn vader Léonard (° te Melle op 4 juni 1804 en + te Melle op 19 mei 1867) met Maria Theresia Vande Putte (° te Melle op 15 september 1811 en + te Melle op 25 mei 1886).

Vader werkte als metser (1) en hield daarbij nog een herberg open (1) in zijn huis, gelegen te Melle, Kerkwijk 179 (2), waarvan hij de eigenaar (3) was. Deze woning bevond zich op de hoek van de huidige Schauwegemstraat en de Vossenstraat aan de kant waar heden ten dele de spoorwegberm zich bevindt. Moeder had de handen vol met het klaren van de vele huishoudelijke taken.

Het gezin De Groote - Vande Putte bezat ook nog een stuk land (3) ter hoogte van de huidige Beekstraat, grenzend aan de grond waarop toen de stenen korenwindmolen van de familie De Coene stond (een restant van deze molen bevindt zich nog steeds in de tuin van een huis langs de Lindestraat).

In de bevolkingsboeken van Melle voor de periode 1870-'80 (folio 220) staat er bij Gustaaf De Groote, onder de rubriek beroep "sculpteur" vermeld. Waar hij het beeldhouwersvak leerde, konden we nog niet achterhalen. Vast staat wel dat hij de stiel terdege beheerste, getuige daarvan de werken die hij ons naliet.

Gustaaf woonde meermaals een tijdje buiten zijn geboortedorp. Reeds op achttienjarige leeftijd, met name op 29 maart 1865, vertrok hij naar Leuven (4). Uit inlichtingen die we daar namen bleek dat Gustaaf De Groote, zoals vele kunstenaars ook uit die tijd, naar Parijs vertrok en er een tijdje verbleef. Op 16 oktober 1871 vonden we hem terug te Melle op het adres van zijn ouderlijk huis, nl. de Statiestraat 316, voorheen 225 (5). Veertien jaar later, op 13 september 1885, verkoos Gustaaf te Aalst te gaan wonen (en wellicht te werken) (6). Een jaar na het overlijden van zijn moeder, op 6 februari 1887 (6), verliet hij de karnavalstad en kwam hij inwonen bij zijn oudere, onderwijl gehuwde, broer, Alexander. Deze baatte in het gewezen ouderlijk huis een slagerij annex herberg uit (7).

Tot zijn dood op 18 januari 1890 bleef Gustaaf De Groote er wonen. Nog geen 43 jaar oud, vrij jong dus, overleed hij aan een "geraaktheid" (8).
In het "Liber Memorialis" van de Sint-Martinuskerk vonden we enige informatie m.b.t. de drie heiligenbeelden die Gustaaf De Groote leverde aan onze parochiekerk.
Een eerste beeld, nl. een H. Hubertus, beitelde hij uit hout in opdracht van de toenmalige pastoor E.H. Van Besien. De aanleiding ervoor was de herdenking van het feit dat in 1672 de Baron van Rode een relikwie van de H. Hubertus had geschonken aan de Sint-Martinuskerk. In 1873 werd het prachtig beeld plechtig ingewijd. De kerk was door medewerking van de paters Jozefieten van het college indrukwekkend mooi versierd geworden. Door ziekte van de vorige pastoor, E.H. Van Hoorebeke waren de feestelijkheden een jaar uitgesteld.
Het geld, om het maken van het beeld te bekostigen, werd samengebracht door een grote geldinzameling onder de gelovigen. Deze werd georganiseerd door de pastoor en diens onderpastoor E.H. G. De Vos.
Op zondag 4 maart 1877 werd een tweede beeld van de hand van G. De Groote met veel luister ingehuldigd. Het betrof een Sint-Jozef, eveneens gekapt uit hout. Het had 500 fr. gekost en werd gefinancierd door o.a. giften van Jonkheer de Potter d'Indoye, E.H. Van Besien e.a..
Het derde beeld, een H. Petrus, dat Gustaaf De Groote voor de kerk sculpteerde werd aan de parochie geschonken n.a.v. de thuiskomst van de pastoor, E.H. Van Besien, die in het kader van de 50ste verjaring van de bisschopswijding van de toenmalige paus Pius IX (1877), naar Rome op bedevaart was getogen.
Andere werken van Gustaaf De Groote zijn ons onbekend. Doch vast staat dat deze kunstenaar qua vakkennis hoog kan worden aangeschreven.

Noten :

(1). Bevolkingsboeken van Melle, periode 1870-1880, boek I folio 220.
(2). Idem.
(3). Tableau indicatif et matrice cadastrale horende bij de kaart van P.C. Popp gepubliceerd in 1860 onder de titel "Atlas cadastral parcellaire de la Belgique", uitgegeven door het toenmalig Ministerie van Financiën. Daarin staan onder de naam Leonardus De Groote volgende percelen vermeld : nr. 140b (=huis), nr. 140c (=tuin) en nr. 205c (=land).
(4). Bevolkingsboeken van Melle, periode 1847-1870, boek I folio 202.
(5). Bevolkingsboeken van Melle, periode 1870-1880, boek I folio 220.
(6). Bevolkingsboeken van Melle, periode 1880-1890, boek I folio 338.
(7). Huwelijksakte Alexander De Groote x Marie Clotilde Philomena De Meyere (Melle 30 januari 1888).
(8). Bevolkingsboeken van Melle, periode 1880-1890, boek I folio 338.

GENEALOGISCHE GEGEVENS M.B.T. GUSTAAF DE GROOTE

De Groote Joannes Baptiste x Hogiers Petronilla (L)

° 1744 ° ?

+ Bottelare 28 januari 1784 + Schelderode ?

Van Wynsberge Pieter x Beloud M. J. P.

° ? ° ?

+ ? + ?

De Groote Constantin x (Van) Wynsberge Xaveria

° Moortsele 14 oktober 1776 ° Bottelare 10 maart 1782

+ Melle 05 maart 1840 + Melle 11 maart 1858

De Groote Léonard xx

° Melle 15 prairial an 12 (= 4 juni 1804) (Melle op 10 juli 1844)

+ Melle 19 mei 1867

De Groote Gustaaf

° Melle 04 juli 1847

+ Melle 18 januari 1890

Vande Putte Petrus Livinus x Leijs Catharina

° Merelbeke 20 juli 1736
+ ?

° Gent (St.-Pietersparochie ? O.-L.-V. Onbevlekt Ontvangen)
+ ?

Campens Joseph x De Paepe Agnes

° ? + ?

° ? + ?

Vande Putte Judocus x Campe(ns) Isabella Maria

° Merelbeke 29 april 1774
+ ?

° Sint-Denijs-Westrem 09 november 1784
+ ?

Vande Putte Maria Theresia

° Melle 15 september 1811
+ Melle 25 mei 1886

BIJKOMENDE NOTITIES BIJ DE GENEALOGISCHE GEGEVENS M.B.T. GUSTAAF DE GROOTE

Léonard De Groote huwde een eerste maal met Anastasia De Vogelaere, dit te Melle op 26 oktober 1831. Anastasia werd geboren te Melle op de 6de pluviose an 12 (= 27 januari 1804) en overleed er op 25 maart 1844. Zij was de dochter van Josse (Judocus) De Vogelaere en Joanne Marie Temmerman (beiden landbouwers). Uit dit huwelijk werden vijf kinderen geboren, nl. Clemence ° Melle 27 augustus 1832, Seraphina ° Melle 3 maart 1834, Petrus Franciscus ° Melle 29 februari 1836, Justina ° Melle 9 juli 1838 en Maria Philomena ° Melle 8 februari 1844. Deze laatste overleed enige maanden na de dood van haar moeder, met name op 21 augustus 1844.

Op 10 juli 1844 trouwt Léonard De Groote een tweede maal, dit eveneens te Melle, met Maria Theresia Vande Putte, tot haar huwelijk werkzaam als dienstmeid te Gentbrugge. Haar vader, Judocus Vande Putte, had een broer, Pierre François Vande Putte genaamd, wiens zoon, Petrus-Livinus Vande Putte uitgeweken was naar de Schenkweg in Den Haag (Nederland) waar hij als bloemist werkzaam was en ooit model stond voor een tekening van de wereldberoemde schilder Vincent van Gogh (zie "De Gonde" 1990 nrs. 3-4 p. 10). Uit dit huwelijk werden er twee kinderen geboren : Alexander (° Melle 5 juni 1845) en Gustaaf (° Melle 4 juli 1847).

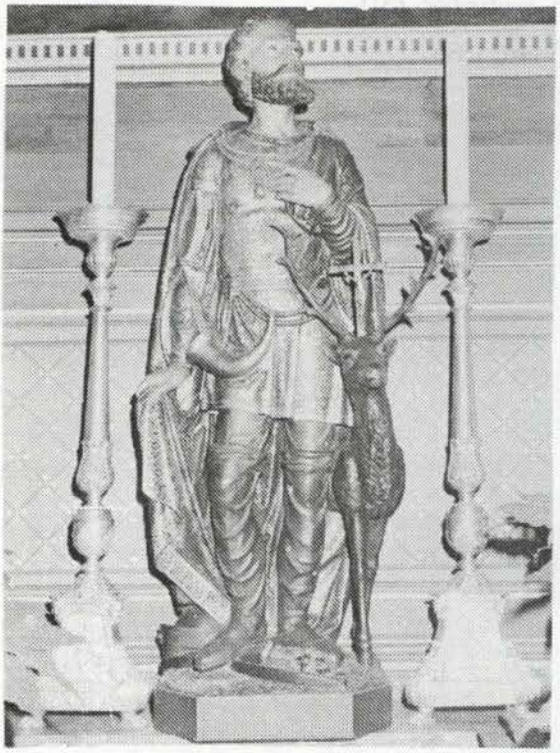

H. Hubertus (1873)
gemaakt door G. De Groote

H. Jozef (1877)
gemaakt door
G. De Groote

H. Petrus (1877)
gemaakt door
G. De Groote

MATHIAS ZENS

ZIJN LEVEN

Als jongste zoon uit een diep christelijk gelovig en bemiddeld landbouwersgezin, werd Mathias Zens geboren te Schwarzenborn (parochie Gransdorf) in Duitsland op 20 maart 1839. Vader Zens (met dezelfde voornaam, nl. Mathias) en moeder Katharina Hahn woonden op een boerderij, "Wirthaus" genaamd, deze is nog steeds in familiebezit.

Mathias Zens had reeds van in zijn jeugdjaren, als autodidakt, een grote hartstocht voor het snijden van beelden ontwikkeld zodat hij na het beeindigen van de lagere school in Eisenschmidt, het beroep van meubelmaker ging studeren.

Na zijn legerdienst in Keulen bleef hij er werken als leerling - schrijnwerker. Via de priester Kopling, bij wie Zens' begaafdheid niet was ontgaan, ontving Mathias Zens een studiebeurs om aan de pas opgerichte (1862) beeldhouwersschool Sint-Lukas te Gent, zich verder te ontwikkelen. Hij was toen 27 jaar jong. Hij kreeg er o.a. wiskunde- en tekenonderricht van de bekende kunstbeschermheer, baron Jean-Baptiste Bethune, architect, voorman van de neogotische kunstrichting in Vlaanderen en vriend van de grote dichter Guido Gezelle. J.-B. Bethune leefde van 1821 tot 1894 en was ook medestichter van de Sint-Lukasscholen, een beweging te vergelijken met de prerafaëlieten in Engeland en de Nazareners in Duitsland. Toen volgde men enkel 's avonds les. Mathias Zens werkte eerst enkele maanden bij de beeldhouwer Blanchaert uit Heusden en startte kort nadien met een bescheiden atelier te Gent. Wonen zelf deed hij in het klooster van de Broeders van Sint-Jan te Deo, Chartreuzenstraat 1 te Gent. Hij kreeg snel enige bekendheid en ging in 1871 een huis met atelier bewonen in de Schouwvegerstraat nr. 6, eveneens te Gent. Drie jaar later kocht hij, gezien de uitbreiding van zijn atelier, een oude bloemisterij in de Kleine Bellevuestraat nr. 35 (heden Rozemarijnstraat). Mathias Zens werkte in zijn atelier met heel wat personeel en leerlingen. Zo blijkt uit een groepsfoto, genomen in 1907, dat er niet minder dan 56 man werkzaam waren. Velen leerden bij Zens de stiel. Zo ook Aloïs De Beule, bij wie op hun beurt de Melse kunstenaars Jules Vits, en later diens neef, Modest Van Hecke, een belangrijk deel van hun vorming ontvingen.

Artistiek zorgde Mathias Zens niet alleen voor beeldhouwwerk, doch met behulp van zijn medewerkers verruimde hij zijn aanbod tot schilderijen, kerkmeubilering, ... Werk uit het atelier van Zens bevindt zich o.a. in volgende kerken : Sint-Vincentius te Eeklo; Sint-Martinus; Sint-Anna en de kapellen van Toevlucht van Maria, Sint-Jan te Deo en Crombeen te Gent, H. Hart te Sint-Amandsberg, O.-L.-Vrouw te Kortrijk, alsook in kerken te Sint-Maria-Aalter, Rupelmonde, Sint-Niklaas, Melle (zie verder) ... Mathias Zens was niet alleen een begaafd en zeer aktief kunstenaar, hij bleek ook omwille van zijn organisatorische talenten een graag en goedgeziene figuur bij diverse verenigingen. Mathias Zens bekommerde zich eveneens om de armen en was een diep gelovig mens. Dikwijls heeft hij eraan gedacht kloosterling te worden.
Oud geworden ging Zens wonen in het klooster "Toevlucht van Maria" (Coupure / Gent), waar zijn nicht Anna als zuster Gertrude kloosterlinge was. Hij overleed er op 3 oktober 1921. Mathias Zens was 82 jaar geworden en werd begraven op het kerkhof te Mariakerke.

ZIJN WERK TE MELLE

Zoals reeds vermeld bezit de Sint-Martinuskerk van Melle ook een aantal kunstwerken van Mathias Zens. Het was met name een zekere Bernardus De Wilde (landbouwer en ° te Melle in 1799) die ter gedachtenis van hemzelf en van zijn in 1886 overleden zuster, Coleta, twee beelden liet snijden bij Zens. Het betrof hier een H. Bernardus en een H. Coleta, deze houten en beschilderde heiligenbeelden kostten beide samen 1000 fr. . Naar aanleiding van de plechtige inwijding, op 16 december 1888, van de kapel toegewijd aan de H. Antonius van Padua (bevond zich langs de Brusselsesteenweg ter hoogte van de woning van notaris Rutsaert, de kapel werd begin de jaren 1970 afgebroken), werden beide beelden processiegewijze en onder begeleiding van de fanfare vanuit voornoemde kapel naar de kerk gebracht waar ze werden gewijd en een vaste plaats kregen. Ook vandaag staan beide beelden nog in de kerk, de H. Bernardus in het koor, links vooraan; de H. Coleta in de linker zijbeuk.
Op 27 oktober 1889 ontving de kerk nogmaals twee beelden. Het eerste, een H. Augustinus (ter nagedachtenis van Augustinus De Wilde, overleden te Melle op 3 mei 1884, broer van Bernardus), gemaakt in hout en beschilderd

beelden gemaakt of beschilderd door Mathias Zens

H.Bernardus
(1888)

H.Coleta
(1888)

H.Augustinus
(1889)

H.Antonius
van Padua
(1880)

H.Cornelius
(1886)

in het atelier van M. Zens. Het tweede beeld, een H. Antonius van Padua werd door een zekere Eugène Fazzi (Vredestraat, Gent) gevormd uit "carton pierre" (verhard karton) en beschilderd in Zens' atelier. De H. Augustinus werd geschonken door Bernardus De Wilde, de H. Antonius van Padua door twee andere gelovigen. Ook deze beelden zijn vandaag nog te bewonderen in de kerk. De eerste bevindt zich in het koor, de tweede in de linker zijbeuk.

Mathias Zens maakte voor de Melse parochiekerk in 1890 en 1896 respektievelijk een beeld van de H. Barbara (een gift van E.H. Matthijs, pastoor te Melle van 1888 en 1901) en een beeld van de H. Cornelius (een schenking van dhr. Alfred Piers de Raveschoot). Het eerste beeld bevindt zich vandaag in een kast van de kerk, het tweede kan u vandaag nog bewonderen in het koor.

Naast voornoemde beeldhouwwerken deed de parochiale overheid ook een beroep op Mathias Zens voor bepaalde schilderwerken in de kerk. Zo werd in 1891 het koor onder zijn leiding geschilderd en in 1892 schilderden Victor en Jules Duponcheel onder toezicht van een zekere mijnheer August, een knecht van Zens, het oksaal en het portaal van de kerk.

Het artistieke werk van Mathias Zens dient men te situeren binnen de Neogotiek. Neogotiek kan men zien als een bewust teruggaan naar de gotische vormen buiten de middeleeuwse periode. Neogotiek ontstond als een reaktie op de industriële revolutie en het er mede samengaande materialisme. Een aantal romantische idealisten streefden er naar om de kunst terug te laten keren tot de diep christelijke opvattingen van de middeleeuwen. M. Zens was zeker één van hen.

Een fraai boekje over deze kunstenaar werd bijééngeschreven door Urbain De Roo. Het werd in 1989 uitgegeven onder de titel "Beeldhouwer Mathias Zens en de Neogotiek".

JULES VITS

De kruisweg in halfverheven beeldhouwwerk, hangend in de Sint-Martinuskerk te Melle en daterend van 1912 is wellicht voor de bewoners van onze gemeente het best gekende werk van de beeldhouwer Jules Vits. De veertien staties uitgevoerd in terra cotta meten elk 140 cm (breedte) op 100 cm (hoogte) en zijn 18 cm diep.

Anderhalf jaar heeft Jules Vits eraan gewerkt. Langs de Brusselsesteenweg (heden nr. 353) had hij zijn atelier, dat hij graag "het huis van de religieuse kunst" noemde.

Jules Vits leefde als een gewone mens uit zijn tijd, zonder vele uiterlijke franjes doch wel met een rijk innerlijk leven. Getuige daarvan is de accuraatheid waarmee hij de karakters en het gevoelsleven van de mensen uit zijn omgeving via gezichtsimpressies kon boetseren. Op artistiek vlak was dit één van zijn sterkste kanten. Jules Vits was geen kunstvernieuwer, hij werkte in de traditie van de neogotische trant zoals zijn voorgangers Aloïs De Beule en Mathias Zens.

Op 14 september 1985, 50 jaar na zijn overlijden, organiseerde de Gemeentelijke Culturele Raad van Melle, meer dan terecht, een grootse postume hulde ter ere van de beeldhouwer Jules Vits. Aan zijn woning werd een gedenkplaat onthuld en in het gemeentehuis kende de akademische zitting alsook de tentoonstelling van een deel van zijn oeuvre een ruime publieke belangstelling. In hetzelfde jaar gaf de Melse Culturele Raad een fraai kunstboek uit met o.a. foto's (opnamen gemaakt door dhr. Julien Meersschaut) van voornoemde kruisweg, gecombineerd met daarvoor geschreven poëzie van de grote Vlaamse dichter Anton Van Wilderode. Tenslotte werd op 29 maart 1986 op het Gemeenteplein een door Marcel Schellynck in brons gegoten monument, naar een beeldhouwwerk ("Lieveke") van Jules Vits, opgericht.

Jules Vits werd geboren te Melle op 27 augustus 1868 als zevende en voorlaatste kind uit een landbouwersgezin. De familie Vits woonde toen op de nog zeer landelijk ogende wijk Zwaanhoek. Vader Eduard schakelde later, onder invloed van de opkomende bloementeelt, over op de uitbating van een bloemisterij. Reeds op elfjarige leeftijd verloor Jules zijn moeder, Coleta van de Putte (° te Gentbrugge op 28 september 1827 en + te Melle op 13 mei 1879). Tante Melanie (een zuster van Eduard) bekommerde zich nadien voor de opvoeding van de kinderen.

Net als vele kinderen van toen, speelde Jules Vits koewachter. Doch een stiel in de landbouw zag hij niet zozeer zitten. Hij had andere plannen. Als jonge knaap sneed hij vaak allerlei figuurtjes uit het alomtegenwoordige en weke wilgenhout. Ooit sculpteerde hij een mooi versierde wandelstok, gemaakt uit hard hout. Op latere leeftijd gebruikte hij deze vaak op zijn wandeltochten. Samen met zijn twee jaar oudere dorpsgenoot, Petrus Labyn, schreef hij zich in om lessen te volgen aan de Koninklijke Academie voor Teken-, Beeldhouw- en Bouwkunde te Gent. Voor het schooljaar 1889-1890 vermeldt het "Programma van de Prijsuitreiking" onder de sectie der beeldhouwkunde (leraar was : M.L. Van Biesbrouck), richting "modelering naar het levend model", dat Jules Vits de eerste prijs ontving, waaraan een gouden medaille, geschonken door het Gentse stadsbestuur, verbonden was. Hij mocht op 28 september 1890 deze prijs uit de hand van de toenmalige burgemeester, dhr. H. Lippens, in ontvangst nemen.

In het verslag van de gemeenteraad, gehouden te Melle op 29 september 1890 lezen we het volgende :

"Aanvraag Jules Vits,

Gezien de aanvraag van den heer Jules Vits, ingezetenen deser gemeente toegestuurd aan den Heer Minister van ... aanbevolen door den Volksvertegenwoordiger Mr. Eeman, ten einde vanwege de Staat eene studiebeurs te bekomen, om zijne studiën 'beeldhouwkunst' op kunstgebied voorttezetten. Gemelde vraag aan den Gemeenteraad overgezonden door den heer Gouverneur van Oost-Vlaanderen, ten einde het bedrag van het hulpgeld te kennen, die de gemeente aan dien kunstenaar toekent.

De Raad daarover deliberende :

Aangezien men niet genoegzaam ingelicht is wegens de verdiensten van dien kunstenaar, belooft de heer Burgemeester (G. Botelberge, n.v.d.r.) in den loop deser week de noodige inlichtingen te gaan putten bij Mr. Canneel, bestuurder der Koninklijke Academie, te Gent, alwaar Jules Vits, in de kunst wordt opgeleid.

Nochtans wordt van nu af in grondbeginsel aangenomen, eenen subsidie aan dien kunstenaar te verleenen."

Op de gemeenteraad van 13 oktober 1890 werd de subsidieaanvraag m.b.t. Jules Vits opnieuw aangekaart. Het verslag daarover vermeldt onderstaande "De heer Burgemeester doet kennen dat overeenkomstig zijne belofte gedaan in de vorige zitting, hij in onderhandeling is geweest met Mrs. Canneel en Van Biesbrouck, respectievelijk Bestuurder en Leeraar der Koninklijke Academie van Schoone Kunsten van Gent alwaar Vits zijne studiën doet, nopens de aanvraag door dezen jongeling gedaan, om vanwege den Staat eene studiebeurs te bekomen. Volgens de verklaring van deze ambtenaren is Jules Vits een der verdienstelijkste

en beste leerlingen der Academie, heeft de bijzonderste onderscheidingen in de hoogste afdeeling bekomen en belooft een echt kunstenaar in de beeldhouwkunde te worden. Hij bezit tevens al de verdiensten en hoedanigheden om van wege den Staat eene studiebeurs te bekomen ingesteld bij Koninglijk besluit van den 10 juli 1869 en dewelke in het huidig geval niet kan geweigerd worden.
De geldelijke tusschenkomst der gemeente is verschuldigd daar deze kunstenaar later tot eer der gemeente strekken zal, doch voor het oogenblik ware deze tusschenkomst, vruchteloos voor den kunstenaar, aangezien de bijdrage der gemeente van het beloop der studiebeurs wordt afgetrokken die in alle geval door den Staat in zijn geheel moet gegeven en toegestaan worden. De Gemeenteraad daarover beraadslagende, is eenparig van gevoelen, de tusschenkomst der gemeente tot later te verdagen."

Of er later een dergelijke toelage werd uitgekeerd konden we niet achterhalen.

Op 25 januari 1895 huwt Jules Vits met Ludovica Maria Temmerman (° te Gent op 12 oktober 1868 en + te Melle op 08 april 1940). Het gezin Vits vestigde zich op de Lindenhoek en werd gezegend met 8 kinderen, nl. 3 zonen en 5 dochters. Drie onder hen stierven op vrij jonge leeftijd. Zoals de meeste kunstenaars had Jules Vits het in zijn beginperiode financieel niet breed. De centen die zijn vrouw als naaister bijverdiende waren vast welkom. Doch spoedig verkreeg hij een zekere faam en kon zo zijn klantenkring uitbreiden. Rond 1900 verhuisden Vits en zijn familie naar de Brusselsesteenweg, waar ze 2 kleine huisjes huurden. Twee jaar later, op 25 maart konden ze de woningen kopen. In 1904 verbouwde Jules Vits beide tot één geheel en installeerde achter het huis zijn atelier.
Zoals toen wel vaak gebeurde versierde Jules Vits ook zijn gevel met beelden, nl. een figuur verbeeldende Pieter Appelmans (architect en o.a. bouwer van de Antwerpse kathedraal) en een van een zekere Smetrijns (een edelsmid) alsook met friezen (engeltjes die de attributen dragen van enkele kunsten, deze friezen werden onderbroken door medaillons van Rubens en Jordaens). Later na zijn dood, Jules Vits overleed te Melle op 2 augustus 1935, werd de woning opnieuw in 2 gedeelten gesplitst (de huidige nrs 353 en 355).

Een volledig overzicht geven i.v.m. het artistiek oeuvre van Jules Vits kan hier niet binnen dit bestek. Wel kunnen we stellen dat in grote lijnen zijn werk geïnspireerd werd door twee belangrijke bronnen, enerzijds het religieuse, anderzijds de monumentenbouw als hulde aan de gesneuvelden uit de eerste grote oorlog (1914-'18),dit tijdens de periode 1918-1940,

dikwijls aangeduid als Interbellum.
In Melle zelf mocht Jules Vits in 1902 de beelden H. Cornelius en Sint-Antonius Abt uit steen kappen, deze werden geplaatst in de gevelnissen respektievelijk links en rechts van het portaal van de kerk. Op 21 september 1902 werden deze sculpturen met de nodige luister plechtig onthuld.

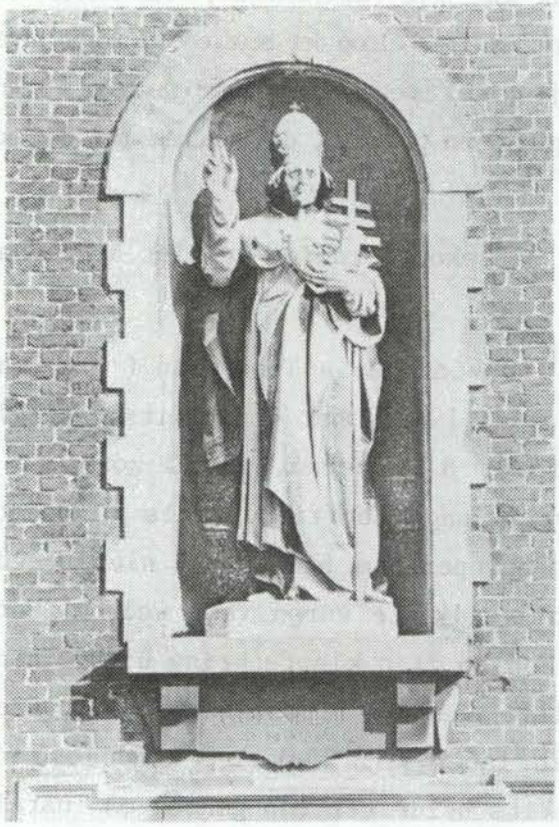

Beeld van de H.Cornelius, door Jules Vits uit steen gehouwen en in 1902 geplaatst in de westergevel van de Sint-Martinuskerk te Melle.

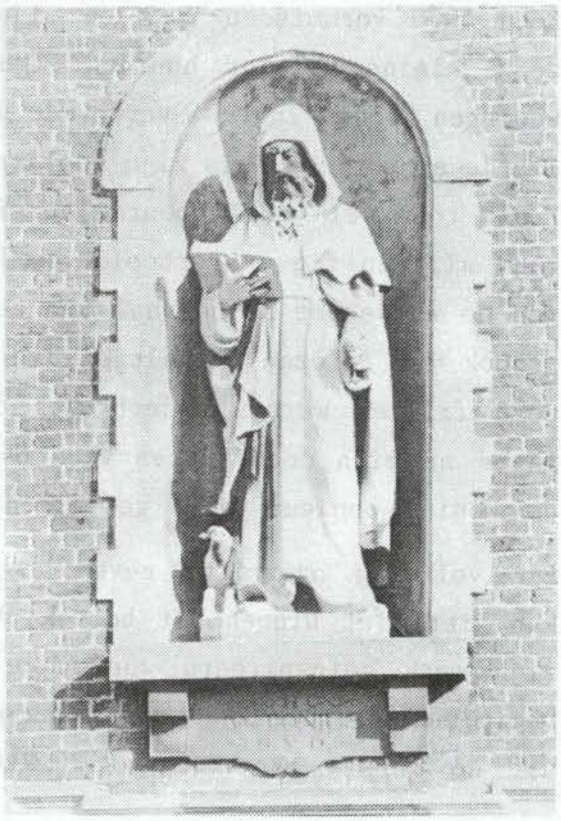

Beeld van Sint-Antonius Abt, door Jules Vits uit steen gehouwen en in 1902 geplaatst in de westergevel van de Sint-Martinuskerk te Melle.

foto van de plechtige inhuldiging op 21 september 1902 van de beelden H.Cornelius en Sint-Antonius Abt, geplaatst in de nissen respektievelijk links en rechts van het kerkportaal.

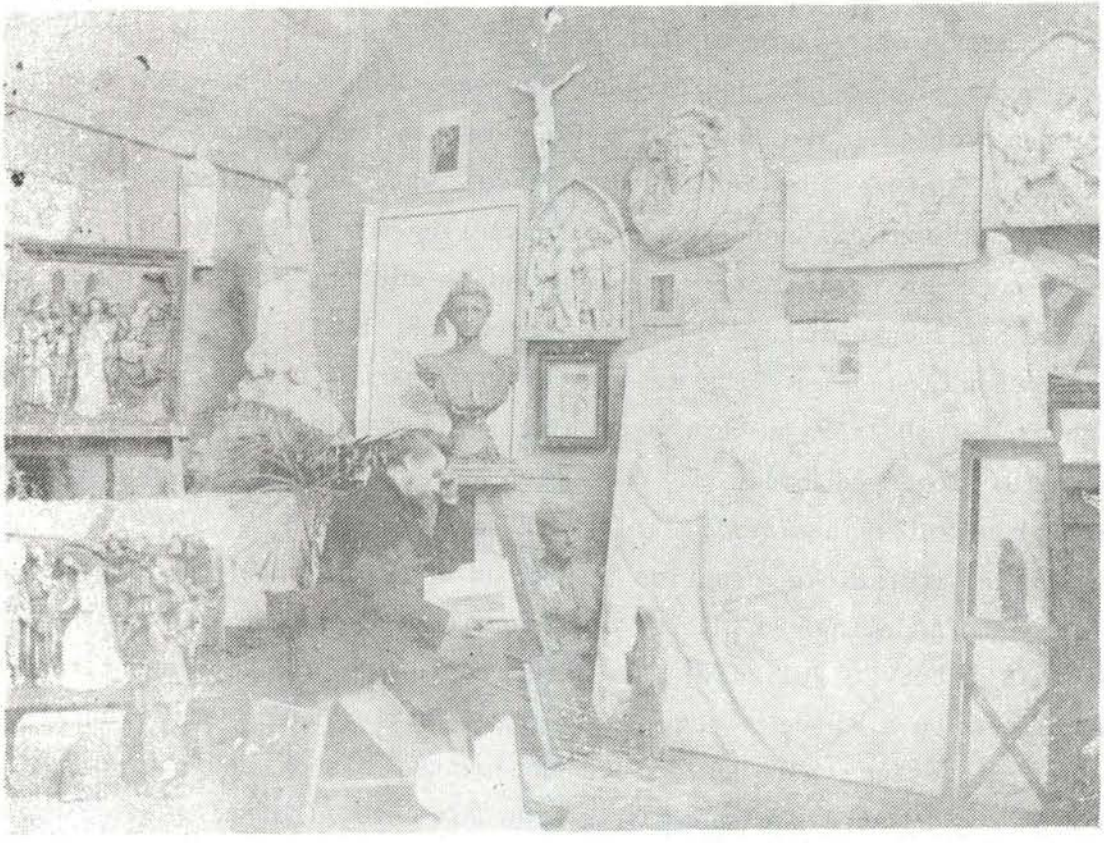

Jules Vits op 34-jarige leeftijd in zijn atelier langs de Brusselsesteenweg te Melle (1902)

Enkele jaren later, nl. in 1912 boetseerde hij in opdracht van mevr. Verplancke de Diepenhède voor de kerk een nieuwe kruisweg. In hetzelfde jaar maakte hij het monument van de stichter van het College der Paters Jozefieten, C. Van Crombrugghe, dit n.a.v. het 75-jarig bestaan van deze onderwijsinstelling. Na Wereldoorlog I creëerde hij twee gedenkplaten, die werden aangebracht aan de westergevel van de Sint-Martinuskerk. Verder zijn er te Melle nog volgende werken van Jules Vits te bewonderen : een H. Hartbeeld en een kruis op het domein van Caritas, 2 draagbeelden voor een balkon aan een huis in het begin van de Geraardsbergsesteenweg, diverse grafmonumenten op het kerkhof (waaronder deze van de in 1920 vermoorde commissaris De Meyer) alsook enkele beelden die zich bevinden in partikulier bezit van Melse families.

Jules Vits genoot, zoals reeds gezegd een grote bekendheid. Van zijn hand vinden we oorlogsmonumenten o.a. te Gent (aan de ingang van de Leopoldskazerne),alsook te Geraardsbergen, Waarschoot, Zottegem, Aarsele, Overpelt en Achel. Een mooi H. Hartbeeld werd door Vits gekapt en geplaatst te Adegem. Te Wetteren staan twee prachtige monumenten, gemaakt in het atelier van Jules Vits, met name dat van Felix Beernaerts en dat van Jan Frans Cooppal.

Dikwijls maakte Vits ook beelden in opdracht van een firma, zo ook voor een steengroeve uit het Noordfranse Jeumont. Deze werken mochten niet genaamtekend worden. Voor diverse kerken in het buitenland, waaronder Cork in Ierland, Dumfrees in Schotland en heel wat gebedshuizen in Nederland sneed hij uit hout beelden alsook de versieringen voor kerkmeubilair.

In 1930 werd er beslist een monument op te richten voor de Franse Vlootfuseliers, gesneuveld in 1914 aan de grens met Kwatrecht. Eén van de twee ontwerpen waarmee Jules Vits meedong in een daartoe uitgeschreven wedstrijd werd bekroond. Doch zijn werk werd uiteindelijk niet aanvaard om te worden uitgevoerd. Zogezegd omdat J. Vits geen oud-strijder was. Voor Vits zelf kwam deze negatieve beslissing vrij hard aan.

Buiten zijn artistieke creaties heeft Jules Vits zich ook nog een tijd als gemeenteraadslid van Melle verdienstelijk gemaakt, met name vanaf 2 januari 1912 tot 20 juli 1921, de datum waarop de nieuwe gemeenteraad werd geïnstalleerd n.a.v. de eerste naoorlogse verkiezingen van 24 april 1921.

Heel wat maquetten voor beelden en monumenten alsook sculpturen van zijn hand zijn nog bewaard gebleven. Misschien kan onze plaatselijke gemeenschap ervoor mede zorg dragen dat dit beetje kunstpatrimonium op één of andere wijze geconserveerd kan worden. Een hint misschien naar wie hierin verantwoordelijkheid kan nemen.

In verband met de beeldhouwer Jules Vits verschenen volgende publicaties,:

- Jules Vits : Kruisweg, Anton Van Wilderode : Gedichten, een kunstboek uitgegeven door de Gemeentelijke Culturele Raad van Melle (1985).
- August De Baets, Jules Vits, beeldhouwer, speciale uitgave van het tijdschrift 'De Gonde' (1985) met vooral genealogische gegevens.
- August De Baets, Nog over Jules Vits, De Gonde nr. 22 (1986) p. 539-542.
- D. De Moor, 50 jaar na zijn dood ... Beeldhouwer Jules Vits, Toerisme in Oost-Vlaanderen, 34e jaargang nr. 4 (1985) p. 103-105.
- P. Verbraeken, Jules Vits (27.8.1868-21.8.1935), artikel in het tijdschrift BS (Belgische Skulptuur) 1988 nr. 2, p. 1-4.
- E.P. Labyn R., Jules Vits (14 september 1985), toespraak n.a.v. de postume hulde aan voornoemde beeldhouwer, brochure (14.09.1985).
- Frans Van Herreweghe, Artikelreeks verschenen in "Voor Allen" (tijdschrift van de S.P./Melle).
  "De Jules Vits herdenking", 1e jrgng. nr. 15 (13.11.1984).
  "Plechtige onthulling van het monument der gesneuvelden in Waarschoot", 1e jrgng. nr. 16 (21.12.1984).
  "Inhuldiging van het gedenkteken van de slachtoffers van de oorlog te Geraardsbergen", 2e jrgng. nr. 1 (15.02.1985).
  "Het oorlogsmonument te Zottegem" 2e jrgng. nr. 2 (15.03.1985).
  "Jan en Pieter Appelmans", 2e jrgng. nr. 3 (29.03.1985).
  "Jules Vits in de gemeenteraad van Melle", 2e jrgng. nr. 4 (12.04.1985).
  "Het oorlogsmonument in Aarsele", 2e jrgng. nr. 5 (24.05.1985).
  "Het Heilig Hartbeeld in Adegem", 2e jrgng. nr. 6 (21.06.1985).
  "Het oorlogsmonument in Overpelt", 2e jrgng. nr. 7 (16.08.1985).
  "Het oorlogsmonument te Achel", 2e jrgng. nr. 8 (30.08.1985).
  "Het monument van Felix Beernaerts te Wetteren" 2e jrgng. nr. 10 (25.10.1985).
  "Het monument van Frans Cooppal, gebeeldhouwd door J. Vits", 2e jrgng. nr. 11 (22.11.1985).
  "Het monument der gesneuvelden te Schellebelle", 2e jrgng. nr. 13 (20.12.1985).

DE KRUISWEG

E.H. Van Besien, pastoor te Melle van 1873 tot 1889, zorgde ervoor dat ook zijn kerk een kruisweg verkreeg. Voor de financiering ervan sprak hij Mevr. Alice Maertens (gehuwd met Jonkheer Jean Verplancke) (1) aan. Door het huis Delforge uit Luik werden veertien te Parijs geschilderde staties geleverd. De kostprijs was 1.500 BFr.. Op 30 mei 1878 werden de verschillende staties, elk gedragen door twee 'maagdekens' en telkens gevolgd door een kleiner meisje dat het opschrift droeg, processiegewijze vanuit de pastorij naar de kerk gebracht. Daar werden ze plechtig gewijd en opgehangen door de eerwaarde pater recollect, Weneslaus Vercauten..

Een paar decennia later vond E.H. De La Croix, een gevoelig man met een ware kunstenaarsziel en pastoor te Melle van 1901 tot 1921, de geschilderde kruisweg helemaal niet mooi (2). Na lang tobben ging hij rechtstreeks praten met mevr. Verplancke de Diepenhède. Deze laatste begreep de wens van de pastoor en gaf de Melse beeldhouwer Jules Vits de opdracht een nieuwe kruisweg in terra cotta te boetseren (3). De verschillende staties werden bij Jacobs, een pottenbakker wonende in de Kloosterstraat, gebakken.

Op 8 september 1912 werd de nieuwe kruisweg, bestaande uit 14 staties van elk 1,40 m breed, 1 m hoog en 18 cm diep, plechtig ingewijd. De totale kostprijs bedroeg 6.000 BFr..

De oude, geschilderde kruisweg, zo lezen we in het Liber Memorialis, werd in 1913 geschonken aan de parochiekerk van Nieuwenhove (een dorpje gelegen tussen Ninove en Geraardsbergen). Ze hangt er vandaag nog en bevindt zich na meer dan 100 jaar nog in vrij goede staat.

Noten :

(1). Bij Koninklijk Besluit van 31 oktober 1885 verkreeg Jonkheer Jean-François-Victor Verplancke (alsook zijn kinderen) de toestemming om een gedeelte van zijn moeders naam, nl. "de Diepenhède" (zijn moeder heette Cathérine Lauwereyns de Diepenhède) bij zijn familienaam te voegen. Het gezin Verplancke-Maertens verbleef tot 1874 te Brussel. Nadien vestigden ze zich te Melle, al waar oom Antoine Verplancke in 1842 het kasteel "Schaubosch" met bijhorende bossen en landerijen had aangekocht. Dit kasteel werd in Wereldoorlog II verwoest. In 1874 liet J.F. Verplancke voor deze woning een kleine villa bouwen, deze bestaat heden nog en is gelegen langs de Autostradeweg nr. 3.

(2). H. Verbist "de Geschiedenis van Melle" (Leuven, 1962) p. 261.

(3). Met betrekking tot de kruisweg, door Jules Vits geboetseerd, werd in 1985 door de Gemeentelijke Culturele Raad van Melle, een fraai boek uitgegeven onder de titel "Jules Vits, Kruisweg ; Anton Van Wilderode, Gedichten".

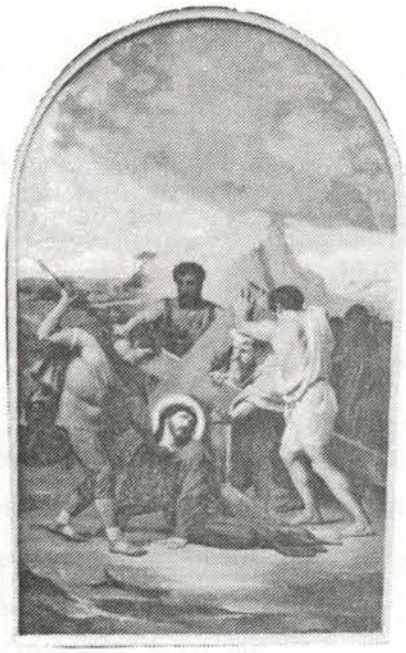

geschilderde kruisweg (1878) ; 7e statie

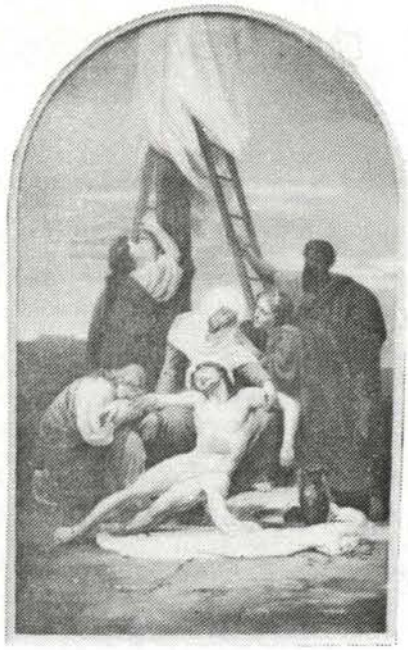

geschilderde kruisweg (1878) ; 14e statie

kruisweg in terra cotta (gemaakt door Jules Vits in 1912) ; 4e statie

kruisweg in terra cotta (gemaakt door Jules Vits in 1912) ; detail uit 6e statie

DE GLASRAMEN

Op 8 en 9 oktober 1895, zo lezen we in het Liber Memorialis werden de eerste twee nieuwe vensters in de zijmuren van de kerk geplaatst. Voor het ijzerwerk werd gezorgd door de Melse gebroeders Victor en Felix Fiermans. Het glaswerk zelf werd toevertrouwd aan Henri Wageneire uit Gent. Het eerste venster werd betaald met geld, opgehaald bij de gelovigen. Het tweede werd geschonken door de pastoor. Hetzelfde jaar betaalde dhr. Alfred Piers de Raveschoot het derde en vierde venster. In 1896, nl. in februari, plaatste men het vijfde en zesde venster, respektievelijk geschonken door de toenmalige burgemeester, Gustaaf Botelberghe, en de koster, Petrus Maes. In maart en juli van voornoemd jaar werden het zevende, achtste, negende en tiende venster aangekocht door de parochie. Het groot gevelvenster kwam er dankzij de milde schenking van dhr. Joseph de Potter d'Indoye in september 1897. De twee gebrandschilderde vensters uit het koor, door E.H. Van Hoorebeke (pastoor te Melle van 1869 tot 1873) geschonken ter zijner nagedachtenis, werden in oktober 1906 hersteld. Het ene glasraam stelt het sterven van Christus op de Calvarieberg voor, het andere verhaalt het Laatste Avondmaal. De drie gebrandschilderde vensters, vooraan in het koor en wellicht de mooiste uit de kerk, dragen het jaartal 1910. Ze werden vervaardigd door een zekere Ladon uit Gent voor de som van 7.062 fr. Ze dragen beeltenissen uit het leven van Sint-Martinus en zijn respektievelijk schenkingen van E.H. Matthijs (pastoor te Melle tussen 1888 en 1901), van dhr. Petrus Maes (een tijd koster op onze parochie) en van E.H. De La Croix (pastoor van 1901 - 1921).

Het glasraam naast het rechtse zij-altaar werd in 1945 door de parochianen aan de kerk geschonken uit dankbaarheid voor de bevrijding van Melle op 4 september 1944 door het Engelse Queens Royal Regiment. Het raam naast het linkse zij-altaar werd in dezelfde periode aangebracht en stelt het Onbevlekt Hart van Maria voor. Wellicht niet toevallig. Paus Pius XII had op 8 december 1942, in de somberste uren van de tweede wereldoorlog, de Kerk en het mensdom toegewijd aan het Onbevlekt Hart van Maria. Haar feestdag op 22 augustus moest volgens een pauselijk voorschrift van 4 mei 1944 over geheel de wereld worden gevierd.

Pastoors en onderpastoors

Onderstaande lijsten werden opgesteld door de huidige pastoor van de Sint-Martinusparochie te Melle, met name E.H. Gustaaf Van Damme. In "Ons Parochieblad" van 16 juni 1957 lezen we dat hij de voorbije week de kruin ontving (de familie Van Damme woonde toen op de Dries). Op 12 juni 1960 droeg E.H. Gustaaf Van Damme zijn eremis op in de Sint-Martinuskerk. Deze dag werd door de parochiegemeenschap feestelijk gevierd.

Sinds 1802 (*) hebben zich 18 pastoors en 39 onderpastoors ten dienste gesteld van de parochie. Dat er heel wat minder pastoors zijn geweest dan onderpastoors valt te verklaren door enerzijds het feit dat er vanaf 1898 een tweede onderpastoor aan de Sint-Martinusparochie werd toegewezen en anderzijds dat onderpastoors doorgaans vlugger werden overgeplaatst.

Pastoors :

jaar van aanstelling	naam
1802	De Naeyer Bernard
1818	De Backer Norbert
1831	Dubuisson Jozef
1848	Lamme Frederik
1860	De Coen Louis
1867	De Drijver Augustinus
1869	Van Hoorebeke Celestinus
1873	Van Besien Karel
1888	Matthijs Vincent
1901	De La Croix Isidoor
1921	Van Hyfte Emiel
1938	Van de Fonteyne Alfons
1947	D'Hollander Honoré
1949	Bohyn André
1965	De Craene Raphaël
1972	Eeckhout Joris
1978	Rombaut Jozef
1989	Van Damme Gustaaf

Onderpastoors :

met jaar van benoeming en naam

1803 Samdijck Karel
1807 De Seyn Jan
1812 Van der Straeten Frans
1815 Boele Filip
1831 Van der Bruggen Serafien
1834 Nelis Jacob
1838 Van der Casseyen Cassianus
1840 De Coen Jan
1857 Iterbeke Louis
1867 Ongena Jozef
1872 De Vos Gustaaf
1875 Van Spaendonck Jozef
1886 Van Hauwermeire Karel
1895 Stuer Petrus
1898 Van Vlaenderen August
1902 Verdurmen August
1904 De Meulemeester Karel
1907 De Mulder Dionysius
1908 Sanspeur Bavo
1916 Eeman Octaaf
1917 Bracq Edgard
1918 Baert Stanislas
1923 Ladeus Jozef
1928 De Deckere Maurits
1928 Verstraeten Jozef
1930 Van Breuseghem Edmond
1933 Bock Edgard
1935 Vander Cruyssen Jozef
1936 De Vos Constant
1939 Hove Robert
1939 Cavereel Jeroom
1942 De Sutter Paul
1943 Ascoop Maurits
1946 Roelants Marcel
1950 Polfliet Albert
1955 Verhaeghe Roger
1963 Linthout Gerard
1969 Callebaut Alfons
1975 Van den Eeckhout Richard

Vanaf 1988 is er geen onderpastoor meer. In 1982 werd E.H. R. Van den Eeckhout benoemd tot pastoor te Vlierzele en in 1988 werd E.H. A. Callebaut aangesteld tot pastoor te Okegem. Voor geen van beide werd een vervanger voorzien.

---

*Op 15 juli 1801 bereikten vertegenwoordigers van Napoleon en paus Pius VII te Parijs een overeenkomst, beter gekend onder het woord "concordaat", m.b.t. hun geschillen. Ten gevolge daarvan werden diepgaande hervormingen doorgevoerd. Bij de pauselijke bul (= soort open brief) van 29 november 1801 werd o.a. een nieuwe territoriale indeling van de bisdommen bekend gemaakt. Sindsdien omvat het bisdom gent de huidige provincies Oost- en West-Vlaanderen, de zogeheten Schelde- en Leiedepartementen. Tot 1801 behoorde de Sint-Martinusparochie bij het bisdom Mechelen.

H. Hartfeest 1938

door D. Lemmens

Ons hart trilt van blijdschap, popelt van ongeduld, brandt van liefde en verlangen, breekt van smart, krimpt ineen van medelijden, verstijft van schrik. Deze uitdrukkingen wijzen erop dat ons hart de zetel is, de bewaarplaats van alles wat er in de mens omgaat, het symbool van alle gevoel. De christelijke symboliek heeft het hart verheven tot zinnebeeld van liefde voor de medemens, voor God.

De eigenlijke verering van het Heilig Hart van Jezus gaat terug tot de 17e eeuw. De aanleiding hiertoe waren de visioenen van een geestelijke dochter van Franciscus van Sales, de H. Margaretha Maria Alacoque (+ 1690). Deze gebeurtenis is het begin geweest van de instelling van het feest van het H. Hart en de verbreiding van de devotie onder het volk. Ook in onze parochie vinden we heel wat uitingsvormen van deze devotie terug. Hiervoor verwijs ik naar de bijdrage van Nicole Thomas-Lehoucq over "Aspecten van honderdvijftig jaar volksdevotie."

In de laatste decennia hebben vooral de H. Hartbonden deze devotie voortgezet. Hun voornaamste bekommernis was vooral de religieuze en morele onverschilligheid te bestrijden. In hun standregelen lezen we dat ze als verplichting opleggen de maandelijkse kommunie als eerherstel en de dagelijkse morgenopdracht.

Aan het hoofd van een H. Hartbond stond een priester-bestuurder die in de werking bijgestaan werd door de ijveraars. De taak van die ijveraars was te zorgen voor de aanwerving van de leden en de uitnodigingskaarten voor de maandelijkse communie aan hen te bezorgen. In onze gemeente heeft zowel de mannelijke als de vrouwelijke H. Hartbond een hoge bloei gekend.

Eén van de grootste feesten op religieus gebied die Melle ooit gekend heeft was ongetwijfeld het H. Hartfeest op zondag 26 juni 1938. Op die dag werd het H. Hartbeeld op het Dorpsplein onthuld, een nieuwe bondsvlag gewijd en de parochie aan het H. Hart toegewijd.

Reeds de zaterdag werden de feestelijkheden ingezet met kanongebulder, klokkengelui en beiaardmuziek vanuit de toren. De zondagmorgen zag de gemeente er echt schitterend uit.

De witgele pauselijke vlag wapperde op de kerktoren van waaruit vier lange

wimpels tot beneden reikten. Voor de vensters prijkten de versierde H. Hartbeelden. Aan de gevels, boompjes en paaltjes hingen wapperde wimpels, terwijl praalbogen met passende opschriften langs de straten stonden opgesteld. Om 10.00 uur werd de Plechtige Hoogmis gecelebreerd door Monseigneur Van Goethem, bisschop in Kongo, bijgestaan door Paters Jozefieten. Onder de bevoegde leiding van koster Achiel Jacobs werd op meesterlijke wijze de vierstemmige mis van Grüber uitgevoerd door 80 zangers begeleid door een kundig blaas- en strijkorkest. In de namiddag had een grootse optocht plaats. 42 H. Hartbonden uit de omgeving, 12 muziekkorpsen afgewisseld met gekostumeerde groepen en leden van de jeugdbeweging met een erewacht te paard namen hieraan deel. Vanop een verhoog, opgetimmerd in de hovingen van het kasteel van de familie de Potter d'Indoye werd de stoet door de geestelijke en burgerlijke overheid in ogenschouw genomen. Om 16.00 uur volgde een Plechtig Lof in openlucht vanop een podium, opgesteld naast de ingang van de kerk. Ruim 5000 H. Hartbonders hadden zich rond deze plaats verzameld. Het was Monseigneur Coppieters, bisschop van Gent, die het imposante H. Hartbeeld van 6 m hoog onthulde, het beeld werd gebeeldhouwd door de gebroeders Vits, zonen van de vermaarde Melse kunstenaar. De bisschop wijdde ook de nieuwe vlag van de H. Hartbond, deze werd gemaakt o.l.v. juf. Anna Cornelis.

Hierna werden de toespraken ingeleid door de gekende volkspredikant, pater Arts. Hoofdinspecteur Jespers had het over de betekenis van deze dag en drong er bij de bevolking op aan om in hun werkkring, in hun ontspanning en in het openbaar leven een bijzondere plaats te geven aan Christus Koning. Monseigneur Coppieters spoorde de gelovigen aan tot meer godsvrucht in hun dagelijks leven. Zijn slotzin "Leve Melle ! Leve de bond van het H. Hart !" maakte diepe indruk op de menigte. Vervolgens wijdde de burgemeester, de heer Vande Vijvere, de gemeente toe aan het H. Hart en vroeg dat Christus zou mogen heersen over de huisgezinnen, de openbare besturen en de ganse volksgemeenschap van Melle.

Met gestrekte arm, gekeerd naar het H. Hartbeeld, baden alle aanwezigen de geloofsbelijdenis. Tot slot werd het dankwoord uitgesproken door E.H. Van Hyfte, pastoor van de parochie.

's Avonds, om 20.00 uur, voerde men de H. Hartcantate op met 250 uitvoerders. De heer Oscar François, leraar aan het college, componeerde de muziek op tekst van E.H. Camille Melloy.

Melle beleefde een onvergetelijke dag !

Tijdens en na de oorlogsjaren bleven de H. Hartbonden zeer actief op de parochie. In hun schoot ontstond zelfs een toneelgroep die regelmatig succesvolle opvoeringen verzorgde. De veranderende levensomstandigheden, de nieuwere inzichten met het Concilie, het groter belang van de persoonlijke geloofsbeleving t.o.v. de massale, openbare activiteiten, hebben ertoe bijgedragen dat de aantrekkingskracht verzwakte tot,in het begin van de zeventiger jaren, de H. Hartbonden verdwenen.

GEMEENTE MELLE

PLECHTIG

H. HARTFEEST

OP ZONDAG 26 JUNI 1938

Lofuldiging en Wijding van H. Hartbeeld en Bondsvlag

PROGRAMMA.

ONTHULLING en WIJDING van H. HARTBEELD en BONDSVLAG.

DE H. HARTBOND VAN MELLE

foto van affiche i.v.m. H.Hartfeest
(26 juni 1938) te Melle.

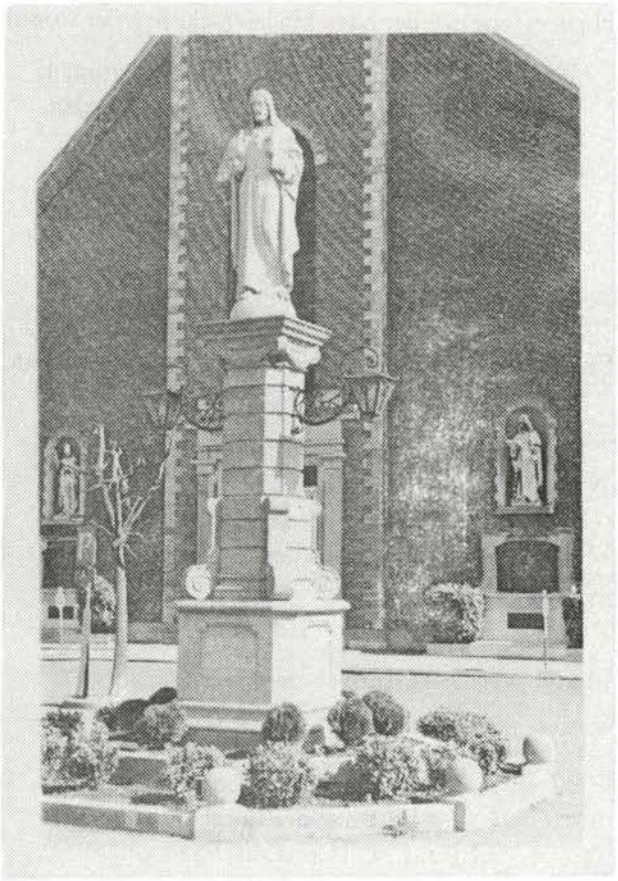

H.Hartbeeld,
onthuld op 26.06.1938,
op het Dorpsplein te Melle.

CANTATE

Gedicht van
Camille MELLOY.

Muziek van
Oscar FRANÇOIS.

1.

Plechtig en vroom als een heiligen eed,
Stevig en stoer als een ijzeren band,
Hebben wij onze belofte gesmeed,
Aan Jezus' Hart onze harten verpand.

Weest getuige, heemlen en velden,
Klokken mogen 't alom vermelden :
Wij bouwden voor Jezus een prachtigen troon.
Hij heersche in ieder hart, Hij heersche in ieder woon!

Zijn beeld staat gebeiteld in steen en graniet,
Pal als de rots waar de winden voor knielen,
Sterk als 't geloof en de liefde onzer zielen :
Wat eenmaal wij zwoeren vergeten wij niet !

2.

O heilig Hart, o bron van zalig leven,
O vuurge haard, wiens vlamme nooit verdooft,
Een schat van kracht en troost hebt ge ons gegeven,
Uw hemel zelf hebt ge ons beloofd.

Hoe zouden wij uw kostbaar bloed versmaden,
Wij, slaven door u vrijgekocht ?
Geen onzer, hoe 't ook stormen mocht,
Geen onzer zal U ooit verraden !

3.

In wel en wee,
In strijd en vree,
O Jezus, leef ons leven mee !
In weelde en nood,
In 't uur der dood,
O Jezus, wees ons dischgenoot !

Woon bij den arme en wees voor hem
Het Kindeke van Bethlehem !

Woon in het werkhuis en zegen het
O jongeling van Nazareth !

Bij rijk en arm, bij groot en klein,
O Jezus, zult gij welkom zijn !

4.

Tronen vallen, rijken vergaan ;
Uw troon, uw rijk blijft eeuwig staan.

't Werk onzer handen vergaat in gruis ;
Eeuwig-pal staat alleen het Kruis.

Spijts de dood die op ons wacht,
Zal uw beeltnis nog vertellen
Aan het verre nageslacht
Hoe in 't hart van 't oude Melle
Vrome trouw aan Jezus' Hart
Alle orkanen heeft getart.

Slotkoor.

O Jezus, zie uw volk om U geschaard :
Één hart, één ziel, één stem om U te loven.
Wees Gij zijn steun op aard,
Wees Gij zijn loon hierboven.
In uwe handen ligt zijn lot.
Glorie aan God !

H.Hartcantate (1938) :
tekst : Camille Melloy,
muziek : Oscar François

TENTOONSTELLING

150 JAAR

SINT-MARTINUSKERK

MELLE

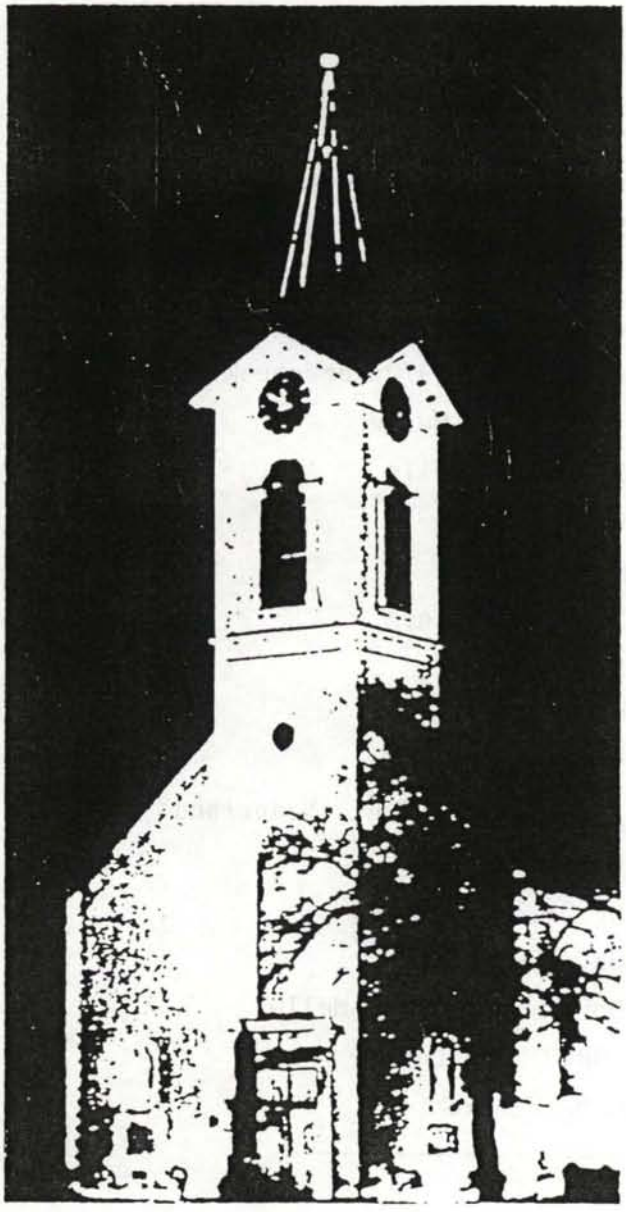

Initiatief van de heemkundige vereniging De Gonde
i.s.m. het Gemeentelijk Museum Melle
Onder auspiciën van de Gemeentelijke Culturele Raad

IN HET

GEMEENTELIJK MUSEUM MELLE

BRUSSELSESTEENWEG 395

van Ma. 24.06.'91 t.e.m.	Vr. 28.06.'91	—	9.00u - 12.00u 13.00u - 16.00u
	Za. 29.06.'91	—	9.00u - 12.00u
van Ma. 01.07.'91 t.e.m.	Vr. 05.07.'91	—	9.00u - 12.00u 13.00u - 16.00u
	Za. 06.07.'91	—	9.00u - 12.00u 15.00u - 18.30u
	Zo. 07.07.'91	—	10.00u - 12.00u 15.00u - 18.30u
	Ma. 08.07.'91	—	15.00u - 18.30u

Aanvulling ledenlijst van de Heemkundige Vereniging De Gonde 1991
(gegevens t.e.m. 07 mei 1991)

---

1) Steunende leden (vanaf een bijdrage van 500 Bfr.)

- Medaer-Thienpont, collegebaan 25, 9090 Melle

2) Leden (vanaf een bijdrage van 150 Bfr. tot 500 Bfr.)

- Aendenboom Maurice, Heusdenbaan 34, 9090 Melle
- Bosschem Daniël, Collegebaan 35, 9090 Melle
- De Bosrand, Potaardestraat 20, 9090 Gontrode
- De Pelsmaeker Martin, Vlaschaard 13, 9090 Melle
- De Smet Lucien, Sportlaan 83, 9880 Aalter
- D'Hoossche Marcel, Hoevestraat 21, 9620 Zottegem (Erweteghem)
- Fontaine- Otte Els, Maldegemstraat 11, 9750 Huise
- Gemeentekrediet van België, Pachecolaan 44, 1000 Brussel
- Goessens Marc, Kleine Wetterstraat 44, 9230 Wetteren
- Lefebre Christiane, J.B. De Keyzerstraat 108, 1970 Wezenbeek-Oppem
- Mabilde Michella, Brusselsesteenweg 301, 9090 Melle
- Neirinck Albert, Brusselsesteenweg 537, 9090 Melle
- Opdebeeck Albert, Collegebaan 119, 9090 Melle
- Osselaer Aleide, Brugstraat 15, 9090 Melle
- Rasemont Gaston, Zilverberklaan 58, 9032 Wondelgem
- Rommelaere Johan, Elyzeese Velden 18, 9000 Gent
- Slock André, Kalverhagestraat 14, 9090 Melle
- Snellings-Olsen, Kalverhagestraat 35, 9090 Melle
- Snoeck Patrick, Schulpenpad 19, 4551 EE Sas van Gent, Nederland
- Van Beethoven Florimond, Zalmstraat 43, 9000 Gent
- Van Bogaert Germein, Schauwegemstraat 28, 9090 Melle
- Vanden Berghe Corine, Mellestraat 303, 9090 Melle
- Van Holen-Van Grembergen, Park ten Hovelaan 7, 9090 Melle
- Wollaert Daniël, Volckaertdreef 12, 9820 Merelbeke
- Wollaert René, Polderstraat 96, 9820 Merelbeke

Aandacht :

Wie graag het tijdschrift 'De Gonde' thuis wenst te ontvangen, wordt lid van de Heemkundige Vereniging De Gonde. Dit kan door storting van 150 Bfr. op rekeningnummer : 448-3586321-38

van : de Heemkundige Vereniging De Gonde
p.a. Brugstraat 11
9090 Melle

Geeft u graag onze vereniging een extra financieel duwtje in de rug, dan wordt u steunend lid door storting van minimum 500 Bfr. op onze rekening.

Werkten mee aan de realisatie van voorliggend nummer van 'De Gonde' :

Allaert Ingrid
Bruyneel Christine
Den Haese Paul
De Roo Roger
Lehoucq Nicole
Lemmens Daniël
Meersschaut Julien
Olsen Jan
E.H. Van Damme Gustaaf
Van Gele Annick
Van Gele Carine
Vervust André

Druk : Bosschem Daniël

BESTUUR : HEEMKUNDIGE VERENIGING "DE GONDE"

Voorzitter	Dhr. Paul Den Haese Geraardsbergsesteenweg 7 9090 Melle
Ondervoorzitter	Dhr. Oscar De Backer Tuinstraat 71 9090 Melle
Ondervoorzitter	Mevr. Ginette Desmet Van Crombrugghestraat 30 9000 Gent
Secretaris	Dhr. Daniël Lemmens Schauwegemstraat 9 9090 Melle
Penningmeester	Dhr. Jan Olsen Brugstraat 11 9090 Melle
Conservator - Archivaris	Dhr. August De Baets Klinkerlaan 23 9090 Melle
Bestuursleden	Dhr. Marcel Smedts Dhr. André Van Slycken Dhr. André Vervust
Ruiladres	Gemeentelijk Museum Brusselsesteenweg 395 9090 Melle

INHOUDSTAFEL

- Voorwoord 1
- Reinaertprijs 4
- Een nieuwe kerk te Melle : - De oude kerk 6
  - Een nieuwe kerk 7
  - Louis François Martial Minard 12
  - De kerkhorlogerie 14
  - De kerkmeubilering 15
- De Sint-Martinusparochie : territoriaal bekeken 17
- De patroonheiligen van de Sint-Martinuskerk te Melle : - Sint-Martinus 18
  - Sint-Hubertus 20
- Klokken luiden 24
- Aspecten van 150 jaar volksdevotie te Melle (1841-1991) :
  missies, retraites, bedevaarten, processies, broederschappen 32
- Kunst in de Sint-Martinuskerk : - Algemeen 57
  - De Groote Gustaaf 60
  - Zens Mathias 65
  - Vits Jules 69
  - De Kruisweg 76
  - De glasramen 78
- Lijst pastoors en onderpastoors van de Sint-Martinusparochie 79
- H. Hartfeest, 1938 81
- Aankondiging van de tentoonstelling "150 jaar Sint-Martinuskerk" ... 85
- Aanvullende ledenlijst van de Heemkundige Vereniging De Gonde 86
- Abonneren op tijdschrift De Gonde en medewerkerslijst DG 2/91 87
- Bestuur van de Heemkundige Vereniging De Gonde 88
- Inhoudstafel "De Gonde" nr. 1991/2 89